

Algemeen ambtsbericht Irak

April 2006

Ministerie van Buitenlandse Zaken
Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken

27 april 2006

1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Basisgegevens	5
2.1.1	Land en volk	5
2.1.2	Geschiedenis	8
2.1.3	Staatsinrichting	8
2.2	Politieke ontwikkelingen	12
2.3	Veiligheidssituatie	15
2.4	Sociaal-economische situatie	22
3	Mensenrechten	25
3.1	Juridische context	25
3.1.1	Verdragen en protocollen	25
3.1.2	Nationale wetgeving	25
3.2	Toezicht	36
3.3	Naleving en schendingen	36
3.3.1	Vrijheid van meningsuiting	36
3.3.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	39
3.3.3	Vrijheid van godsdienst en overtuiging	40
3.3.4	Bewegingsvrijheid	40
3.3.5	Rechtsgang	47
3.3.6	Arrestaties en detenties	50
3.3.7	Mishandeling en foltering	53
3.3.8	Verdwijningen	54
3.3.9	Buitengerechtelijke executies en moorden	54
3.3.10	Doodstraf	56
3.4	Positie van specifieke groepen	57
3.4.1	Koerden	57
3.4.2	Fayli-Koerden en Irakezen van Iraanse afkomst	58
3.4.3	Turkmenen	59
3.4.4	Dienstplichtigen / militairen	60
3.4.5	Vrouwen	61
3.4.6	Leden van de voormalige Ba'athpartij	67
3.4.7	Religieuze groepen	69
3.4.8	Homoseksuelen	73
4	Migratie	76
4.1	Migratiestromen en -motieven	76
4.2	Binnenlands ontheemden	79
4.3	Activiteiten van internationale organisaties	81
4.4	Beleid andere Europese landen	82

5	Samenvatting	84
	Bijlage 1. Koerden / Talen	87
	Bijlage 2. Samenstelling Iraakse Interimregering (ITG)	88
	Bijlage 3. Zetelverdeling in het parlement	90
	Bijlage 4. Landkaart	91
	Bijlage 5. Incidenten	92
	Bijlage 6. Documenten	95
	Literatuurlijst	97

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de huidige situatie in Irak beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Irak en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Iraakse asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in de Irak (laatstelijk 15 december 2005). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode van 16 december 2005 tot en met 27 april 2006.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse¹ en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging in Irak aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en sociaal-economisch gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de recente geschiedenis van Irak. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van Irak opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Irak geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Irak partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op naleving van de mensenrechten aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Ten slotte wordt de positie van specifieke groepen belicht.

In hoofdstuk vier komen de opvang van binnenlands ontheemden, het beleid van een aantal andere Europese landen inzake asielzoekers uit Irak en activiteiten van internationale organisaties, waaronder de positie van de UNHCR, aan de orde.

Een algehele samenvatting volgt in hoofdstuk vijf.

---

¹ Naar aanleiding van de instabiele veiligheidssituatie in Irak waren tijdens de verslagperiode de mogelijkheden voor onderzoek in Irak aan beperkingen onderhevig.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en volk

De Republiek Irak heeft een oppervlakte van circa 437.000 km². De bevolking van Irak werd in juli 2005 geschat op ongeveer 26,3 miljoen mensen.²

Etnisch en linguïstisch kunnen in Irak onder meer Arabieren, Koerden³, Turkmenen, Assyriërs en Armeniërs⁴ worden onderscheiden. Schattingen van het percentage Arabieren in geheel Irak variëren van 70 tot 85 %. Schattingen over het percentage Koerden variëren van 15 tot 20 %.

Van de Iraakse bevolking is 97 % moslim. Sji'ieten vormen de grootste groep moslims (circa 62 %) in Irak. De sji'itische gemeenschap in Irak bestaat overwegend uit Arabieren. Iraakse soennieten (circa 35 %) zijn vooral Koerden (15-20 %) en Arabieren (circa 15 %).^{5 6} Daarnaast bestaan er diverse religieuze minderheden, waaronder christenen⁷, mandeeërs⁸ en yezidi's.⁹

De Republiek Irak was sinds het einde van de Golfoorlog in 1991 de facto in twee delen uiteen gevallen, waarbij Noord-Irak¹⁰ was onttrokken aan het centrale gezag

---

² CIA World Fact Book 2005 – Iraq, Washington, november 2005.

³ Zie voor meer informatie over Koerden, Turkmenen en Assyriërs hoofdstuk 3.

⁴ Het aantal Armeniërs in Irak werd in 2001 geschat op circa 20.000. De meerderheid van de Armeniërs is in Bagdad woonachtig. Eveneens zijn er kleine Armeense gemeenschappen in en nabij Mosul, Basra en Kirkuk. Zie ook algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, november 2002.

⁵ CIA World Fact Book 2005 – Iraq en www.globalsecurity.org.

⁶ De soennitische en de sji'itische islam zijn de grootste geloofsstromingen binnen de islam. Aanhangers van de soennitische islam – soennieten – volgen de 'sunna', de gedragslijn van de profeet Mohammed. Deze is schriftelijk vastgelegd in de verzameling van mondelinge overleveringen over hem (de zogenaamde 'hadith'). Het overgrote merendeel van de moslims ter wereld is soennitisch. De sji'itische islam ontstond in de zevende eeuw na een geschil over de opvolging van de profeet Mohammed. Sji'ieten (afkomstig van 'Sji'at Ali' ofwel 'Partij van Ali') zijn de mening toegedaan dat de opvolgers van Mohammed nakomelingen zijn van diens neef Ali, die getrouwd was met Mohammed's dochter Fatima. Zie ook 3.4.7.1 en 3.4.7.2.

⁷ Zie 3.4.7.3.

⁸ Zie 3.4.7.4.

⁹ Zie 3.4.7.5.

¹⁰ In dit algemeen ambtsbericht wordt met Noord-Irak bedoeld op het gebied dat, voorafgaand aan de militaire interventie in Irak in het voorjaar van 2003, onttrokken was aan het gezag van Bagdad. Noord-Irak behelst ruwweg de drie provincies Dohuk, Erbil en Sulaymaniya alsmede het noordelijk deel van de provincie Kirkuk (Al-Ta'mim), een deel van het noorden van de provincie Diyala en een deel van de provincie Nineveh. Voorafgaand aan de militaire interventie vielen deze gebieden staatkundig onder het gezag van Bagdad. In de praktijk hadden de PUK ('Patriotic Union of Kurdistan') en de KDP ('Kurdistan Democratic Party')

in Bagdad. De Kurdistan Regional Government (KRG)-gebieden stonden sindsdien onder controle van de Koerdische partijen PUK ('Patriotic Union of Kurdistan') en KDP ('Kurdistan Democratic Party'), terwijl Centraal-Irak onder het gezag van de regering in Bagdad onder leiding van president Saddam Hoessein viel. De door de Verenigde Staten geleide militaire interventie in het voorjaar van 2003 heeft aan deze de facto scheiding tussen Noord- en Centraal-Irak een einde gemaakt.

Taal

In de tijdelijke grondwet, de 'Law of Administration for the State of Iraq for the Transitional Period' (ook wel 'Transitional Administrative Law', TAL),¹¹ zijn Arabisch en Koerdisch opgenomen als de twee officiële talen.¹² In de definitieve grondwetstekst, zoals die in het referendum van 15 oktober 2005 is goedgekeurd,¹³ is een bepaling met gelijke strekking opgenomen.¹⁴ Hieraan zijn het Turkmeens en het Assyrisch toegevoegd als officiële talen in administratieve regio's waar deze een meerderheidstaal zijn.¹⁵

Midden en zuiden van Irak

Ten zuiden van de gebieden onder bestuur van de Kurdistan Regional Government (KRG) is het Arabisch de algemene voertaal, met uitzondering van de plaatsen en streken waar veel Koerden (bijvoorbeeld Kirkuk) en Turkmenen (bijvoorbeeld Tall Afar) woonachtig zijn. Daar geldt het Koerdisch danwel het Turkmeens vaak als voertaal. Onderwijs wordt buiten de KRG-gebieden overwegend in het

---

beiden in het door hen gecontroleerde gebied een regering gevormd. Deze regering wordt in beide gebieden aangeduid als de Kurdistan Regional Government (KRG): KRG/KDP en KRG/PUK. Zie verder het algemeen ambtsbericht Noord-Irak, oktober 2002. Voor de volledigheid dient hier dat Kirkuk, Mosul en Khanaqin geen deel uitmaken van de KRG-gebieden.

¹¹ Begin maart 2004 is de 'Transitional Administrative Law' (TAL) aangenomen. Zie verder voor de TAL: 2.1.3. en 3.1.2. Zie ook www.cpa-iraq.org.

¹² Law of Administration for the State of Iraq for the Transitional Period, 8 maart 2004, artikel 9.

¹³ Zie 2.2. voor enkele wijziging opgenomen in de nieuwe grondwet na de presentatie op 28 augustus 2005 en voor het grondwetsreferendum.

¹⁴ Law of Administration for the state of Iraq for the transitional period, 8 maart 2004, artikel 9 en Grondwet, artikel 4. Beide talen hebben dezelfde status en worden onder meer gebruikt voor de publicatie van de Iraakse staatscourant, de 'Official Gazette', officiële gelegenheden (als parlementaire vergaderingen, de raad van ministers, rechtspraak, etc.), publicatie en erkenning van officiële documenten in deze twee talen (de praktijk zal echter moeten uitwijzen in hoeverre alle officiële documenten daadwerkelijk altijd tweetalig zullen blijken te zijn), op scholen en in de federale instellingen in het gebied van de 'Kurdistan Regional Government' (KRG).

¹⁵ Artikel 4 lid 4 van de nieuwe grondwet stelt dat de "Turkmen and Syriac Language are two other official languages in the administrative units in which they represent the density of the population". Vooralsnog zijn geen nadere criteria bekend voor "density of the population".

Arabisch gegeven. In dit gebied woonachtige niet-Arabieren (zoals Koerden, Turkmenen en Armeniërs) zijn vaak ook, naast de taal van de minderheid waartoe men behoort, in meer of mindere mate het Arabisch machtig. De meeste mandeërs en ook sommige christenen hebben inmiddels het Arabisch als moedertaal.

KRG-gebieden

Het Koerdisch¹⁶ geldt in de KRG-gebieden als eerste officiële taal.¹⁷ Arabisch werd sinds 1991 steeds minder gebruikt in schriftelijke stukken van de KRG-overheid. Arabisch heeft onder de TAL in de KRG-gebieden officieel dezelfde status als het Koerdisch.¹⁸ Deze bepaling is in de nieuwe grondwet overgenomen.¹⁹ Het gebruik van de Arabische taal is in dit gebied in het laatste decennium afgenomen. De meerderheid van de bevolking beheerst in meer of mindere mate zowel het Koerdisch als het Arabisch.²⁰

In de KRG-gebieden worden verschillende Koerdische talen gesproken.²¹ Onderwijs op primair, secundair en tertiair niveau wordt sinds 1991 gegeven in het Koerdisch. Arabisch wordt gedoceerd als vreemde taal. Arabisch is in de KRG-gebieden een verplichte vreemde taal op basisscholen voor leerlingen vanaf vier jaar. Op secundair niveau is Arabisch een eindexamenvak. Op tertiair niveau wordt Arabisch eveneens als verplicht vak onderwezen. In de Transitional Administrative Law (TAL) en in de grondwet is voorts opgenomen dat men het recht heeft onderwijs in de moedertaal²² te volgen. In het gebied onder de controle van de KRG/KDP kan men onderwijs – op primair en secundair niveau – in het Sureth²³ volgen.²⁴ Er zijn voorzover bekend geen scholen die Sureth-talig

---

¹⁶ Het Koerdisch is een verzamelnaam voor een aantal talen behorend tot de Koerdische taalgroep binnen de Iraanse taalfamilie. De Iraanse taalgroep is onderdeel van de Indo-Europese taalfamilie. Zie ook bijlage 1.

¹⁷ Voordat de KRG-gebieden in oktober 1991 onttrokken raakten aan controle door het bewind van Saddam Hoessein was Arabisch in dit gebied de officiële taal.

¹⁸ Law of Administration for the State of Iraq for the Transitional Period, artikel 9.

¹⁹ Grondwet, artikel 4 lid 3.

²⁰ Vooral onder ouderen is men het Arabisch nog machtig. Jongere Koerden, die geen onderwijs in het Arabisch hebben genoten, of Koerden afkomstig van het platteland spreken soms weinig Arabisch.

²¹ In het Koerdische noorden worden het Badini en het Sorani het meest gebruikt. Zie verder bijlage 1.

²² Op grond van artikel 9 van de Transitional Administrative Law en artikel 4 van de nieuwe grondwet hebben Irakezen het recht om hun kinderen onderwijs te geven in hun moedertaal, zoals de taal van de Turkmenen, Assyriërs of Armeniërs, op overheidsscholen, of in elke andere taal op privéscholen.

²³ Het Sureth is een neo-Aramese taal die wordt gebruikt door Assyrische en Chaldeeuwse christenen. Zie ook algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, november 2002.

²⁴ Er zijn circa 40 scholen in KRG/KDP-gebied die onderwijs in het Sureth geven. Op Assyrische en Turkmeense scholen kunnen scholieren eveneens Koerdische taallessen volgen. Op deze scholen is Arabisch de derde taal.

onderwijs aanbieden in het KRG/PUK-gebied. In dit gebied zijn weinig Assyriërs en andere christenen woonachtig. Iraakse yezidi's, voor een groot deel woonachtig in de omgeving van Sinjar, Mosul, Sheikhan/Ain Sifni, spreken een vorm van het Kurmanji (Botani).

2.1.2 Geschiedenis

Na meer dan dertig jaar een uiterst repressief bestuur in Irak te hebben gevoerd is het bewind van president Saddam Hoessein in het voorjaar van 2003 door middel van een door de Verenigde Staten geleide militaire interventie beëindigd.²⁵ Vervolgens voerden de 'Coalition Provisional Authority' (CPA) en sinds juli 2003 ook de 'Iraqi Governing Council' (IGC) het bestuur over Irak.²⁶ Op 1 juni 2004 trad een nieuwe tijdelijke regering (interimregering) aan, die tot april 2005 verantwoordelijk was voor het bestuur van Irak, met inbegrip van het gebied dat voorheen onder het gezag van de Koerdische partijen PUK en KDP stond. Op 15 december 2005 vonden verkiezingen plaats, waarvan de uitslag leidde tot het eerste parlement na de val van Saddam Hussein dat in principe een volle termijn van vier jaar zou moeten zitten.²⁷

2.1.3 Staatsinrichting

De Iraakse staatsinrichting verkeert thans in een overgangsfase. Op 8 juni 2004 nam de VN-Veiligheidsraad (VNVR) unaniem resolutie 1546 aan. Deze resolutie legde een politiek tijdsschema vast, dat eind 2005 uitmondde in verkiezingen en in 2006 uiteindelijk zal moeten resulteren in het aantreden van een democratisch gevormde regering.

De TAL biedt de grondslagen voor het bestuur van Irak tijdens de interimperiode. Deze tijdelijke grondwet, die 28 juni 2004 in werking trad, blijft van kracht totdat een legitiem gevormde regering is samengesteld.²⁸ Irak kent volgens de tijdelijke grondwet een federale structuur, en dient democratisch en pluralistisch van aard te zijn, met een scheiding der machten. Naast de federale overheid zijn er provinciale en lokale overheden.²⁹

---

²⁵ Zie ook: Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer, getiteld 'Algemene beschrijving van de huidige situatie in Irak', 11 juni 2003. Zie voor een beschrijving van de situatie in Centraal-Irak en Noord-Irak voorafgaand aan de militaire interventie onder meer de algemene ambtsberichten Centraal-Irak, november 2002, mei 2003 en Noord-Irak, oktober 2002, mei 2003.

²⁶ De IGC wees in september 2003 een tijdelijk kabinet aan. De CPA behield het vetorecht over beslissingen van de IGC. Zie ook algemeen ambtsbericht Irak, januari en juni 2004.

²⁷ Zie verder 2.2.

²⁸ De TAL blijft van kracht tot dat de nieuwe (permanente) grondwet in werking treedt en de nieuwe Iraakse regering is geformeerd, TAL, artikel 62.

²⁹ Zie voor de TAL verder hoofdstuk 3, onder meer 3.1.2.

In de periode van 28 juni 2004³⁰ tot begin mei 2005 werd Irak geregeerd door een interimregering³¹ onder leiding van premier Iyad Allawi, gecontroleerd en bijgestaan door een nationale interimraad.³² Eind januari 2005 is het interimparlement, de ‘Transitional National Assembly’ (TNA) gekozen.³³ De TNA heeft vervolgens een Presidentiële Raad benoemd. De Presidentiële Raad benoemde hierna een premier en, op advies van de premier, een raad van ministers, de ‘Iraqi Transitional Government’ (ITG).

De ITG, aangetreden begin mei 2005,³⁴ heeft volgens de TAL de exclusieve bevoegdheid tot het formuleren van onder meer het buitenlands beleid, nationaal veiligheidsbeleid, fiscaal en monetair beleid en het beleid met betrekking tot burgerschap, immigratie en asiel.³⁵

Op 28 augustus 2005 presenteerde een parlementair constitutioneel comité een nieuwe conceptgrondwet voor Irak in het Iraakse parlement. Het parlement aanvaardde de tekst zonder stemming.³⁶ Op 18 september en 12 oktober 2005 werden echter nog enkele amendementen aangenomen.³⁷ De grondwet werd op 15 oktober 2005 door middel van een referendum aan de Iraakse bevolking voorgelegd,³⁸ die met 78,59 % van de stemmen met de nieuwe grondwet instemde.³⁹

Zoals geformuleerd in de nieuwe grondwet kent de Republiek Irak een federale structuur op basis van een parlementaire democratie. Naast de federale overheid

---

³⁰ Op 28 juni 2004 vond de machtsoverdracht plaats. De CPA is diezelfde dag ontbonden.

³¹ De volgende partijen waren in de interimregering vertegenwoordigd: ‘Supreme Council of the Islamic Revolution in Iraq’ (SCIRI), de islamitische partij ‘Al-Da’wa’, ‘Iraqi National Congress’ (INC), ‘Iraqi National Accord’ (INA), ‘Kurdistan Democratic Party’ (KDP), ‘Patriotic Union of Kurdistan’ (PUK), ‘Assyrian Democratic Movement’ (ADM), ‘Iraqi Independent Democrats’ en ‘Iraqi Islamic Party’. Deze laatste is in november 2004 uit de interimregering getreden uit protest tegen de militaire acties in Falluja in 2004. Een aantal kabinetsleden is niet verbonden aan een politieke partij.

³² Zie verder het algemeen ambtsbericht Irak, december 2004.

³³ De nationale parlementsverkiezingen werden gehouden volgens het systeem van evenredige vertegenwoordiging.

³⁴ Zie bijlage 2 voor de samenstelling van de ITG.

³⁵ Transitional Administrative Law, artikel 25.

³⁶ Nederlands Dagblad, 30 augustus 2005; Washington Post, 29 augustus 2005; the Guardian, 29 augustus 2005; AlJazeera.net, 29 augustus 2005.

³⁷ Zie voor de inhoudelijke wijzigingen 2.2.

³⁸ Zie 2.2. voor enkele wijziging opgenomen in de nieuwe grondwet na de presentatie op 28 augustus 2005 en voor het grondwetsreferendum.

³⁹ 78,59 % van de stemmen is voor en 21,41% van de stemmen is tegen de grondwet uitgebracht. In twee provincies is de grondwet afgewezen door meer dan twee derde van de kiezers: Anbar en Salahuddin. In een derde provincie, Nineveh, werd de grondwet eveneens afgewezen, maar met 56%, Nederlands Dagblad 26 oktober 2005; BBC News, 25 oktober 2005.

zijn er op basis van de grondwet decentrale entiteiten, waaronder regio's,⁴⁰ provincies en lokale entiteiten.⁴¹ In de nieuwe grondwet wordt eraan herinnerd dat Irak een van de stichters van de Arabische Liga is,⁴² waarmee de Arabische identiteit wordt benadrukt.

De scheiding der machten is in de grondwet opgenomen. De wetgevende macht wordt gevormd door een direct gekozen wetgevende raad en een federatieraad, waarin vertegenwoordigers van de regio's en de provincies zitting nemen. De uitvoerende macht bestaat uit de president en de ministerraad.⁴³

Ook op basis van de nieuwe grondwet moet de federale regering de eenheid, integriteit en onafhankelijkheid van Irak bewaken en heeft deze de exclusieve bevoegdheid tot onder meer het formuleren van het buitenlands beleid, het nationale veiligheidsbeleid, het fiscaal en monetair beleid en het beleid met betrekking tot het burgerschap, immigratie en asiel.⁴⁴

De gedeelde bevoegdheden omvatten volgens de grondwet onder meer de organisatie en het beheer van de douane, elektriciteitsvoorziening, als ook het beleid op het gebied van milieu, gezondheid, onderwijs, alsmede planning en ontwikkeling. Ingeval van gedeelde bevoegdheden zou de decentrale regelgeving bij conflict tussen beide vóór de federale regelgeving gaan.

KRG/KDP- en KRG/PUK-gebieden

De TAL en de nieuwe grondwet erkennen de KRG als officiële regering over het gebied dat voorafgaand aan de militaire interventie reeds onder het bestuur van de KRG viel.⁴⁵

In de provincies onder het bestuur van de KRG/KDP en de KRG/PUK is er in de bestuursstructuur op operationeel niveau weinig veranderd sinds de val van Saddam Hoessein. In januari 2006 ondertekenden President Barzani en President Talabani, in hun hoedanigheid van voorzitter van respectievelijk de KDP en de PUK, een overeenkomst die de weg vrijmaakt om de gebieden te verenigen onder één regionaal bestuur.⁴⁶ Over de samenwerking tussen de PUK en de KDP bij het

---

⁴⁰ Een regio kan uit twee of meer provincies bestaan en voorziet (evenals individuele provincies) in wetgevende, rechtsprekende en uitvoerende bevoegdheden die niet exclusief zijn voorbehouden aan de federale regering.

⁴¹ Grondwet, Sectie IV, zie hierover ook Sectie III.

⁴² Grondwet, artikel 1, artikel 3: “ (...) a founding and active member of the Arab League”.

⁴³ Grondwet, artikel 46 e.v.

⁴⁴ Grondwet, artikel 108.

⁴⁵ Dat wil zeggen de drie noordelijke provincies Erbil, Dohuk en Sulaymaniya. Zie ook de Transitional Administrative Law, artikel 53 en 54; grondwet, artikel 113.

⁴⁶ Opgemerkt kan worden dat Talabani op het moment van de ondertekening van deze overeenkomst tevens president van de staat Irak was en Barzani aan het hoofd stond van de

opsporen van door een van beide partijen om criminele dan wel om politieke redenen gezochte personen is geen informatie beschikbaar.⁴⁷ Hoewel kan worden gesteld dat sprake is van een goed contact tussen de KRG en de autoriteiten in Bagdad is van bestuurlijke integratie met de regering in Bagdad nauwelijks sprake.

Rechterlijke macht

Door de Iraakse autoriteiten wordt gewerkt aan hervorming van de rechterlijke macht in Irak. De TAL moet gedurende de interimperiode de onafhankelijke positie van de rechterlijke macht garanderen.⁴⁸ De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht wordt tevens formeel in de nieuwe grondwet geregeld.⁴⁹ ⁵⁰ Voor wat betreft de onpartijdigheid van de rechterlijke macht kan worden gesteld dat deze onder meer voortvloeit uit het feit dat verschillende publieke en politieke functies of activiteiten onverenigbaar zijn met het beroep van rechter of openbaar aanklager.⁵¹

Op basis van de nieuwe grondwet worden de leden van het hooggerechtshof, inclusief een aantal rechters en deskundigen op het gebied van de shari'a, door het parlement met tweederde meerderheid benoemd.⁵²

Kurdistan Regional Government. RFE/RL, vol. 9, no 4, 27 januari 2006; UN News, 24 januari 2006; ANP/AFP, 21 januari 2006; RFE/RL, vol. 10, no. 6, part III; 12 januari 2006, Reuters, 10 januari 2006.

⁴⁷ Hoewel in de overeenkomst tussen KDP en PUK is bepaald dat de afzonderlijke ministeries worden samengevoegd, kennen KRG/KDP en KRG/PUK vooralsnog beide hun eigen regelgeving, veiligheidsstructuren, opsporings- en inlichtingendiensten en hebben ieder een eigen opsporings- en vervolgingbeleid t.a.v. gezochte personen, die zij toepassen in de door hen gecontroleerde gebieden. De ministeries van Peshmerga Zaken, van Justitie en van Binnenlandse Zaken dienen binnen twaalf maanden te zijn verenigd. Media berichtten dat rekening wordt gehouden met een termijn van achttien maanden om bijvoorbeeld het ministerie van Peshmerga Zaken te verenigen, RFE/RL, vol. 9, no 2, 13 januari 2006.

⁴⁸ Zie verder 3.1.2.

⁴⁹ Grondwet, artikel 85 e.v. Op grond van artikel 93 van de grondwet mogen geen speciale of buitengewone hoven (rechtbanken of tribunalen) worden ingesteld.

⁵⁰ De federale rechterlijke organisatie bestaat uit onder meer een High Judicial Council, een federaal hooggerechtshof, een organisatie van openbaar aanklagers, een commissie van toezicht en een stelsel van federale hoven, grondwet, artikel 87. Het instellen van rechtbanken, hun absolute en relatieve competentie e.d. zal op basis van artikel 94 van de grondwet bij aparte wet geschieden. Hetzelfde geldt voor de militaire rechterlijke macht, grondwet, artikel 97.

⁵¹ Grondwet, artikel 96. Zo is het beroep van rechter of openbaar aanklager onverenigbaar met een functie in de wetgevende of uitvoerende macht, of met het lidmaatschap van een politieke partij of het uitvoeren van politieke activiteiten.

⁵² Grondwet, artikel 90 lid 2.

2.2 Politieke ontwikkelingen

De nieuwe grondwet

In het voorjaar van 2005 is het parlementair constitutionele comité (PCC), voornamelijk bestaande uit sji'itische en Koerdische parlementariërs, gestart met het opstellen van een conceptgrondwet.⁵³ Eind juni is een groep van vijftien soennieten als experts toegevoegd aan het PCC.⁵⁴

Het bleek niet eenvoudig overeenstemming te bereiken over de tekst van de conceptgrondwet. Belangrijkste twistpunten in de onderhandelingen waren het federalisme, de kwestie Kirkuk, de verdeling van de nationale inkomsten en in het bijzonder de olie-inkomsten, de de-Ba'athisering, de nationale/Arabische identiteit van Irak en de rol van de islam in de toekomstige grondwet en additionele wetgeving.⁵⁵ Ook de veiligheidssituatie bemoeilijkte het proces.⁵⁶

Op 28 augustus 2005 werd de nieuwe grondwet gepresenteerd in het Iraakse parlement, dat het document zonder stemming accepteerde.⁵⁷ Op 15 oktober 2005 vond in heel Irak het referendum inzake de nieuwe ontwerp-grondwet plaats.⁵⁸ De

---

⁵³ Zie voor de subcomités waarmee werd gewerkt, het algemeen ambtsbericht van december 2005.

⁵⁴ Gesteld kan worden dat de soennieten tot dan toe op basis van de verkiezingsuitslag niet evenredig in het comité waren vertegenwoordigd waardoor onvoldoende draagvlak voor de nieuwe constitutie dreigde. Deze vijftien soennieten werden bijgestaan door tien adviseurs. Het comité inclusief soennitische vertegenwoordigers is op 5 juli 2005 gestart met zijn werkzaamheden.

⁵⁵ Le Monde, 23 augustus 2005; BBC News 16 augustus 2005; Mideast Mirror 16 augustus 2005; N.J. Brown, 'Iraq's Constitutional Process Plunges Ahead', *Carnegie Endowment for International Peace*, juli 2005, p.5-13. Middle East International, 8 juli 2005, p. 7.

⁵⁶ Twee soennitische leden van het constitutionele comité werden op 19 juli 2005 gedood, waarna de overige soennitische leden van het comité hun deelname tijdelijk opgeschortte, AP, 25 juli 2005; RFE/RL, vol. 9 no. 138, part III. Opstandelingen werden verantwoordelijk gehouden voor deze executies.

⁵⁷ De soennitische leden van het grondwettelijk comité verwierpen het document onmiddellijk en publiekelijk, Reformatorisch Dagblad, 29 augustus 2005; AlJazeera.net, geraadpleegd op 29 augustus 2005. Tot enkele dagen voor het referendum is echter dooronderhandeld en te elfder ure zijn amendementen aangenomen. De aanvullingen bleken noodzakelijk voor (een aantal van) de soennitische partijen om akkoord te gaan met de concepttekst, althans om hun tegenstand te laten varen. Zie over deze amendementen het algemeen ambtsbericht van december 2005.

⁵⁸ In de aanloop naar het referendum zijn in totaal 3,2 miljoen exemplaren van de grondwet verspreid. In de KRG-gebieden zijn geen grote aantallen exemplaren van de nieuwe grondwet verspreid. Niettemin heeft de inhoud van de grondwet volgens de autoriteiten een groot deel van de bevolking via kranten en andere media bereikt.

totale opkomst bij het referendum bedroeg 63%. De bevolking heeft met 78,59 % van de stemmen de nieuwe grondwet goedgekeurd.⁵⁹

In de grondwet is tevens een provisie opgenomen om een herziening van de grondwet na de totstandkoming van een gekozen parlement mogelijk te maken. Hiertoe wordt een nieuwe parlementaire commissie ingesteld, die aanbevelingen voor amendementen van de nieuwe grondwet zal doen.⁶⁰

De parlementsverkiezingen

Op 15 december 2005 werden verkiezingen gehouden voor het Iraakse nationale parlement dat voor het eerst sinds de val van Saddam Hoessein in 2003 een volledige termijn van vier jaar zou moeten zitten. De verkiezingen verliepen relatief ordelijk. De opkomst was circa 70% van de 15,5 miljoen stemgerechtigden.⁶¹ Ook in de gebieden waar veelal soennietische Arabieren wonen was de opkomst aanzienlijk.⁶² Op 10 februari 2006 maakte de

---

⁵⁹ 78.59 % van de stemmen is voor en 21.41 % van de stemmen is tegen de grondwet uitgebracht. In twee provincies is de grondwet afgewezen door meer dan twee derde van de kiezers: Anbar en Salahuddin. In een derde provincie, Nineveh, werd de grondwet eveneens afgewezen, maar slechts met 56 %; BBC News, 25 oktober 2005.

⁶⁰ Grondwet, artikel 142, lid 1. Deze Constitutional Review Committee zal op basis van deze bepaling haar werk binnen vier maanden na de openingszitting van het nieuwe parlement moeten afronden. De bepaling luidt: "The Council of Representatives shall form at the beginning of its work a committee from its members to represent the key components of Iraqi society. The mission of the committee is to present a report within four months including the recommendations of the necessary amendments to the constitution. The committee will be dissolved after it presents its suggestion". Zie 2.1.3. en 3.1 t/m 3.4 voor verdere inhoudelijke wijzigingen, die op basis van de nieuwe grondwet zullen worden doorgevoerd, van bijvoorbeeld het staatsbestel of de wetgeving over mensenrechten.

⁶¹ Volgens de Iraakse kieswet is stemgerechtigd: 1) een Iraaks staatsburger, 2) die handelingsbekwaam is, 3) minimaal 18 jaar oud is in de maand van de verkiezingen, en 4) zich heeft geregistreerd volgens de procedures zoals opgesteld door de Independent Electoral Commission of Iraq.

⁶² In de onrustige en voornamelijk soennietische provincie Anbar en in de stad Ramadi heeft ruim 80% van de stemgerechtigden zijn stem uitgebracht. Dit is een groot verschil met de verkiezingen in januari 2005 toen veel soennieten de verkiezingen boycotten. MEMRI, Inquiry and Analysis Series, nr. 258; 21 december 2005, Washington Post, 15 december 2005. Er werden in totaal 12.191.133 stemmen uitgebracht. Minder dan één procent van de stemmen is ongeldig verklaard. Ruim 200 partijen met in totaal meer dan 7000 duizend kandidaten waren geregistreerd. Slechts 12 partijen haalden de kiesdrempel. De twee belangrijkste soennietische partijen behaalden tezamen circa 19 % van de uitgebrachte stemmen, hetgeen ruwweg overeenkomt met de omvang van het soennietische deel van de bevolking. In januari 2005 behaalden zij 17 zetels, in december 2005, 55 zetels. Hun winst ging grotendeels ten koste van de overige blokken: de sji'ieten van 146 naar 128 zetels, de Koerden van 75 naar 53 zetels en de seculiere National Iraqi List (onder aanvoering van oud premier Allawi) van 40 naar 25 zetels. Het Iraakse parlement heeft 275 zetels. Zie ook: BBC, 21 februari 2006; Aljazeera.com, 21 januari 2006; Le Monde, 20 januari 2006; ANP, 20

onafhankelijke Iraakse kiescommissie de definitieve uitslag bekend. De uitslag kwam later dan gepland, hetgeen te wijten was aan de vele klachten over (vermeende) onregelmatigheden.⁶³ Deze klachten betroffen gewelddadigheden en intimidatie jegens kiezers, maar ook ongeregelheden met kiezerslijsten en illegale publiciteit. Als gevolg hiervan werd een klein deel van de uitslagen geannuleerd. Internationale waarnemers hadden over het algemeen een positieve indruk van het verloop van de verkiezingen.⁶⁴ Geconcludeerd kan worden dat de Iraakse bevolking met name langs religieuze en deels langs etnische lijnen heeft gestemd.⁶⁵ Er is sprake van drie grote politieke blokken te weten het sji'itische, het soennietische en het Koerdische blok. Het nieuwe parlement is voor het eerst bijeengekomen voor de inaugurele zitting op 16 maart 2006.⁶⁶

De 'Iraqi Transitional Government' (ITG), aangevoerd door premier al-Ja'afari, heeft Irak tijdens deze verslagperiode nog bestuurd.⁶⁷ Het nieuwe Iraakse parlement heeft op 22 april 2006 Jawad al-Maliki als nieuwe minister-president gekozen.⁶⁸ Een nieuwe regering is tijdens deze verslagperiode nog niet gevormd.

---

januari 2006; the Economist 7 januari 2006; Zie over de uitslag van de verkiezingen in januari 2005 verder de algemene ambtsberichten juni 2005 en december 2005.

⁶³ Na de verkiezingen zijn circa 2000 klachten in gediend bij de onafhankelijke Iraakse kiescommissie. Naar aanleiding van deze klachten zijn de uitslagen van 227 stembussen (van de in totaal 31.500 stembussen) geannuleerd, 'Final Report' van de International Mission for Iraqi Elections, 19 januari 2006, p. 4; RFE/RL, vol. 10, no 8, 17 januari 2006; AFP/ANP/Reuters, 16 januari 2006. Na de uiteindelijke uitslag zijn nog 42 klachten ingediend, RFE/RL, vol. 10, no 15, 26 januari 2006. Zie ook: Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie aan de Tweede Kamer inzake het verloop en de uitslagen van de parlementsverkiezingen in Irak in december 2005, het proces van regeringsvorming en de ontwikkelingen in de veiligheidssituatie, 17 februari 2006.

⁶⁴ Het internationale lid van de Iraakse kiescommissie sprak op 28 december 2005 van geloofwaardige en transparante verkiezingen. Zie ook bovengenoemde kamerbrief van 17 februari 2006. Zie ook 'Final Report' van de International Mission for Iraqi Elections, 19 januari 2006, p. 5; Reformatorisch Dagblad, 19 december 2005.

⁶⁵ Zie ook: Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie aan de Tweede Kamer inzake het verloop en de uitslagen van de parlementsverkiezingen in Irak in december 2005, het proces van regeringsvorming en de ontwikkelingen in de veiligheidssituatie, 17 februari 2006; NRC Handelsblad, 30 december 2006.

⁶⁶ Washington Post, 17 maart 2006; BBC 16 maart 2006; ANP/AFP/DPA, 16 maart 2006. Aanvankelijk was de eerste vergadering van het nieuwe parlement gepland op 12 maart 2006, maar is deze naar verluidt op verzoek van de sji'ieten uitgesteld.

⁶⁷ De premier werd tijdens de verslagperiode bijgestaan door drie vice-premiers, Rowsch Nouri Shaways, Ahmad Chalabi en Abed Mutaq Al-Juburi. De functie van de vierde vice-premier was niet ingevuld. Zeventien ministersposten werden door sji'ieten bekleed, acht ministersposten door Koerden. Zeven kabinetsposten waren toebedeeld aan soennieten. Eén kabinetspost werd bekleed door een christen. Zie verder bijlage 2.

⁶⁸ BBC, 22 april 2006; Reuters/ANP/ AFP 22 april; Trouw, 22 april 2006.

PUK-leider Talabani is in die zelfde zitting van het parlement herkozen als president van Irak.⁶⁹

KRG-gebieden

De KRG-gebieden functioneren volgens de Transitional Administrative Law in de interimperiode feitelijk autonoom.⁷⁰ Formeel omvat het gebied onder controle van de twee regionale regeringen (KDP en PUK)⁷¹ hetzelfde gebied als voorafgaand aan de val van Saddam Hoessein. De KRG-autoriteiten zouden tevens hun militaire controle zuidwaarts hebben uitgebreid.⁷² Naar verluidt vestigen steeds meer Koerden zich in Kirkuk. De status van Kirkuk is nog altijd een heet hangijzer in de Iraakse politiek.⁷³

2.3

Veiligheidssituatie

Tijdens de verslagperiode was de veiligheidssituatie onverminderd van grote zorg.⁷⁴

---

⁶⁹ BBC, 22 april 2006; Reuters/ANP/ AFP, 22 april 2006. Adel Abdul Mahdi (sji'iet) en Tareq al-Hashemi (soenniet) zijn benoemd tot vice-presidenten. De soenniet Mahmoud al-Mashhadani is op 22 april 2006 gekozen als voorzitter van het Iraakse parlement.

⁷⁰ Transitional Administrative Law, artikelen 53 en 54.

⁷¹ In januari 2006 ondertekenden President Barzani en President Talabani, in hun hoedanigheid van voorzitter van respectievelijk de KDP en de PUK een overeenkomst die de weg vrijmaakt om beide gebieden te verenigen onder één regionaal bestuur, zie hierover ook 2.1.3. In januari 2005 zijn ook verkiezingen voor het Koerdische parlement gehouden. In totaal werden tijdens deze verkiezingen 1.753.919 geldige stemmen uitgebracht. De Koerdische Alliantie (van de belangrijkste Koerdische partijen KDP en PUK) kreeg bijna 90 % van de stemmen. Zie verder de algemene ambtsberichten Irak van december en van juli 2005.

⁷² Zo staan de toegangswegen naar de KRG-gebieden vrijwel geheel onder controle van de KRG. Deze wegen zijn voorzien van door peshmerga's, veiligheidspersoneel en politie bemande checkpoints. Ook gebieden aan de Iraanse en Syrische grenzen, die voorheen onder controle van Saddam Hoessein stonden, blijken momenteel wat beveiliging betreft in handen van de PUK en KDP. In voorgaande algemene ambtsberichten is aangegeven dat de Koerden tot in Khanaqin de scepter zwaaien en er militair gezien er na de val van Saddam Hoessein een gebiedsuitbreiding van circa 20-25% is geweest. Het is onbekend of deze situatie nog voortduurt.

⁷³ In de TAL (artikel 58) is opgenomen dat na vaststelling van een permanente grondwet zal worden bepaald onder welk (regionaal) gezag Kirkuk zal komen. Artikel 136 lid 2 van de nieuwe grondwet stelt dat voor 31 december 2007 in Kirkuk hiertoe een referendum zal worden gehouden. In de provincie Kirkuk stemde 53 % van de kiezers op het Koerdische blok. Dit kan erop duiden dat inmiddels vele Koerden zijn teruggekeerd naar deze provincie waarvandaan zij onder het Saddam-regime waren verdreven. Er zijn echter ook aanwijzingen dat het werkelijke aantal Koerden in Kirkuk nog te klein is om zeker te zijn van een overwinning bij het referendum in 2007. Voor de volledigheid dient hier dat Kirkuk momenteel geen deel uitmaakt van de KRG-gebieden.

⁷⁴ Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie aan de Tweede Kamer inzake het verloop en de uitslagen van de parlementsverkiezingen in Irak in december 2005, het proces van regeringsvorming en de ontwikkelingen in de veiligheidssituatie, 17 februari 2006. In totaal zijn in Irak in 2005 ruim 34.000 aanslagen door opstandelingen en

Het geweld doet zich, net als in de vorige verslagperiode, overwegend voor in het midden, maar ook in bepaalde delen van het noorden en zuiden van het land. Het geweld concentreert zich in (de omgeving van) Bagdad, Falluja, Ramadi, Samarra, Baquba (de soennietische driehoek), Tikrit, Kirkuk en Mosul. Ook in delen van het zuiden, bijvoorbeeld in en rond Basra is sprake van een instabiele veiligheidssituatie.⁷⁵ Er zijn echter ook gebieden, in het bijzonder de KRG-gebieden, maar ook in de zuidelijke provincie Al-Muthanna, waar het relatief stabiel is en beduidend minder aanslagen voorkomen.⁷⁶

Er vinden veel aanslagen plaats gericht tegen Irakezen die openlijk samenwerken met de interimregering en/of de Multi National Forces (MNF).⁷⁷ Hierbij valt onder meer te denken aan Iraakse politici, ambtenaren, personeel van het veiligheidsapparaat (vooral politie en leger), tolken of Irakezen die op andere wijze voor de interimregering, internationale organisaties en bedrijven in Irak werken alsook Iraakse journalisten en personen die voor hen werken.⁷⁸ Ook is het geweld gericht tegen buitenlanders, al dan niet (verondersteld) verbonden aan de interimregering en/of de MNF.⁷⁹

Gesteld wordt dat het geweld in toenemende mate langs etnische en/of religieuze lijnen loopt.⁸⁰ Op 22 februari 2006 werd de voor sji'ieten heilige Askariya, of

---

terroristische groeperingen gepleegd, waarvan het grootste aantal door geïmproviseerde bommen (de zgn. IED's, ruim 10.500) en in tweede instantie door autobommen (bijna 900) en zelfmoordaanslagen (bijna 500), BBC, 10 februari 2006; ANP, 24 januari 2006. Zie ook bijlage 5.

⁷⁵ Er vinden nog altijd aanslagen plaats tegen de MNF-troepen, waarbij ook burgerslachtoffers vallen. Zie bijvoorbeeld ANP, 30 januari 2006; UN News, 18 januari 2006. Zie ook Washington Post, 28 januari 2006.

⁷⁶ Met name in de provinciale hoofdsteden Erbil, Dohuk en Sulaymaniya vindt het normale leven doorgang. De stabielere veiligheidssituatie kan tevens worden opgemaakt uit de toenemende economische activiteit in deze plaatsten en de langs de wegen tussen deze steden (zie ook 2.4). Zie ook UNHCR Country of Origin Information, oktober 2005, p. 17 en 75, Reuters 24 april 2006.

⁷⁷ Zie ook 3.3.9.

⁷⁸ Human Rights Watch (HRW), World Report 2006, p. 448 e.v. Zie ook BBC 9 februari 2006; UN News, 8 februari 2006; Washington Post, 2 februari 2006.

⁷⁹ BBC, 6 maart 2006; Reuters, 21 februari 2006. Zie ook 3.3.8.

⁸⁰ ANP, 16 maart 2006; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 8 maart 2006; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2006/137, 3 maart 2006, paragraaf 62; De Groene Amsterdammer, 'De contouren van een burgeroorlog', 3 maart 2006; International Crisis Group (ICG), Middle East Report, no 52, 'The next Iraqi War, Sectarianism and Civil Conflict', 27 februari 2006, p. 1-5, p. 32 e.v.; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/766, 7 december 2005, paragraaf 68; New York Times, 5 februari 2006; Economist Intelligence Unit, Country Report December 2005, p. 23.

Gouden Moskee in Samarra door een bomaanslag grotendeels verwoest. In de weken erna liep de spanning tussen sji'ieten en soennieten hoog op en vond een golf van geweld plaats, waarbij schattingen over het aantal doden opliepen tot 1300. In Bagdad alleen werden direct na de aanslag 27 soennietische moskeeën verwoest en is een aantal imams om het leven gebracht.⁸¹ Enkele dagen na de aanslag in Samarra is een bomaanslag gepleegd op het grafmonument van de sji'itische imam Ali bin Mussa al-Radi in Taza Khormatu in het noorden van Centraal-Irak.⁸² Op 28 februari 2006 is – vermoedelijk als vergelding tegen de soennieten – het grafmonument van de vader van Saddam Hoessein in Tikrit door een bomaanslag zwaar beschadigd.⁸³

Behalve aanslagen vinden ook veel ontvoeringen plaats, zowel uit politieke motieven als voor losgeld.⁸⁴ In het huidige klimaat van wetteloosheid komt ook veel andere misdaad voor.

De verantwoordelijkheid voor het geweld wordt toegeschreven aan onder meer fundamentalistische groeperingen en voorstanders van het voormalige Iraakse bewind van Saddam Hoessein.⁸⁵

De VN hebben tijdens de verslagperiode verschillende keren benadrukt dat vooral Iraakse burgers het slachtoffer zijn van het geweld,⁸⁶ dat vaak ook is gericht tegen

---

Zo heeft bijvoorbeeld ook al-Zarqawi bekend gemaakt een oorlog te zijn gestart tegen alle sji'ieten (zie ook 3.4.7.1. en 3.4.7.2). Zie hierover ook UNHCR Country of Origin Information, oktober 2005, p. 15 en 160 e.v.

⁸¹ In de Gouden Moskee (ook wel imam Ali Hadi moskee) bevonden zich de graftombes van de tiende en elfde imam, directe afstammelingen van de Profeet. Deze moskee is in rangorde de vierde heilige plaats voor sji'ieten in Irak, Washington Post, 28 februari 2006; de Volkskant, 27 februari 2006, New York Times, 24 februari 2006; der Standard, 24 februari 2006; the Guardian, 23 februari 2006; Trouw 24 januari 2006; BBC, 22 februari 2006; Reuters, 22 februari 2006, ANP, 22 februari 2006. Zie 3.3.4. voor de (veiligheids)maatregelen genomen in de dagen na de aanslag in Samarra.

⁸² ANP, 25 februari 2006.

⁸³ Der Spiegel, 28 februari 2006.

⁸⁴ Zie ook 3.3.8.

⁸⁵ Van diverse kanten is regelmatig naar voren gebracht dat ook buitenlandse strijders nauw betrokken zouden zijn bij aanslagen. Zie ook the Christian Science Monitor, 27 september 2005. Zie ook de paragraaf met betrekking tot milities en opstandelingen hieronder.

⁸⁶ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2006/137, 3 maart 2006, paragraaf 61 en 82; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/766, 7 december 2005, paragraaf 68. UNAMI Human Rights Report, 1 november – 31 december 2005, p. 1-2. Zie ook het algemene ambtsberichten Irak van juni en december 2005 en Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/585, 7 september 2005; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/141, 7 maart 2005; Report of Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2004/959, 8 december 2004.

de Iraakse veiligheidsorganisaties en tegen de MNF. Exacte cijfers van slachtoffers zijn niet bekend, maar naar schatting zijn sinds het voorjaar van 2003 inmiddels enkele tienduizenden tot honderdduizend slachtoffers gevallen.⁸⁷ Human Rights Watch (HRW) noemt de mensenrechtensituatie in Irak 'ernstig' en stelt dat het aantal gewelddadige aanvallen op burgers door opstandelingen voortdurend stijgt.⁸⁸

De Iraakse veiligheidsorganisaties en de MNF bleken veelal onvoldoende in staat bescherming te bieden aan burgers.⁸⁹ Functionarissen van de Iraakse veiligheidsorganisaties en de MNF zijn zelf veelvuldig doelwit geweest van aanslagen.

Veiligheidsorganisaties⁹⁰

Beoogd wordt een veiligheidsapparaat op te bouwen bestaande uit vijf onderdelen: leger, politie, grensbewaking/douane, bewaking van installaties en een nationale garde (Iraqi National Guard, voorheen Iraqi Civil Defense Corps).⁹¹ Er wordt naar een totaal aantal van 270.000 manschappen gestreefd.⁹² Ook de NAVO (Noord-Atlantische Verdrags Organisatie) draagt door middel van training bij aan de

---

⁸⁷ BBC, 19 januari 2006.

⁸⁸ Human Rights Watch (HRW), 'World Report 2006', p. 446-450 en HRW, 'A face and a Name: Civilian Victims of Insurgent Groups in Iraq', October 2005, Vol. 17, No. 9 (E).

⁸⁹ Hoewel met de opbouw van het veiligheidsapparaat voortgang wordt geboekt (o.m. Washington Post, 22 september 2005), is ordehandhaving door deze Iraakse organisaties, niettemin beperkt door gebrek aan (getraind) personeel en materieel. De doelstelling is om de verantwoordelijkheid voor de ordehandhaving over te dragen aan de Iraakse veiligheidsorganisaties (o.m. NRC Handelsblad, 25 februari 2006; de Volkskrant, 31 januari 2006; UNAMI Human Rights Report, 1 november -31 december 2005, p. 1-2.). Aangenomen wordt dat in sommige delen van Irak, bijvoorbeeld in de KRG-gebieden en het zuiden, burgers in voorkomende gevallen bescherming zullen zoeken bij Iraakse veiligheidsorganisaties.

⁹⁰ Met CPA-verordening 2 'dissolution of entities' van 23 mei 2003 zijn alle Iraakse militaire en paramilitaire instellingen, actief onder het regime van Saddam Hoessein, ontbonden. Ook de 'Iraqi Military Law Nr. 13' van 1940, 'Iraqi Military Procedures Law Nr. 44' van 1941, 'Code of Legal Notification of Military Personnel Nr. 106' van 1960, 'Punishment of Military Deserters Law Nr. 28' van 1972 en 'Penal Code of the Popular Army Nr. 32' van 1984 zijn komen te vervallen. Zie voor meer informatie over het leger het algemeen ambtsbericht Irak van 3 juni 2004.

⁹¹ Getracht wordt eenheden van de Iraqi National Army (INA) zoveel mogelijk etnisch gemengd samen te stellen. In de praktijk wordt soms en om verschillende redenen afgeweken van dit principe. Veel van de parate eenheden en eenheden in oprichting blijken vooralsnog etnisch/religieus eenvormig te zijn. Zie ook de Groene Amsterdammer, 'de contouren van een burgeroorlog', 3 maart 2006. Wel zouden zich inmiddels meer soennieten aanmelden voor het leger. Er zijn daarnaast berichten dat militairen en politiepersoneel vaker de opdrachten van leiders van hun eigen religie of etniciteit zouden volgen, dan de bevelen van de politie- of legerleiding, de Volkskrant, 17 januari 2006.

⁹² Irak zou beschikken over 8 operationele brigades (eenheden van 2000-4000 mensen).

opbouw van de Iraakse veiligheidsorganisaties.⁹³ Iraakse strijdkrachten nemen geleidelijk aan meer posities en taken over van de MNF.⁹⁴ Tevens verzorgt de Europese Unie trainingen voor leden van het hogere politiekader en het gevangeniswezen.⁹⁵

In de KRG-gebieden is de ordehandhaving in handen van de lokale politie, Peshmerga's (militaire eenheden die onder de respectievelijke KDP- en PUK-regeringen vallen) en de Iraakse nationale garde (die overigens grotendeels uit peshmerga's zou bestaan). Deze veiligheidsorganisaties zijn zichtbaar aanwezig. UNHCR omschrijft deze veiligheidsorganisaties als goed getraind en zeer waakzaam.^{96 97}

Eerder is uit de pers vernomen dat in de Iraakse veiligheidsorganisaties sprake zou zijn van desertie.⁹⁸ Ook zou er sprake zijn van infiltratie in de nieuwe veiligheidsorganisaties door opstandelingen.⁹⁹

Milities en opstandelingen

Er bestaan in Irak tientallen gewapende milities¹⁰⁰ al dan niet verbonden aan politieke en religieuze partijen en/of groeperingen. Enkele prominente milities

---

⁹³ NATO update, 'NATO trains over 1,000 Iraqi officers', 18 januari 2006; Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie aan de Tweede Kamer inzake de ontwikkelingen in Irak en de Nederlandse deelneming aan de NAVO-trainingsmissie, 10 februari 2006.

⁹⁴ New York Times, 5 en 6 februari 2006; Washington Post, 1 februari 2006.

⁹⁵ Zie ook 3.3.5.

⁹⁶ UNHCR Country of Origin information Iraq, oktober 2005, p. 17.

⁹⁷ Gesteld wordt dat noch IMIK, noch Ansar al-Islam het gezag in de KRG-autoriteiten in principe in de weg zouden staan.

⁹⁸ Zie 3.4.4.

⁹⁹ Reuters, 11 december 2005; New York Times, 9 oktober 2005; BBC, 21 september 2005; Trouw, 27 juli 2005; BBC 26 juli 2005; AFP, 26 juli 2005; EIU Country Report June 2005, p.21; Robert Fisk, 'Iraqi insurgents ahead in war of intelligence', The Independent, 11 januari 2005.

¹⁰⁰ Hier dient een onderscheid te worden gemaakt tussen enerzijds milities in de zin van 'veiligheidsorganisaties' van politieke partijen of bijvoorbeeld van de KDP en de PUK; en anderzijds opstandelingen, die ook wel met de term 'milities' worden aangeduid en die ongewenst in de officiële Iraakse veiligheidsdiensten en -troepen infiltreren. Milities, zoals de Badr-beweging verbonden aan SCIRI en het Mehdi leger van Moqtada al-Sadr, zijn in feite bij wet verboden. De bedoeling is dat zij in de veiligheidsorganisaties worden opgenomen. Bronnen geven aan dat enkele milities, zoals de Badr beweging, inmiddels een assimilatieprogramma zouden doorlopen. Er zouden zich niettemin problemen voordoen met de incorporatie van milities. Zie ook Washington Post, 21 februari 2006. Dit beleid geldt overigens niet voor de Peshmerga's en KDP- en PUK-veiligheidsdiensten; AP, 27 juli 2005. Er zijn ook berichten dat soennieten eigen milities zouden hebben opgericht, Reuters, 6 februari 2006. Er zijn in toenemende mate aanwijzingen dat (leden van) milities

zijn: het Mehdi leger en de Badr organisatie. Voor algemene informatie over deze milities die actief zijn in verschillende delen van Irak, wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht Irak van december 2004.¹⁰¹

Tevens zijn diverse rebelligroeperingen actief, welke hevig verzet leveren tegen de Iraakse veiligheidstroepen en militairen van de MNF. Een aantal van deze groeperingen is verantwoordelijk voor aanslagen, ontvoeringen en moorden. Deze groeperingen bestaan vaak uit voorstanders van het oude regime¹⁰² en zouden soms ook moslim-fundamentalistische elementen kennen.

Terroristische groeperingen actief in Irak zijn onder meer: de beweging van Al-Zarqawi¹⁰³ (vooral actief in Bagdad, het midden en noorden van het land), Ansar al-Sunna¹⁰⁴ (vooral actief in het midden en noorden), Ansar al-Islam (vooral actief in het noorden), al-Jaysh al-Islami fi al-Iraq,¹⁰⁵ en al-Jabha al-Islamiya lil-Muqawama al-Iraqiya.^{106 107}

---

zich, al dan niet in parallele clandestiene structuren, schuldig maken aan ontvoering, mishandeling, marteling en executies van burgers, veelal van een andere religieuze groepering. Zie ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2006/137, 3 maart 2006, paragraaf 53; UNAMI Human Rights Report, 1 januari – 28 februari 2006.

¹⁰¹ Berichten duiden tevens op onderlinge strijd tussen bijvoorbeeld de Badr-beweging en de milities van al Sadr (het Mehdi leger).

¹⁰² Te denken valt hierbij aan voormalig legerfunctionarissen, gardisten, fedayeen, en inlichtendienstenpersoneel.

¹⁰³ Tot voor kort 'Tawhid wal Jihad' genaamd, thans 'Tanzeem Qaedat Al-Jihad Fee Bilad Al-Rafidain', ofwel 'Al-Qaida in Mesopotamië'. Deze organisatie claimt 15 brigades of bataljons te hebben, International Crisis Group, Middle East Report no. 50, 'In Their Own Words: Reading the Iraqi Insurgency', 15 februari 2006, p. 1-2. Daarnaast heeft al-Zarqawi de oprichting van het Omar-korps, eveneens gelieerd aan Al-Qaida, aangekondigd.

¹⁰⁴ Deze militie is een afsplitsing van Ansar Al-Islam. In Ansar Al-Sunna ('verdedigers van de traditie'), of Jaysh Ansar Al-Sunna (de partisanen van het leger van de traditie) zouden zich overwegend Koerdische, islamitische extremisten, Iraakse soennieten en buitenlandse (niet-Iraakse) strijders gelieerd aan Al-Qaida verenigd hebben. De militie heeft voor diverse aanslagen de verantwoordelijkheid opgeëist.

¹⁰⁵ 'Het Islamitisch leger in Irak'. Op verschillende internetsites zouden 13 brigades hebben geclaimd aan deze groepering verbonden te zijn.

¹⁰⁶ 'Het Islamitisch Front van het Iraakse Verzet'. Ook wel bekend als 'Jami' hetgeen ook moskee of bijeenkomst betekend. Deze groepering zou zeer nationalistisch met een salafistische inslag zijn.

¹⁰⁷ De International Crisis Group merkte recentelijk op, dat de communicatie tussen de verschillende personen en groepering steeds meer via het internet verloopt. De informatie die op deze wijze wordt verspreid, kan gezien het propagandistische karakter ervan echter niet op zichzelf worden beschouwd. Ook zou er volgens de ICG een verschil in prioriteiten en zelfs een 'taakverdeling' tussen de verschillende groeperingen zijn ontstaan. De ICG stelde tevens dat de eenheid binnen de opstandelingen en met name de terroristische organisaties lijkt toegenomen, als ook het zelfvertrouwen en de gevoeligheid voor de verwachtingen van een

In verschillende plaatsen, in de wijk Sadr City te Bagdad, in de soennitische driehoek (bijvoorbeeld in Falluja, Samarra en Ramadi), maar ook in het noorden (Mosul) en tegen de Syrische grens (Al Qa'im) hebben milities en andere groeperingen af en aan de feitelijke controle gevoerd.¹⁰⁸ Gesteld wordt dat zelfs in Basra in het zuiden van Irak milities door infiltratie in de politie de controle over sommige gebieden uitoefenen.¹⁰⁹

Naar verluidt houden enkele duizenden leden van de PKK/KONGRAGEL zich op in de KRG-gebieden. Het is niet bekend of autoriteiten in de KRG-gebieden in de praktijk tegen de PKK/KONGRAGEL zijn opgetreden tijdens de verslagperiode.¹¹⁰

Multinationale troepenmacht (MNF)

De VN-Veiligheidsraad stemde op 8 november 2005 unaniem in met de verlenging van het mandaat van de multinationale troepenmacht tot 31 december 2006. Een schriftelijk verzoek van de Iraakse premier al-Ja'afari en een positieve reactie van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Rice liggen aan de voortgezette internationale (militaire) steun ten grondslag. De resolutie voorziet in een heroverweging van het mandaat van de MNF vóór 15 juni 2006. Dit mandaat kan ook eerder worden heroverwogen of beëindigd op verzoek van de nieuwe Iraakse regering.¹¹¹ Tijdens de verslagperiode bevonden zich ruim 156.000

---

eventuele achterban. Ook zouden zij leren van de methoden en middelen die de MNF en de Iraakse veiligheidsorganisatie tegen hen gebruiken, ICG, Middle East Report no. 50, 'In Their Own Words: Reading the Iraqi Insurgency', 15 februari 2006, pp. 8, 13-15, 22, 24-26. Ofschoon tussen de verschillende verzetsgroepen een zekere mate van overlap aanwezig is, is het verzet nog altijd zeer versnipperd, waardoor de motieven van de verscheidene groepen niet zonder meer gelijkschakeld kunnen worden. Binnen de diverse groepen zijn eveneens criminelen actief waardoor een duidelijke grens tussen criminaliteit en verzet moeilijk valt te trekken. Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer inzake verzetsgroepen in Irak, 4 april 2006. Zie ook Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie aan de Tweede Kamer inzake de ontwikkelingen in Irak en de Nederlandse deelneming aan de NAVO-trainingsmissie, 10 februari 2006. Zie ook: de Groene Amsterdammer, 4/2005.

¹⁰⁸ Zie ook BBC Monitoring, 7 maart 2006; de Groene Amsterdammer, 'De contouren van een burgeroorlog', 3 maart 2006; New York Times, 5 februari 2006.

¹⁰⁹ RFE/RL vol. 10, no 14, 25 januari 2006; ANP, 24 januari 2006, BBC News, 17 oktober 2005. Zie ook Washington Post, 28 januari 2006; NRC handelsblad, 23 december 2005.

¹¹⁰ Tijdens de verslagperiode heeft de Iraakse Minister van Buitenlandse Zaken Zebari verklaard de (vermeende) aanwezigheid van de PKK in Noord Irak niet langer te willen gedogen. In hoeverre reeds acties tegen de PKK zijn uitgevoerd is niet bekend Zie het algemeen ambtsbericht Turkije, januari 2005 voor meer informatie over de PKK/KONGRAGEL.

¹¹¹ Veiligheidsraad Resolutie 1637 (2005), 8 november 2005.

manschappen van de MNF in Irak. Naast de VS (circa 137.000 manschappen) en het VK (ruim 7.300 manschappen) maken ruim 25 landen deel uit van de MNF.¹¹²

Nederlandse militaire bijdrage

Van 1 augustus 2003 tot 7 maart 2005 heeft Nederland bijgedragen aan de multinationale troepenmacht (MNF) voor Irak voornamelijk in de provincie Al-Muthanna in Zuid-Irak.¹¹³ Thans draagt Nederland met 14 militairen bij aan de NAVO-trainingsmissie.¹¹⁴ Daarnaast zijn enkele Nederlandse liaison officieren werkzaam bij de Amerikaanse en Britse hoofdkwartieren in Bagdad en Basra.

2.4 Sociaal-economische situatie

Wederopbouw

De Iraakse economie verkeert na decennia van onverantwoord sociaal-economisch beleid nog steeds in gebrekkige toestand. De economische wederopbouw na de val van Saddam Hoessein wordt voortgezet, maar ondervindt hinder van het voortdurende geweld.¹¹⁵ Daarnaast bleek een aanzienlijk deel van het geld bestemd voor de wederopbouw te zijn misbruikt of niet voldoende te kunnen worden verantwoord.¹¹⁶ De werkloosheid vormde in de verslagperiode nog steeds

---

¹¹² Zie ook Reuters, 2 februari 2006.

¹¹³ Zie verder het algemeen ambtsbericht Irak, december 2004. Zie ook: Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer inzake actuele ontwikkelingen in Irak, 10 juni 2005.

¹¹⁴ Zie hier over onder meer Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie aan de Tweede Kamer inzake de ontwikkelingen in Irak en de Nederlandse deelname aan de NAVO-trainingsmissie, 10 februari 2006. De Kamer stemde tijdens het Algemeen Overleg op 23 februari 2006 in met verlenging van deze Nederlandse bijdrage van 14 militairen en een tolk voor zes maanden.

¹¹⁵ Irak beschikt over een aanzienlijk potentieel voor een gezonde economie (oliereserves, vruchtbare grond en fondsen van de internationale gemeenschap). Ondanks een heel lichte stijging in de olieproductie gedurende 2005, blijft deze echter ten gevolge van aanslagen achter bij de verwachtingen. Zie ook RFE/RL vol. 10, no. 21, 3 februari 2006; The Economist Intelligence Unit (EIU) Country Report december 2005, p.5. Ook zijn buitenlandse investeerders weinig geneigd te investeren in het licht van de onzekere veiligheidssituatie. Zie ook: EIU Country Report januari 2006, p.5 e.v.; EIU Country Report december 2005, p. 8 e.v.; ICG, 'Reconstructing Iraq', Middle East Report, no 30, 2 september 2004 en UNHCR, Country of origin information Iraq, augustus 2004. Met enige regelmaat worden nog steeds waterleidingen en oliepijpleidingen gesaboteerd; o.m. The Middle East, april 2006, p.18-23; BBC NEWS, 9 augustus 2005. Daarnaast liet de stroomvoorziening in de rapportageperiode bij tijd en wijlen te wensen over, Zie o.m. Reuters 2 augustus 2005.

¹¹⁶ BBC, 25 januari 2006; New York Times, 24 januari 2006. De 'Iraqi Transparency Commission' zou inmiddels 1500 corruptie zaken behandelen. Er zouden echter slechts 8 zaken voor de rechter zijn gebracht (zie over de structuur van de rechterlijke macht 3.3.5.), RFE/RL vol. 10, no. 15, 26 januari 2006. Ook zou er veel sprake zijn van corruptie bij de handel in olie, zie o.m. The Middle East, april 2006, p.18-23.

een groot probleem.¹¹⁷ Schattingen van het aantal werklozen lopen uiteen.¹¹⁸ Hoewel de dinar stabiel is gebleven sinds juni 2004, stond de munt in de verslagperiode onder druk.¹¹⁹ Het IMF verwacht een groei van het Iraakse BNP met 17% in 2006.¹²⁰ Ten behoeve van de economische ontwikkeling van Irak is het IMF akkoord gegaan met een lening aan Irak van ruim USD 430 miljoen.¹²¹ In juli 2005 vond de vierde bijeenkomst plaats van de donorgemeenschap voor het 'International Reconstruction Fund Facility for Iraq' (IRFFI). Inmiddels is het grootste deel van het bedrag in het fonds toebedeeld aan de verschillende projecten.¹²² Op 19 januari 2006 hebben Nederland en Irak een bilateraal akkoord getekend ter uitvoering van de overeenkomst die in 2004 in de Club van Parijs werd bereikt over 80 procent kwijtschelding van de schulden van Irak. De Iraakse exportkrediet schulden bij Nederland van 257 miljoen euro zullen in drie fasen worden kwijtscheldend.

De waargenomen economische activiteit in de KRG-gebieden, die vooral consumptie betreft, is opvallend. In het bijzonder in Erbil is zichtbaar sprake van economische opbloei.¹²³

Humanitaire situatie

In humanitair opzicht kampt Irak in vrijwel alle sectoren met aanzienlijke problemen. Niet alleen voor de bevolking in de steden maar ook in de rurale gebieden is de humanitaire situatie weinig positief. Gesteld kan worden dat er een tekort is aan verschillende basisvoorzieningen.¹²⁴ ¹²⁵ Circa 25 % van de Irakezen

---

¹¹⁷ EIU, Country Report december 2005, p. 28.

¹¹⁸ Volgens een onderzoek, verschenen in mei 2005, van het Iraakse ministerie van Planning en het United Nations Development Program (UNDP) ligt de werkloosheid rond de 50% (Reuters, 12 mei 2005). De International Crisis Group noemt schattingen van 25 tot 50% (ICG, 'Reconstructing Iraq', Middle East Report, no 30, 2 september 2004). Zie ook EIU, Country Report december 2005, p. 28; UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 22.

¹¹⁹ The Economist Intelligence Unit (EIU): Country Report, p. 6; EIU Country Report, december 2005, p. 12.

¹²⁰ IMF Country Report 05/294, augustus 2005, p. 23.

¹²¹ IMF Press Release 04/206, 29 september 2004.

¹²² The World Bank Iraq Trust Fund Newsletter, december 2005; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/766, 7 december 2005, p. 10. e.v. In februari 2006 waren 83 projecten met een totale kostprijs van 759 miljoen USD goedgekeurd. UNDG Iraq Trust Fund February 2006 Newsletter. Zie hierover ook www.IRFFI.org.

¹²³ Met name de infrastructurele ontwikkeling in en om Erbil is opvallend. Zie ook HP/De Tijd 17 maart 2006; Reuters, 10 januari 2006.

¹²⁴ Er blijven tekorten bestaan aan basisbehoeften in het algemeen, zoals drinkwater, elektriciteit, gezondheidszorg (medicijnen) en onderwijs (o.m. IRIN NEWS, 6 februari, 19 januari en 16 januari 2006). Van de geplande 180 nieuwe ziekenhuizen waren in februari 2006 slechts 4 gereed, doch geen één operationeel, ANP 2 februari 2006. Zie verder o.m. UNHCR Global Appeal 2006, p. 232; UN-Iraq Humanitarian Update November 2005; UNHCR Country of

leeft van voedseluitdeling (dit was 60 % tijdens de internationale sancties tegen Saddam Hoessein), terwijl 11 % zelfs met deze voedselsteun het hoofd niet boven water kan houden.¹²⁶ Aangenomen wordt dat Irak, hoewel het beschikt over natuurlijke hulpbronnen, in de eerstkomende jaren op velerlei gebied nog afhankelijk zal zijn van buitenlandse steun.¹²⁷ In de KRG-gebieden lijkt de humanitaire situatie zich echter redelijk te verbeteren. Verschillen tussen enerzijds het minder ontwikkelde platteland en anderzijds stedelijk gebied zijn zichtbaar.

Veel internationale NGO's hebben in vorige verslagperiodes hun activiteiten in Centraal-Irak gestaakt danwel het internationale personeel teruggetrokken als gevolg van de onveiligheid, in het bijzonder de aanslagen op en ontvoeringen van hulpverleners.¹²⁸

Inmiddels is een klein deel van de internationale staf van hulporganisaties en andere internationale organisaties echter teruggekeerd naar Irak.¹²⁹

Ook activiteiten van de VN, NGO's en buitenlandse bedrijven in de KRG-gebieden lijken weer op gang te komen.

Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 23-24; Reuters, 28 september 2005. Alle invoer van medicijnen in Irak moet naar verluidt plaatsvinden via het ministerie voor gezondheid, die de medicijnen zou herverdelen. Een bron geeft aan dat nagenoeg geen medicijnen de gebieden zouden bereiken waar veel soennieten wonen.

¹²⁵ In KRG-gebied zijn in het begin van 2006 twee mensen overleden aan de menselijke variant van het vogelgriepvirus, RFE/RL vol. 10, no. 18, 31 januari 2006; Trouw, 30 januari 2006; ANP/AFP/Reuters, 30 januari 2006; AFP, 30 januari 2006.

¹²⁶ IRINnews, 27 september 2005; WFP Country Brief Iraq, augustus 2005. Een base line onderzoek uitgevoerd door WFP en de Iraakse regering in 2004 bevestigde dit beeld, zie ook IRIN, 25 juli 2005: 'Iraq: Shortage in food rations raises concerns'.

¹²⁷ Zie hierover ook bijvoorbeeld: UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, hoofdstuk C, paragraaf III.

¹²⁸ Daarnaast hebben de VN recentelijk besloten het aantal internationale stafleden terug te brengen van 90 naar circa 60 personen. Als reden hiervoor wordt gegeven de overdracht door de MNF-troepen aan de Iraakse veiligheidsorganisaties van de bescherming van het al-Racheed hotel, waar veel VN-medewerkers verblijven.

¹²⁹ Zie ook 2.3, 3.3.8 en 4.3.

3 Mensenrechten

3.1 Juridische context

3.1.1 Verdragen en protocollen

Irak is partij bij tal van internationale mensenrechtenverdragen,¹³⁰ waaronder:

- Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (ICCPR);
- Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (CESCR);
- Verdrag inzake de Uitbanning van Rassendiscriminatie (ICERD);
- Verdrag inzake de Voorkoming en Bestrafing van Genocide;
- Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen (CEDAW);
- Verdrag inzake de Rechten van het Kind (CRC).

Irak is geen partij bij het Anti-Folterverdrag (CAT). Evenmin is Irak partij bij het Vluchtelingenverdrag van Genève en het bijbehorende Protocol.

3.1.2 Nationale wetgeving

De tijdelijke grondwet (Law of Administration for the State of Iraq for the Transitional Period of kortweg Transitional Administrative Law) en de nieuwe grondwet¹³¹ bieden op papier waarborgen voor een aantal fundamentele vrijheden, zoals de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van vereniging en vergadering en vrijheid van godsdienst en overtuiging.¹³² Irak kent volgens de TAL en volgens de grondwet een scheiding der machten. De islam is de officiële nationale godsdienst en geldt als een bron voor de Iraakse wetgeving.¹³³ Wet- en regelgeving zullen, zo luiden de TAL en de grondwet, niet in strijd zijn met de principes van de islam, democratische grondslagen, noch met ‘universele beginselen van de

---

¹³⁰ Status of Ratifications of the Principal International Human Rights Treaties as of 03 June 2005, www.unhchr.ch; Irak komt niet voor in de lijst van ‘States Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol as of 1 September 2005’, www.unhcr.org. Irak heeft het voorbehoud gemaakt bij de CEDAW en bij de CRC, dat deze conventies de werking van de bepalingen van shari’a-wetgeving niet beperken. Irak heeft bij de ICERD het voorbehoud gemaakt de aan de conventie verbonden rechtsmacht van het Internationaal Gerechtshof niet te aanvaarden.

¹³¹ De TAL en de nieuwe grondwet zijn hiërarchisch gelijk. De nieuwe grondwet zal bij inwerkingtreding de TAL vervangen. Zie ook 2.1.3.

¹³² Opmerkelijk is de verwijdering, in de laatste fase van het opstellen van de ontwerpgrondwet, van een bepaling (toenmalige artikel 44) dat Irakezen de rechten en waarborgen zullen genieten die hen worden geboden door de verdragen waar Irak partij bij is. Amnesty International MDE 14/035/2005, 16 september 2005.

¹³³ In de nieuwe grondwet wordt de islam aangeduid als de officiële godsdienst van Irak en als een fundamentele rechtsbron voor het opstellen van wetgeving, grondwet, artikel 2 lid 1.

mensenrechten'.¹³⁴ Volgens de TAL en de grondwet genieten alle Irakezen gelijke rechten en is iedereen gelijk voor de wet.¹³⁵ De TAL en de grondwet garanderen administratieve, culturele en politieke rechten van alle burgers.¹³⁶

Uit artikel 3 van de TAL en artikel 13 van de nieuwe grondwet volgt dat de TAL c.q. de grondwet de hoogste wet is en dat alle met de TAL of grondwet conflicterende wetten en regelgeving ongeldig zijn. Voorts heeft de CPA additionele bindende verordeningen uitgevaardigd. De Iraqi Transitional Government (ITG), aangetreden begin mei 2005, heeft volgens de TAL de exclusieve bevoegdheid tot het formuleren van beleid.¹³⁷ Bestaande wetgeving en CPA-regelgeving blijven van kracht na de machtsoverdracht van juni 2004, tenzij of totdat de ITG deze opschort danwel wijzigingen erin aanbrengt.¹³⁸ De ontwerpgrondwet houdt eveneens bestaande wet- en regelgeving in stand, tot het moment dat zij met in achtneming van de in de grondwet gestelde wetgevingsprocedure zijn ingetrokken of gewijzigd.¹³⁹ Indien CPA-regelgeving, stammend uit de periode voor de soevereiniteitsoverdracht aan de interimregering, niet toereikend is, kan worden teruggегреpen op oorspronkelijke Iraakse nationale wetgeving.

Er hebben zich in de verslagperiode voor zover bekend geen wezenlijke veranderingen voorgedaan met betrekking tot het ontwikkelen van nieuwe wetgeving.

De uitvoerende, wetgevende en rechtsprekende macht in de KRG-gebieden opereren sinds 1991 onafhankelijk van Bagdad. Veel onderdelen van de Iraakse wetgeving zijn na 1991 in deze gebieden ongewijzigd van kracht gebleven. Slechts politiek repressieve wetgeving en op wetgeving betrekking hebbende RCC-decreten¹⁴⁰ zijn ongeldig verklaard. In de periode 1991 – 2003 zijn door KRG/KDP en KRG/PUK diverse nieuwe wetten aangenomen die afwijken van wetgeving uitgevaardigd door het voormalige regime te Bagdad. Deze nieuwe wetgeving is nog altijd van kracht. Delen van de Koerdische wetgeving dienen te worden geharmoniseerd met de centrale wetgeving van Bagdad. Het is niet bekend

---

¹³⁴ Grondwet, artikel 2 lid 1.

¹³⁵ “All Iraqis are equal in their rights without regard to gender, sect, opinion, belief, nationality, religion, or origin, and they are equal before the law” TAL, artikel 12; “Iraqis are equal before the law without discrimination based on gender, race, ethnicity, origin, color, religion, sect, belief or opinion, or economic and social status”, grondwet artikel 14.

¹³⁶ TAL, artikel 53 D; grondwet, tweede sectie, hoofdstuk 1-3.

¹³⁷ Zie ook 2.1.3. Dit geldt voor de onderwerpen waarover de ITG bevoegd is.

¹³⁸ TAL, artikel 26 en CPA-verordening 100 (CPA/ORD/28 JUN 2004/100).

¹³⁹ Grondwet, artikel 127.

¹⁴⁰ De Revolutionaire Commandoraad (RCC) was het hoogste staatsorgaan onder het bewind van Saddam Hoessein. De wetgevende en uitvoerende macht waren destijds vrijwel volledig in handen van de RCC. Zie verder algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, november 2002.

wanneer dit proces gereed zal zijn.¹⁴¹ In de TAL en in de grondwet is vastgelegd dat de KRG de uitvoering van haar taken voortzet, met uitzondering van de taken die onder de exclusieve verantwoordelijkheid van de ITG in Bagdad vallen.¹⁴²

Nationale veiligheidswetgeving

In juli 2004 heeft de interimregering noodwetgeving aangenomen ten behoeve van de ordehandhaving.¹⁴³ In de aanloop naar de verkiezingen op 15 december 2005 is naar verluidt in de aan Syrië grenzende provincies Anbar en Nineve tijdelijk de noodtoestand afgekondigd. Eveneens in verband met de verkiezingen zijn vanaf 13 tot en met 17 december 2005 de overige buitengrenzen en provinciale grenzen gesloten en is het uitgaansverbod verruimd. De luchthavens waren van 14 tot en met 17 december 2005 gesloten.¹⁴⁴ Op 22 februari 2006 is opnieuw de noodtoestand afgekondigd naar aanleiding van de golf van geweld als gevolg van de bomaanslag op de Askariya moskee in Samarra op die zelfde dag.¹⁴⁵

Strafwetgeving

Het Wetboek van Strafrecht ('Penal Code', Law no. 111 van 1969) en het Wetboek van Strafvordering ('Law on Criminal Proceedings' no. 23 van 1971) zijn, volgens CPA-verordening 7 van 9 juni 2003, onverminderd van toepassing, met uitzondering van enkele onderdelen.¹⁴⁶ Deze wetboeken zullen waar nodig worden aangepast naar internationale maatstaven. De doodstraf is in 2004 opnieuw ingevoerd.¹⁴⁷

---

¹⁴¹ In Irak bestaat centrale en decentrale regelgeving. De KRG kan zelfstandig decentrale wetgeving aannemen op de terreinen waarin de decentrale overheid, i.c. de KRG, bevoegd is.

¹⁴² Artikel 54 van de TAL stelt: "The Kurdistan Regional Government shall continue to perform its functions throughout the transitional period, except with regard to those issues which fall within the exclusive competence of the federal government as specified in this Law.", grondwet, artikel 112 j° 114.

¹⁴³ Volgens deze verordening kan op lokaal niveau de noodtoestand worden uitgeroepen voor een periode van maximaal zestig dagen, met mogelijkheid tot periodieke verlenging met dertig dagen. Voorts biedt deze wetgeving de mogelijkheid om tijdens de noodtoestand onder meer huiszoekingen te plegen, gewapende burgers te arresteren, beperkende maatregelen te treffen wat bewegingsvrijheid en vrijheid van vereniging en vergadering betreft en een avondklok in te stellen. (Order of safeguarding national security, 7 juli 2004, de noodtoestand kan worden uitgeroepen op basis van de Public Safety Law). Zie hierover ook UNHCR Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005, p.3; UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 17-18.

¹⁴⁴ Zie ook 3.3.4; Reuters, 11 december 2005.

¹⁴⁵ RFE/RL vol. 10, no 34, 23 februari 2006.

¹⁴⁶ In CPA-verordening 7 (d.d. 9 juni 2003) zijn delen van de Iraakse strafwetgeving buiten werking gesteld: 1.2. deel 2, hoofdstuk 3, sectie 1, 225 (7 jaar celstraf inzake belediging van de president). Ook verbiedt deze verordening mishandeling en foltering alsmede straffen die beschouwd kunnen worden als inhumain en in strijd met de rechten van de mens (sectie 3 lid 2).

¹⁴⁷ Zie verder 3.3.10. Voor eerdere wijzigingen zie ook de algemene ambtsberichten Irak, januari en juni 2004.

Het Iraakse wetboek van strafrecht onderscheidt drie soorten delicten:

- Al-Ekhlal ('infractions') – overtredingen met straffen tot drie maanden;
- Al-Junah ('misdemeanours') – misdrijven met straffen van drie maanden tot vijf jaar;¹⁴⁸
- Al-Jenayat of Al-Jara'm ('felonies') – misdrijven met straffen van vijf jaar en meer.

Strafrechtprocedure

Een onderzoeksrechter of rechter-commissaris onderzoekt de zaak en verwijst deze, afhankelijk van de verdenking, naar de bevoegde rechtbank, het 'misdemeanor court' (Mahkamat Al-Junah) danwel het 'felony court' (Mahkamat Al-Jenayat) en in sommige gevallen het investigative court van het Central Criminal Court of Iraq. De onderzoeksrechter kan overtredingen ('infractions') in sommige gevallen zelf afdoen of deze doorverwijzen naar het 'misdemeanor court'. Het 'misdemeanor court' heeft de bevoegdheid om misdrijven in de categorie 'misdemeanors' te behandelen. Misdrijven in de categorie 'felonies' worden behandeld in het 'felony court'.

Tegen een uitspraak van de onderzoeksrechter kan niet worden geappelleerd, tenzij deze uitspraak een gevangenisstraf tot gevolg heeft. In deze gevallen kan hoger beroep worden aangetekend bij het 'felony court'.

Tegen beslissingen van het 'misdemeanor court' staat beroep open bij het Hof van Beroep (Mahkamat Al-Este'naf) dat in deze gevallen als hoogste instantie optreedt (acting in its cassation capacity). Tegen uitspraken van het 'felony court' kan beroep worden aangetekend bij het Hof van Cassatie.

Het 'misdemeanor court' en het 'felony court' hebben de absolute competentie in strafzaken, voorzover het Central Criminal Court of Iraq (CCCI) die niet heeft. De zaken waarover het CCCI de absolute competentie heeft zijn in de onderstaande paragraaf vermeld.

Central Criminal Court of Iraq (CCCI)

Te Bagdad is in juli 2003 het 'Central Criminal Court of Iraq' (Al-Mahkamat Al-Janaiya Al-Markaziya Fi Al-Iraq) ofwel centrale strafrechtbank ingesteld, teneinde beter op te kunnen treden tegen criminele activiteiten die de veiligheid en stabiliteit van Irak ondermijnen.¹⁴⁹ Deze rechtbank heeft vertegenwoordigingen in diverse andere steden. De rechtbank bestaat uit twee afdelingen; een

---

¹⁴⁸ Sommige infractions en misdemeanors kunnen ook bestraft worden met een geldboete.

¹⁴⁹ UNCHR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 126. Het CCCI is sinds augustus 2003 actief.

onderzoeksgerecht ('investigative court') onder leiding van een onderzoeksrechter en een 'felony court'.

De centrale strafrechtbank berecht personen die ervan worden verdacht:

- een strafbaar feit te hebben gepleegd dat erop gericht is regeringsinstellingen en -activiteiten te destabiliseren;
- een strafbaar feit te hebben gepleegd waarbij discriminatie op grond van ras, nationaliteit, etniciteit of religie een motief was;
- een strafbaar feit te hebben gepleegd dat betrekking heeft op het op gewelddadige wijze afzetten van de autoriteiten;

of indien men ervan wordt verdacht:

- uit hoofde van een invloedrijke positie onder het voormalige regime nog steeds de rechterlijke macht of andere overheidsinstellingen te beïnvloeden;
- alleen of in groepsverband betrokken te zijn bij criminele en/of terroristische activiteiten tegen de bevolking of legaal opererende strijdkrachten in Irak.

Zittingen van de rechtbank zijn openbaar. Beslissingen van het 'felony court' (CCCI) kunnen worden aangevochten bij het Hof van Cassatie.¹⁵⁰

Verdachten hebben in strafprocedures recht op juridische bijstand.¹⁵¹

Wetgeving inzake alcohol

Volgens de Iraakse wet is verkoop van alcoholische drank niet strafbaar.¹⁵²

Wat betreft gebruik van alcoholhoudende drank zijn bepaalde gedragingen strafbaar, die zijn gedefinieerd in het Iraakse Wetboek van Strafrecht van 1969 (section 6 - paragraaf 386 t/m 388). Strafbaar is bijvoorbeeld degene die:

- in dronken toestand overlast bezorgt in het openbaar;
- alcoholische dranken aanbiedt aan minderjarigen of minderjarigen aanzet tot gebruik van alcoholische dranken;
- als eigenaar of medewerker van een horecagelegenheid een minderjarige drank aanbiedt.

---

¹⁵⁰ O.m. CPA Order 13 (revised and amended), 22 april 2004; TAL, artikel 46, zie ook UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 122-123 en 126.

¹⁵¹ Grondwet, artikel 19 lid 11; Iraaks Wetboek van Strafvordering, artikel 144.

¹⁵² Zie de 'Spirituuous Liquors Law' uit 1931. Hierin is geregeld waar verkoop van alcohol mag plaatsvinden, welke vergunningen nodig zijn en welke regels men in acht moet nemen.

Het is in Irak niet gepast om in het openbaar alcoholhoudende drank te gebruiken. Dit gebeurt binnenskamers of in ieder geval zoveel mogelijk zonder dat derden er aanstoot aan kunnen nemen. Tijdens Ramadan zijn volgens Iraaks gebruik slijterijen e.d. gesloten. Toch is ook dan 'onder de toonbank' alcoholische drank verkrijgbaar, vaak tegen hogere prijzen.

Traditioneel zijn de meeste slijters, drankhandelaren en -producenten van christelijke huize. Ook zijn er moslims die slijterijen beheren of anderszins drank verkopen. Bier en andere alcoholhoudende drank wordt in toenemende mate verkocht in 'neutrale' verpakking of 'via de achterdeur'. Ook wordt na zonsondergang alcohol verkocht vanuit auto's op bepaalde plaatsen in Bagdad en andere steden. De politie staat dit in een aantal gevallen oogluikend toe, meestal tegen een 'vergoeding' van de drankhandelaren.

Wetgeving inzake gokken

Volgens artikel 389 van het Iraakse Wetboek van Strafrecht is gokken een strafbaar feit.¹⁵³ Gokken komt in Irak op beperkte schaal voor. Aangezien dit overwegend in zeer besloten (huiselijke danwel clandestiene) kring plaatsvindt, is hierover weinig bekend. Bij de huidige onveiligheid is de aanpak van gokken geen prioriteit van de Iraakse politie. Er zijn geen gevallen bekend van personen die ten gevolge van gokken problemen van serieuze aard hebben ondervonden met justitie, politie of religieuze fanatici e.d.

Het Iraaks Hooggerechtshof in Strafzaken

Het Iraakse Hooggerechtshof in Strafzaken (het Supreme Iraqi Criminal Tribunal, SICT)¹⁵⁴ richt zich op de vervolging en berechting van onder meer personen die zich tijdens het regime van Saddam Hoessein schuldig hebben gemaakt aan genocide, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden, gepleegd tussen 17 juli 1968 en 1 mei 2003.¹⁵⁵ Vanuit de VN en mensenrechtenorganisaties is kritiek geuit op het tribunaal, vanwege het feit dat de doodstraf tot de mogelijke

---

¹⁵³ De persoon die zich hieraan schuldig maakt, riskeert een straf van maximaal één maand. Het openen van een casino of gokhuis toegankelijk voor het publiek is eveneens een strafbaar feit. Hierop staat een gevangenisstraf van maximaal één jaar. Dezelfde straf riskeert iemand die er werkt.

¹⁵⁴ In oktober 2005 heeft het Iraakse TNA het statuut van het Iraaks Speciaal Tribunal (IST) gewijzigd. Hierbij is het IST hernoemd tot het Supreme Iraqi Criminal Tribunal (SICT).

¹⁵⁵ Het SICT bestaat uit drie lagen: een 'Investigative Tribunal' met 24 rechters, een 'Trial Tribunal' bestaande uit 14 rechters verdeeld over twee kamers met 5 roterende rechters en een 'Appellate Tribunal' met 9 rechters. Aan dit hof wordt ook wel gerefereerd met de naam 'Iraqi High Tribunal'; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 8 maart 2006.

straffen behoort.¹⁵⁶ Nu het proces tegen Saddam Hoessein eenmaal van start is gegaan, betreft de kritiek tevens het vermeende gebrek aan een ‘eerlijk proces’ voor de verdachten. Human Rights Watch voert onder meer aan, dat er onvoldoende waarborgen zouden bestaan tegen zelfbeschuldiging door de verdachten en voor het voeren van een adequate verdediging.¹⁵⁷ Ook uit deze mensenrechtenorganisatie kritiek op de gebrekkige bewijslast voor dit Hof.¹⁵⁸ Twintig medewerkers van het Tribunaal, waaronder aanklagers en rechters (-commissaris) zouden in het verleden actief lid van de Ba’athpartij zijn geweest.¹⁵⁹

Het proces ter terechtzitting tegen Saddam Hoessein met betrekking tot de moord op ruim 140 mensen in Dujail waar in 1982 een aanslag op zijn leven werd gepleegd, is op 19 oktober 2005 van start gegaan.¹⁶⁰ In januari 2006 is de oorspronkelijke president van de kamer die Saddam Hoessein berecht, Rizgar-Amin, opgestapt, naar eigen zeggen om redenen van politieke druk en kritiek van de Iraakse regering op het procesverloop.¹⁶¹ Hij is vervangen door Rauf Abdel

---

¹⁵⁶ Onder andere Human Rights Watch (HRW) heeft tevens zorgen geuit over de beperkte expertise en ervaring van de aan het tribunaal verbonden Iraakse rechters, HRW, ‘Iraq: Tribunal’s flaws raise fair-trial concerns’, 17 december 2004.

¹⁵⁷ HRW verwijst naar vermeende onvoldoende mogelijkheden voor de verdediging getuigen te ondervragen en vermeende moeizame toegang door de raadslieden tot de verdachten en tot het bewijsmateriaal dat wordt aangevoerd, Human Rights Watch World Report 2006, p. 451. Het UNAMI Human Rights Report, 1 november – 31 december 2005 schetst een iets minder negatief beeld, waarin bijvoorbeeld zittingen zouden zijn verdaagd vanwege het ontbreken van de raadslieden van twee van de verdachten.

¹⁵⁸ Op basis van het SICT-statuut en het procesreglement (Rules of Procedure and Evidence), dient de schuld van de verdachte aannemelijk te worden gemaakt (‘satisfied of guilt by the evidence presented’). Ter vergelijking, bijvoorbeeld voor het International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia en het International Criminal Tribunal for Rwanda, moet de schuld van de verdachte worden bewezen ‘beyond reasonable doubt’. Zie ook UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, 126 e.v.

¹⁵⁹ Reuters, 20 januari 2006; AP, 27 juli 2005; AP, 28 juli 2005. Zie ook 3.4.6.

¹⁶⁰ Als vergelding voor een (vermeende) mislukte aanslag in 1982 op Saddam Hoessein werden 148 mensen geëxecuteerd en honderden inwoners – waaronder vrouwen en kinderen gearresteerd. Tegen Saddam Hoessein zijn tevens de volgende aanklachten geuit: de invasie in Koeweit in 1991, het optreden tegen de Koerdische en sji’itische opstand na de Golfoorlog van 1991, de chemische aanvallen in Halabja in 1988, de Anfalcampagne in 1987 en 1988, de moord op politieke activisten, de moord op religieuze leiders in 1974, de moord op vele leden van de Barzani-clan in 1983. De Volkskrant, 2 juli 2004. RFE/RL Iraq Report, vol 7, no. 24, 2 juli 2004. In april 2006 berichtten media dat Saddam Hoessein ook genocide ten laste zou worden gelegd, o.m. BBC, 4 april 2006, Reuters/ANP 4 april 2006.

¹⁶¹ Overigens is ook Human Rights Watch van mening dat de inmenging door de Iraakse regering met de onafhankelijkheid van de rechters van het SICT, afbreuk doet aan een eerlijk proces voor de verdachten, Human Rights Watch, ‘Saddam Hussein Trial At Risk’, 27 januari 2006. Zie ook RFE/RL vol. 10, no 8, 17 januari 2006; ANP, 16 januari 2006

Rahman.¹⁶² Het proces is verscheidene malen verdaagd, onder meer vanwege het chaotische verloop van de zittingen. Saddam Hoessein en enkele medeverdachten zijn tenminste een maal onder dwang verwijderd uit de rechtzaal, maar ook gedwongen om een zitting bij te wonen. Het oorspronkelijke advocaten-team boycotte gedurende enkele weken het proces uit protest tegen de verwijdering uit de rechtzaal van een van hen. Zij zijn in een later stadium weer toegelaten als raadslieden van de verdachten.¹⁶³ Vanaf 15 maart 2006 vond het proces, na een ordemaatregel van de president van de kamer, achter gesloten deuren plaats.¹⁶⁴

Nationaliteitswetgeving

Uit de Iraakse Nationaliteitswet no. 43 van 1963 volgt dat de volgende personen de Iraakse nationaliteit bezitten:

‘Een Iraakees is een man of vrouw die in Irak is geboren uit een Iraakse vader en moeder, of uit een Iraakse vader en een buitenlandse moeder, of uit een Iraakse moeder en een vader wiens herkomst of nationaliteit onbekend is.’¹⁶⁵

Tijdens de verslagperiode was de nieuwe Iraakse nationaliteitswet nog niet in werking getreden. Enkele aspecten van de nieuwe nationaliteitswet zijn opgenomen in artikel 11 van de TAL. Artikel 18 van de Grondwet is van gelijke strekking.¹⁶⁶ Daarnaast kan de Iraakse nationaliteit onder de grondwet ook door de

---

¹⁶² NRC Handelsblad, 30 januari 2006; Washington Post, 30 januari 2006, ANP 23 januari 2006; Reuters 23 januari 2006.

¹⁶³ Ook zou Saddam Hoessein gedurende elf dagen in hongerstaking zijn geweest, Trouw, 28 februari 2006; NRC Handelsblad, 27 februari 2006; BBC 14 februari 2006. Zie verder BBC, 14 februari 2006; Washington Post, 13 februari 2006, The Economist, 4 februari 2006 RFE/RL vol. 10, no. 20, 2 februari 2006; BBC, 2 februari 2006, BBC, 29 januari 2006, Reuters 24 januari 2006. Zie hierover ook Human Rights Watch Briefing Paper, Volume No. (1), ‘The Iraqi High Tribunal and the Representation of the Accused’, February 2006.

¹⁶⁴ Elsevier, 15 maart 2006; BBC, 15 maart 2003.

¹⁶⁵ Daarnaast wordt de Iraakse nationaliteit als volgt toegekend aan een vondeling: "Een vondeling die in Irak wordt gevonden geldt als Iraakees tenzij het tegendeel kan worden bewezen".

¹⁶⁶ Het artikel stelt onder meer dat de Iraakse nationaliteit enkel kan worden ontnomen indien een tot Iraaks staatsburger genaturaliseerde persoon in de naturalisatieprocedure onjuiste gegevens heeft verstrekt of valsheid in geschrifte heeft gepleegd. Dubbel staatsburgerschap is toegestaan. Dit was voorheen verboden ofschoon het in de praktijk wel voorkwam. Voorts is vastgelegd dat Iraakezen van wie eerder de Iraakse nationaliteit was ontnomen, omdat de betrokkene een andere nationaliteit had verkregen, als Iraakse staatsburgers zullen worden beschouwd (“Any Iraqi whose citizenship was withdrawn because he acquired another citizenship shall be deemed an Iraqi”). Iedere Iraakees wiens Iraakse nationaliteit op grond van politieke, religieuze, raciale of sektarische redenen is ontnomen, kan aanspraak maken op teruggave van zijn/haar Iraakse nationaliteit (“has the right to reclaim his Iraqi citizenship”). Decreet 666 van de RCC is al eerder ongeldig verklaard. Personen, die op basis van dit decreet de Iraakse nationaliteit zijn kwijtgeraakt, worden als Iraaks staatsburger beschouwd (“anyone whose citizenship was withdrawn on the basis of this decree shall be deemed an Iraqi”). Decreet 666 van 7 mei 1980 had betrekking op de ontneming van het Iraaks

moeder worden overgedragen, zonder verdere vereisten aan de nationaliteit van de vader. Eventuele geschillen inzake toekenning van de Iraakse nationaliteit zullen kunnen worden voorgelegd aan de bevoegde rechterlijke instantie.¹⁶⁷

De nieuwe nationaliteitswet zal het naar verwachting mogelijk maken voor bepaalde groeperingen, zoals Fayli-Koerden, opnieuw te beschikken over het Iraaks staatsburgerschap.¹⁶⁸ Palestijnen in Irak komen niet in aanmerking voor de Iraakse nationaliteit.¹⁶⁹ Het is evenmin mogelijk voor Palestijnen een Iraaks paspoort te verkrijgen. Wel kunnen de Iraakse autoriteiten speciale reisdocumenten afgeven om het reizen voor Palestijnen van en naar Irak te faciliteren.¹⁷⁰

Irakezen die in het verleden hun nationaliteit hebben verloren, zouden de Iraakse nationaliteit kunnen herkrijgen indien zij hun Iraakse afkomst kunnen aantonen. De precieze procedure en eisen zijn echter niet bekend.¹⁷¹ Wel is bekend dat het ministerie van Binnenlandse Zaken verantwoordelijk is voor de afgifte van paspoorten en documenten inzake de civiele status (zoals identiteitskaarten, nationaliteitsbewijzen en naturalisatiecertificaten).

Personen- en familierecht

De 'Iraqi Law of Personal Status' (ILPS) no. 188 uit 1959 is nog steeds van kracht zolang de bepalingen niet in strijd zijn met principes als vastgelegd in de TAL of de grondwet.¹⁷² Het Iraakse personen- en familierecht is grotendeels gebaseerd op

---

staatsburgerschap aan een ieder die in de ogen van het toenmalige regime niet loyaal was aan de staat. Veel Fayli-Koerden zijn hiervan het slachtoffer geworden. Echter ook andere Irakezen, waaronder etnische Perzen en politiek actieve sji'ieten, zijn ten gevolge van dit decreet hun staatsburgerschap kwijtgeraakt.

¹⁶⁷ Grondwet, artikel 18 lid 6. De bepalingen omtrent nationaliteit alsmede de absolute en relatieve competentie van deze rechterlijke instantie zal worden vastgesteld bij wet op basis van deze bepaling.

¹⁶⁸ Zie verder 3.4.2.

¹⁶⁹ Om een eventuele terugkeer van Palestijnen naar hun land van herkomst niet in de weg te staan, hanteren veel Arabische landen, waaronder Irak, een beleid waarbij het Palestijnen in beginsel niet is toegestaan de nationaliteit van het gastland te verwerven. In Irak is dit vastgelegd in de 'Arabs Nationality Law', no. 5, 1975. Ook voor een Palestijn(se) gehuwd met een Irake(e)s(e) is het verkrijgen van de Iraakse nationaliteit uitgesloten.

¹⁷⁰ Bij uitzondering kunnen deze ook worden afgegeven aan Palestijnen die niet woonachtig zijn in Irak. Hiervoor is de speciale toestemming van de Iraakse minister van Binnenlandse Zaken nodig.

¹⁷¹ De Koerdische autoriteiten zijn in principe bevoegd het Iraaks staatsburgerschap te verlenen en geven als bewijs hiervan een document af. Zie verder 3.4.2. voor het terugkrijgen van de Iraakse nationaliteit door Fayli-Koerden afkomstig uit de drie Noordelijke Provincies Dohuk, Erbil en Sulaymaniya.

¹⁷² Deze wet werd in 1959 aangenomen en er zijn tussen 1963 en 1999 elf amendementen aangenomen. De meeste van deze veranderingen hadden te maken met wijzigingen in procedures. In de TAL en de grondwet zijn de amendementen op de ILPS niet expliciet

de shari'a en regelt de familierechtelijke aangelegenheden van moslims.¹⁷³ Artikel 3 lid A en B j° artikel 12 van de TAL en artikel 2 C j° artikel 14 van de grondwet impliceren dat wet- en regelgeving in strijd met het gelijkheidsbeginsel nietig zijn. De rechter zal de bepalingen van de ILPS ook bij huwelijk en echtscheiding moeten toetsen aan het gelijkheidsbeginsel tussen man en vrouw.

De ILPS bepaalt dat geschillen betreffende huwelijk en echtscheiding vallen onder de jurisdictie van de ' Personal Status Courts '. Zowel civiele rechters als raadsmanen en de zogenaamde 'qadi's' (islamitische rechters) kunnen in deze rechtbanken een rol spelen. Bij een geschil tussen niet-moslims zal in eerste aanleg de civiele rechter de zaak behandelen. De ILPS is niet van toepassing op joden en christenen.¹⁷⁴ Hun zaken worden gehoord door het Personal Matters Court; beroep staat open bij het Hof van Cassatie.¹⁷⁵

Eigendomsrechten / Iraqi Property Claims Commission

De 'Iraqi Property Claims Commission' (IPCC) beoordeelt claims en eigendomsrechten van personen die hun eigendommen zoals roerende goederen en grond onder dwang zijn kwijt geraakt¹⁷⁶ en recht zouden hebben op teruggave danwel compensatie.¹⁷⁷

---

buiten werking gesteld, noch zijn er in de CPA-verordeningen nadere instructies hiertoe gegeven.

¹⁷³ Voor niet-moslims is deze wet slechts van toepassing als het erfenissen betreft. Naar verluidt moet wel ieder huwelijk, gesloten door moslims en door niet moslims, om rechtsgeldig te zijn, worden bevestigd door een rechtbank Zie voor meer informatie over wetgeving betreffende het huwelijk, huwelijk met de handschoen, scheiding en documenten hieromtrent het algemeen ambtsbericht Irak van december 2004.

¹⁷⁴ ILPS, artikel 2.

¹⁷⁵ In KRG-gebied worden overigens zaken in het personen- en familierecht in het algemeen behandeld door de burgerlijke rechter (Civil Courts) die dan wel de Personal Status Law maar ook shari'a (sha'afitische school) toepassen. UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 122-123.

¹⁷⁶ Dit is bijvoorbeeld gebeurd tijdens de arabiseringspolitiek onder het bewind van Saddam Hoessein. Zie algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, november 2002.

¹⁷⁷ Zie ook CPA/REG/23 June 2004/12. De IPCC buigt zich over claims die betrekking hebben op de periode 1968 tot 30 juni 2005. Het betreft met name de eigendomsrechten ten aanzien van onroerend goed die zijn ontnomen onder het Ba'athregime of die als gevolg van acties van het Ba'athregime verloren zijn gegaan, maar tevens claims die zijn ontstaan in de periode na de machtsoverdracht op 30 juni 2004, Statute of the Iraq Property Claims Commission, artikel 9 sub B (Official Gazette of Iraq, No.(3985), juli 2004, Annex A). Compensatieclaims voor verwoeste gebouwen of huurrechten/pachtrechten op bepaalde stukken grond komen niet in aanmerking voor compensatie of teruggave. Claims kunnen worden ingediend tot 30 juni 2007; www.ipcciraq.org, geraadpleegd op 24 februari 2006. Er zou overigens een groep mensen bestaan wiens eigendom (vaak hun huis) wel is afgenomen maar die niet onder de genoemde regeling vallen. Zij kunnen geen claim indienen bij het IPCC, maar moeten hun vordering indienen bij een gewone burgerlijke rechtbank.

De IPCC beschikt over 30 regionale kantoren waar onafhankelijke, regionale commissies aanspraken en claims van gedupeerden ontvangen. In principe heeft elk kantoor een onafhankelijke regionale rechterlijke commissie bestaande uit een rechter, twee lokale vertegenwoordigers van het 'State Property Office' en de 'National Registry Office'. Zij oordelen over de gegrondheid van de claims.¹⁷⁸ Vooral in het noorden kampen de kantoren met rekruteringsproblemen. Intimidatie van personeel speelt hierbij een rol.

De afhandeling van claims heeft grote vertraging opgelopen doordat de Iraakse wetgeving niet toestaat aanspraken met dezelfde achtergrond als collectieve zaak af te handelen.¹⁷⁹ Daarnaast is de richtlijn voor staatscompensatie nog steeds niet opgesteld. Hierdoor kunnen zaken waarbij een financiële vergoeding van de overheid is verzocht (nog) niet worden behandeld. Inmiddels zijn ruim 127.000 claims ontvangen, waarvan er ruim 11.000 zijn behandeld.^{180 181}

Specifieke groepen die naar verwachting met deze regeling hun eigendom zouden kunnen terugvorderen betreffen bijvoorbeeld Koerden, Assyriërs en Turkmene, Moeras-Arabieren, Fayli-Koerden en joden.¹⁸²

De kwestie rond onteigende bezittingen draagt bij aan spanningen tussen bepaalde groeperingen (zoals Koerden, Assyriërs, Turkmene). Deze spanningen doen zich vooral voor in Kirkuk.

---

¹⁷⁸ www.ipcciraq.org; zie ook Global IDP Database Iraq, Section Property Issues, 'Iraq Property Claims Commission (IPCC) overview (2005).

¹⁷⁹ Voorzien was dat in zaken met dezelfde achtergrond grootschalige 'mass property claims' zouden kunnen worden toegepast, waardoor met één uitspraak een groot aantal aanspraken kon worden afgehandeld. In de realiteit blijkt echter de Iraakse wetgeving dergelijke 'mass property claims' in de weg te staan. De Iraakse eisen inzake bewijslast en de Iraakse jurisprudentie vereisen namelijk dat in elke individuele zaak originele documenten (zoals eigendomspapieren) worden overlegd en dat de getuige in persoon voor de IPCC verschijnt. Hierdoor is een grote achterstand en vertraging in de afhandeling van zaken ontstaan. Er is overigens wel sprake van lichte verbetering in de afhandeling van zaken. Samen met de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), die bijstand verleent aan de IPCC, wordt gewerkt aan het bespoedigen van de beroepsprocedure.

¹⁸⁰ Ruim 1.200 uitspraken zijn in hoger beroep bevestigd, ruim 650 beroepschriften zijn verworpen. Met betrekking tot eventuele vervolgpcedures in de overige zaken is geen verdere informatie bekend.

¹⁸¹ Inmiddels is op de website van het IPCC informatie opgenomen aangaande het indienen van een claim door Irakezen buiten Irak, <http://www.ipcciraq.org/outofcountry.htm>, geraadpleegd op 24 februari 2006.

¹⁸² Zie ook 3.4 over specifieke groepen. Zie voor joden in Irak de voorgaande algemene ambtsberichten Irak, laatstelijk 3 juni 2004.

3.2 Toezicht

Het Iraakse ministerie van Mensenrechten richt zich op de bescherming van de mensenrechten alsmede het onderzoeken van mensenrechtenschendingen gepleegd onder Saddam Hoessein. Klachten over mensenrechtenschendingen kunnen thans worden ingediend bij het ministerie van Mensenrechten en worden door dat ministerie ook daadwerkelijk onderzocht, zij het op beperkte schaal. Sinds augustus 2005 is voorts een inspecteur-generaal actief die onder meer toezicht houdt op gevangnissen en detentiefaciliteiten.¹⁸³ Volgens de TAL dient de ITG een 'National Commission for Human Rights' in het leven te roepen. Deze Commissie is echter tot op heden niet ingesteld. In artikel 99 van de nieuwe grondwet is opgenomen dat er een onafhankelijke 'High Commission for Human Rights' zal komen. Deze dient onder meer klachten met betrekking tot mensenrechtenschendingen te onderzoeken.¹⁸⁴ Op lokaal en regionaal niveau zijn verschillende Iraakse instellingen actief op het gebied van mensenrechten en democratisering.¹⁸⁵ Ook de VN richten zich op de verbetering van de mensenrechtensituatie in Irak.¹⁸⁶ In het najaar van 2005 is het mensenrechtenbureau van de VN missie (UNAMI) in Irak weer operationeel met nationale en internationale staf. Mensenrechtenorganisaties als Amnesty International (AI) en Human Rights Watch (HRW) zijn sinds 2003 in Irak actief.

3.3 Naleving en schendingen

3.3.1 Vrijheid van meningsuiting

Met de val van Saddam Hoessein is voor het eerst sinds ruim dertig jaar sprake van vrijheid van meningsuiting in geheel Irak. De VN-Hoge Commissaris voor de Mensenrechten benadrukte eerder dat restrictieve regelgeving, aangenomen onder Saddam Hoessein, niettemin nog steeds van kracht was, ondanks het feit dat de TAL voorziet in de bescherming van vrijheid van meningsuiting.¹⁸⁷

Met betrekking tot berichtgeving inzake geweldpleging tegen intellectuelen/ academici wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht Irak van juni 2005.¹⁸⁸

---

¹⁸³ RFE/RL vol. 9, No. 147, 5 augustus 2005.

¹⁸⁴ TAL, artikel 50. Voor zover bekend is deze High Commission for Human Rights nog niet tot stand gebracht.

¹⁸⁵ IRIN, 15 december 2005; US Department of State, Iraq Country report on human rights practices, 28 februari 2005. Zie ook 3.3.2.

¹⁸⁶ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2004/766, 7 december 2005; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2004/585, 7 september 2005; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/141, 7 maart 2005.

¹⁸⁷ Report of the High Commissioner for human rights, The present situation in Iraq, juni 2004, p. 30.

¹⁸⁸ Overigens is ook in deze verslagperiode door journalisten en NGO's opgeroepen academici in Irak een betere bescherming te bieden, IRINnews, 15 januari 2006. Zie ook UNHCR Guidelines for the Eligibility of Iraqi Asylum Seekers, oktober 2005, annex IV, p. 41 e.v.

Persvrijheid

In Irak is sprake van persvrijheid, voor zover niet wordt opgeroepen tot haat of geweld. CPA-verordening 14, hoofdstuk 2¹⁸⁹ maakt het mogelijk op te treden tegen dergelijke oproepen.¹⁹⁰ In de grondwet is eveneens een bepaling omtrent persvrijheid opgenomen.¹⁹¹

In Irak bestaat thans een groot aantal dag- en weekbladen alsook televisie- en radiozenders.¹⁹² In de KRG-gebieden zijn de media meer ontwikkeld dan elders in Irak. Slechte infrastructuur, distributieproblemen, gebrek aan investeringen en slechte apparatuur ondermijnen de ontwikkeling van de mediasector.¹⁹³ De journalistieke kwaliteit is laag in vergelijking met internationale normen. Er is relatief weinig evenwichtige en objectieve berichtgeving.¹⁹⁴

Er bestaat in Irak geen code voor ethische journalistiek. Journalisten kunnen ook niet ter verantwoording worden geroepen bij het (bewust) verstrekken van onjuiste informatie.

Er bestaat officieel weliswaar persvrijheid, doch de Iraakse pers past uit zelfbehoud zelfcensuur toe. Hoewel de situatie omtrent persvrijheid sinds april 2003 is verbeterd, vindt naar verluidt intimidatie van journalisten en media nog plaats. Journalisten zouden ook in deze verslagperiode zijn lastig gevallen en soms gearresteerd en vervolgd zijn.¹⁹⁵

---

¹⁸⁹ CPA verordening 14, hoofdstuk 2, 'Prohibited Media Activity', van 10 juni 2003.

¹⁹⁰ Indien het verbod op oproepen tot geweld wordt overschreden kan zonder voorafgaande verwittiging tot sluiting van de redactie, intrekking van de licentie, inbeslagname van de goederen en zelfs arrestatie en veroordeling (maximaal 1 jaar) van de redactieleden worden overgegaan. De redactie kan, in het geval van sluiting en dergelijke, bezwaar aantekenen. In eerdere verslagperiodes zijn bijvoorbeeld televisiezenders gesloten door de autoriteiten. Voor zover bekend is van nieuwe dergelijke sluitingen tijdens deze verslagperiode geen sprake geweest.

¹⁹¹ Grondwet, artikel 36 sub B: "The State shall guarantee in a way that does not violate public order and morality: (...) B. Freedom of press, printing, advertisement, media and publication."

¹⁹² Door de toename van het aanbod in gedrukte media is de gemiddelde oplage van publicaties over het algemeen afgenomen. Radio is weinig populair in Irak. Er is geen nationaal radionetwerk. Er zijn circa 20 televisiestations in Irak, vooral gesitueerd in Bagdad.

¹⁹³ Bij de indertijd door de coalitie ingestelde media zijn veel journalisten weggegaan, onder meer vanwege het risico geassocieerd te worden met de VS. Er zijn ook veel journalisten ontslagen. Tevens wordt gesteld dat journalisten in toenemende mate worden gehinderd in de uitoefening van hun werk door MNF-troepen. Sprake zou zijn van een reeks incidenten; Reuters, 28 september 2005.

¹⁹⁴ Desondanks wordt voorzichtig gesteld dat er verbetering is, bijvoorbeeld in de wijze waarop de media de politiek verslaan en inhoudelijke constitutionele kwesties behandelen, RFE/RL vol. 8, no. 22, 5 juli 2005.

¹⁹⁵ Bekend is een geval van een journalist die vervolgd werd in een van de oostelijke provincies van Irak, wegens kritiek op de gouverneur van die provincie.

Diverse Iraakse en buitenlandse journalisten zijn tijdens de verslagperiode om het leven gekomen ten gevolge van geweld.¹⁹⁶ Het gevaar van ontvoering is nog aanwezig.¹⁹⁷ Diverse journalisten zijn na ontvoering om het leven gebracht.¹⁹⁸ Voor journalisten kan het riskant zijn kritiek te uiten op militante extremistische groeperingen.¹⁹⁹ Aanslagen, vergeldingsacties en bedreigingen hebben plaatsgevonden.²⁰⁰

In de KRG-gebieden is waargenomen dat herhaaldelijke, persoonlijke kritiek op het centrale leiderschap van de KDP en PUK niet wordt getolereerd.^{201 202}

---

¹⁹⁶ In 2005 zijn volgens het 'Committee to Protect Journalists' (CPJ) 25 journalisten en ondersteunende medewerkers in Irak omgekomen, CPJ, 'Country Summary Iraq', www.CPJ.org, geraadpleegd op 21 februari 2006. Sinds maart 2003 zijn in totaal meer dan 80 buitenlandse en Iraakse journalisten en ondersteunende medewerkers door geweld in Irak omgekomen, RFE/RL vol. 10, no. 14, 25 januari 2006; RFE/RL vol. 10, no. 28, 14 februari 2006, UN News, 31 januari 2006; Reporters Without Borders, 26 januari 2006; BBC, 26 januari 2006; Reuters, 22 januari 2006.

¹⁹⁷ Ook in deze vorige periode zijn journalisten ontvoerd, www.CPJ.org, geraadpleegd op 21 februari 2006; The Guardian, 10 februari 2006; RFE/RL vol. 10, no 20, 2 februari 2006; RFE/RL vol. 10, no. 14, 25 januari 2006; Reuters, 22 januari 2006.

¹⁹⁸ In de media is bijvoorbeeld uitgebreid bericht over de ontvoering van en moord op de Iraakse journaliste van de televisiezender Al-Arabiya, Atwar Bahjat, die verslag deed van het opgelaaide geweld na de bomaanslag op de sji'itische moskee in Samarra in februari 2006, de Volkskrant, 24 februari 2006; BBC, 23 en 24 februari 2006.

¹⁹⁹ Zie ook IRINnews, 25 januari 2006.

²⁰⁰ IRIN, 21 december 2005.

²⁰¹ In december 2005 werd de Iraakse Koerd, Kamal Sayid Qadir, die tevens de Oostenrijkse nationaliteit heeft, in KRG-gebied veroordeeld tot 30 jaar gevangenisstraf, omdat hij de president van de KRG Masoud Barzani in twee artikelen op internet zou hebben belasterd. Deze uitspraak is vernietigd door het Koerdische Hof van Cassatie te Erbil. Hierop is Sayid Qadir vrijgelaten. De zaak is opnieuw voor een andere rechtbank voorgekomen, waar Qadir tot 18 maanden gevangenisstraf is veroordeeld, Amnesty International, 26 maart 2006, MDE 14/016/2006 en 29 maart 2006, MDE/14/017/2006. Qadir heeft inmiddels een officieel pardon gekregen van de minister-president van de KRG, RFE/RL vol. 10, no. 62, 4 april 2006; Amnesty International, 26 maart 2006, MDE 14/018/2006. Zie ook RFE/RL Iraq Report, vol. 9, no. 5, 6 februari 2006; RFE/RL vol. 10, no. 15, 26 januari 2006; AFP, 24 januari 2006; RFE/RL vol. 10, no. 6, 12 januari 2006; UNAMI Human Rights Report, 1 november – 31 december 2005, p.2; NRC Handelsblad, 9 januari 2006; Reporters Without Borders, 6 januari 2006. Bekend is voorts een geval waarin een Koerdische journalist zou zijn geïntimideerd en gearresteerd door de geheime politie van de KDP naar aanleiding van kritische berichtgeving over bewindslieden. Een bron stelde dat onder meer deze zaken hebben geleid tot een vorm van zelfcensuur door de media in de KRG gebieden.

²⁰² UNHCR stelde in oktober 2005 dat in het verleden aanhangers van respectievelijk de PUK of KDP in het door de andere partij gecontroleerde gebied bloot werden gesteld aan pesterijen of vervolging door de autoriteiten in dat gebied. Ondanks de verregaande samenwerking tussen KPD en PUK zou volledige acceptatie van aanhangers van de andere partij nog niet geheel bestaan, UNHCR Guidelines for the Eligibility of Iraqi Asylum Seekers, oktober 2005, p. 17. Er zijn echter ook berichten dat de tolerantie wel degelijk is toegenomen.

3.3.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

Vrijheid van vergadering, bijeenkomst en demonstratie is in CPA-regelgeving gegarandeerd door uitvaardiging van besluit 19 van 9 juli 2003, mits aan een aantal administratieve en logistieke voorwaarden is voldaan.²⁰³

Alle bepalingen uit het Wetboek van Strafrecht van 1969 die toezien op het verbod op vergadering, bijeenkomst, demonstraties en openbare meningsuiting (deel 2, hoofdstuk 2, artikelen 220 t/m 222) zijn met besluit 19 komen te vervallen. Ook tijdens deze verslagperiode hebben verschillende demonstraties ongehinderd plaatsgevonden.²⁰⁴

Politieke partijen

Aan de verkiezingen in december 2005 hebben circa 200 partijen met ruim 7000 kandidaten deelgenomen. Een aantal van deze partijen trad op in zogenoemde coalities, waarvan er een twintigtal bestond.^{205 206}

Maatschappelijke organisaties

Naast politieke partijen zijn ook talloze maatschappelijke organisaties opgericht. Bijvoorbeeld 'The Society of Iraqi political prisoners' behartigt de belangen van voormalige politieke gevangenen evenals de 'Human Committee for Prisoners and Disappeared Persons', geleid door de sji'itische geestelijke Immedine al-Awaddi.²⁰⁷ In het noorden van Irak is sinds 1991 de 'Society of political prisoners in Iraqi Kurdistan' actief. Deze beoogt de belangen van Koerdische ex-gedetineerden en hun familieleden te behartigen.

---

²⁰³ Zie ook het algemeen ambtsbericht Irak, 3 juni 2004.

²⁰⁴ Bijvoorbeeld op 14 maart 2006 werd in Bagdad en in Mosul geprotesteerd tegen het voortdurende geweld. Media berichtten dat meer dan 2500 mensen aan de protesten deelnamen, Reliefweb, 14 maart 2006; Reuters, 14 maart 2006. Volgend op de aanslag op de Askariya moskee (ook wel Imam Ali Hadi - of Gouden Moskee) in Samarra op 22 februari 2006 gingen bijvoorbeeld tienduizenden sji'ieten in heel Irak de straat op. Naar aanleiding van het grootschalige geweld als gevolg van deze bomaanslag hebben de Iraakse autoriteiten echter wel een uitgaansverbod ingesteld in Bagdad en drie omliggende provincies. Zie onder meer Trouw, 23 februari 2006; BBC 22 februari 2006; Reuters, 22 februari 2006. Zie hierover ook 3.3.4.

²⁰⁵ In de aanloop naar de verkiezingen werd zelfs gesproken over 307 politieke 'entiteiten' Er is nog geen wetgeving met betrekking tot de oprichting van politieke partijen. Voor de verkiezingen in januari 2005 waren 111 partijen geregistreerd.

²⁰⁶ Een bron stelt dat in de KRG-gebieden slechts enkele partijen naast de PUK en KDP bestaan, maar dat van een echte en georganiseerde oppositie geen sprake is.

²⁰⁷ 'The Society of Iraqi political prisoners' verzamelt en verschaft informatie over misdrijven en mensenrechtenschendingen van het voormalige bewind. Voorts poogt deze organisatie de identiteit te achterhalen van de vele politieke gevangenen die zijn omgekomen of vermist zijn geraakt tijdens het regime van Saddam Hoessein. Ook wil de organisatie duidelijkheid verkrijgen over massagraven.

Voorts zijn er studentenorganisaties, mensenrechtenorganisaties en diverse vrouwenorganisaties opgericht.²⁰⁸

3.3.3 Vrijheid van godsdienst en overtuiging

Irak kent een verscheidenheid aan religieuze gemeenschappen. Naast de overwegend islamitische bevolking (97%) zijn er minderheden als christenen, mandeërs, yezidi's en joden.^{209 210} De TAL en de grondwet garanderen vrijheid van godsdienst.²¹¹ Er hebben zich evenwel aanslagen op geestelijken, politici verbonden aan religieuze partijen, pelgrims, moskeeën en kerken voorgedaan.²¹² Er zijn, net als in de voorgaande verslagperiode, verschillende berichten die duiden op toegenomen islamisering in de samenleving.²¹³

3.3.4 Bewegingsvrijheid

Binnenlands personenverkeer

Burgers mogen zich formeel volledig vrij bewegen binnen Irak.^{214 215} Er zijn echter veel controleposten in geheel Irak op zowel vaste als wisselende lokaties.

---

²⁰⁸ Zo bestaan er: 'Iraqi Memory Foundation', 'Baghdad Centre for Human Rights', 'Democracy and Human Rights Centre' en 'Organisation of Human Rights in Iraq', en 'The Independent Women Organisation', 'Women Association under the Constitutional Monarchy', 'Democratic Iraqi Women Society' en 'Kurdistan Women Federation'. Zie ook 3.4.5.

²⁰⁹ Zie voor meer informatie over religieuze groepen ook de voorgaande algemene ambtsberichten Irak van januari en juni 2004 alsook het algemeen ambtsbericht Centraal-Irak van november 2002 en Noord-Irak oktober 2002.

²¹⁰ In de KRG-gebieden bestaat er vrijheid van godsdienst. Wel wordt er naar verluidt druk uitgeoefend op minderheden, in het bijzonder in KDP-gebieden, om zich Koerd te noemen terwijl ze dat niet zijn.

²¹¹ TAL, artikel 7; grondwet, artikelen 39 en 40.

²¹² Naar aanleiding van de bomaanslag op de sji'itische Askariya moskee (de Gouden Moskee) in Samarra op 22 februari 2006 vond een golf van geweld plaats waarbij circa 90 soennietische moskeeën werden aangevallen. Schattingen van het aantal doden lopen op tot 1300 (Washington Post, 28 februari 2006, Trouw, 28 februari 2006). Media berichten dat 10 imams zouden zijn vermoord en 15 imams zouden zijn ontvoerd. Op 25 februari werd nog een bomaanslag gepleegd op een sji'itisch heiligdom, ditmaal nabij Kirkuk. Zie onder meer BBC, 27 februari 2006; BBC, 26 januari; ANP, 25 januari 2006; Reuters, 25 januari 2006; ANP, 24 januari 2006; AFP, 24 februari 2006; de Volkskrant, 24 februari 2006; Trouw, 23 januari 2006. Zie verder 2.3.

²¹³ Zie 3.4.7.3 met betrekking tot de gevolgen hiervan voor christenen. Aangenomen wordt dat andere religieuze groeperingen hier op een zelfde wijze belemmeringen van ondervinden. Zie verder 3.4.7.3-3.4.7.5. met betrekking tot christenen, mandeërs en yezidi's. Zie ook UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 160-162.

²¹⁴ De reisrestricties die soms van kracht waren onder het bewind van Saddam Hoessein zijn opgeheven. Voorafgaand aan de militaire interventie was het Irakezen slechts toegestaan zich in een andere gemeente te vestigen met toestemming van de plaatselijke veiligheidsautoriteiten. Deze restricties zijn niet langer van kracht.

Over het algemeen zijn de Iraakse Nationale Garde en lokale politiefunctionarissen belast met de controles.²¹⁶ Ook op controleposten bij de grens tussen voormalig Centraal-Irak en de KRG/KDP- en KRG/PUK-gebieden wordt intensief gecontroleerd. Deze controles dienen verdachte voertuigen en personen tegen te houden. Het staat, volgens de KRG-autoriteiten, iedereen ongeacht etnische of religieuze afkomst in beginsel vrij zich te vestigen in de KRG-gebieden. Van een restrictief beleid zou volgens de KRG-autoriteiten geen sprake zijn. Ook is het volgens de KRG-autoriteiten iedereen toegestaan grond en onroerend goed te kopen in de KRG-gebieden. Veel mensen die zich vanuit Centraal-Irak in de KRG-gebieden vestigen, hebben daar familieleden wonen. Personen die niet van Koerdische afkomst zijn, niet zijn geboren in KRG-gebied, en er evenmin familie hebben, dienen naar verluidt echter toestemming van de KRG te krijgen, alvorens zich in een van de drie noordelijke provincies te kunnen vestigen. Hieraan voorafgaand dienen zij een uitgebreid veiligheidsonderzoek te ondergaan.^{217 218}

Iraqi Airlines is gestart met commerciële binnenlandse vluchten tussen de KRG-gebieden en Centraal-Irak.

De onzekere veiligheidssituatie beperkt echter de algemene bewegingsvrijheid. Verplaatsing over de weg van het zuiden van Irak en van Bagdad naar de KRG-gebieden kan als zeer riskant worden omschreven.²¹⁹ Voorafgaand aan en tijdens de verkiezingen in december 2005 is een aantal maatregelen genomen ten behoeve van de veiligheidssituatie. De maatregelen in deze periodes betroffen onder meer tijdelijke sluiting van de landsgrenzen, beperkt autoverkeer, opzetten van cordons rondom verkiezingslocaties, fouilleren van kiezers, een avondklok en verlenging van de noodtoestand.²²⁰ Soortgelijke maatregelen zijn genomen tijdens het sji'itische heilige feest Ashura.²²¹ In de dagen na de bomaanslag op de Askariya

---

²¹⁵ Het personenverkeer tussen het Koerdische noorden en het gebied ten zuiden ervan is na de militaire interventie in 2003 op gang gekomen.

²¹⁶ De Volkskrant, 24 februari 2006; Reuters 20 februari 2006; New York Times, 6 februari 2006.

²¹⁷ Slechts als dit veiligheidsonderzoek tot een positieve uitkomst leidt, kan naar verluidt de toestemming tot vestiging kan worden verleend. Personen met een andere dan de Iraakse nationaliteit en/of met de nationaliteit van een van de Arabische landen, zouden de Iraakse nationaliteit dienen te verkrijgen, alvorens zich voor onbepaalde tijd in KRG-gebied te kunnen vestigen. Zie ook UNHCR Guidelines for the Eligibility of Iraqi Asylum Seekers, oktober 2005, annex VII, p.48 e.v. Het wordt onwaarschijnlijk geacht dat de KRG een groot aantal etnische Arabieren zouden opnemen, mocht een vluchtelingenstroom op gang komen.

²¹⁸ Voorts is bekend dat vanwege betere kansen op werk personen uit Centraal-Irak naar de KRG-gebieden zijn gegaan, IWPR's Iraqi Crisis Report, no 114, 24 februari 2005.

²¹⁹ Zie ook 2.3. Zie verder onder meer Country of Origin Information, oktober 2005, p. 90.

²²⁰ Zie ook 3.1.2. Deze was reeds in de vorige verslagperiode afgekondigd.

²²¹ BBC, 10 februari 2006.

moskee in Samarra op 22 februari 2006, gold een uitgaansverbod in Bagdad en in de provincies Salahaddin, Diyala en Babil.²²²

Buitenlands personenverkeer

De grenzen zijn tijdens de verslagperiode af en aan gesloten geweest. Zo is in verband met de verkiezingen op 15 december 2005 ook de internationale luchthaven te Bagdad tijdelijk gesloten geweest.²²³

Momenteel zijn Baghdad International Airport en Erbil International Airport bevoegd om internationale burgervluchten te faciliteren. Voor vluchten van en naar het buitenland kan gebruik gemaakt worden van lijnvluchten van Iraqi Airways,²²⁴ Royal Jordanian Airlines en Syrian Airlines naar en vanaf Baghdad International Airport.²²⁵ Onder meer Kurdistan Airlines, Royal Jordanian, Sawan Airlines, Fly Air en Iraqi Airways vliegen naar verluidt op Erbil.²²⁶ Voorts vinden geregeld chartervluchten naar Dubai plaats²²⁷ naast militaire en humanitaire vluchten.

Jordanië

Personenverkeer over land vindt plaats via de grensovergang bij Karameh (Jordanië) – Trebeel (Irak). Iraqi Airways en Royal Jordanian bieden dagelijks vluchten tussen Amman en Bagdad. Irakezen kunnen, net als in het verleden, Jordanië zonder visum vooraf inreizen. Men mag, na verkrijging van een inreisstempel, drie maanden in Jordanië verblijven. Er zijn geen formele voorwaarden voor toelating bekend. Er zijn evenmin aanwijzingen dat bepaalde groepen Irakezen de toegang wordt geweigerd.

---

²²² BBC 3, maart 2006; ANP, 24 februari 2006; de Volkskrant, 24 februari 2006; BBC 24 februari 2006; de Volkskrant, 17 januari 2006.

²²³ Zie 3.1.2 (nationale veiligheidswetgeving) voor een uitgebreidere beschrijving van de beperkende maatregelen genomen rond de verkiezingen medio december 2005.

²²⁴ Iraqi Airways vloog tijdens de verslagperiode op Amman, Damascus, Sulaymaniya en Erbil, alsmede direct van Erbil naar Amman.

²²⁵ Kurdistan Airlines heeft op 19 september 2005 de eerste vlucht van Frankfurt naar Erbil uitgevoerd, AFP, 5 oktober 2005. Syrian Airlines heeft op 10 oktober 2005 de eerste vlucht op Bagdad uitgevoerd, Syrian Times 11 oktober 2005. Medewerkers van internationale organisaties en reizigers met een diplomatiek paspoort kunnen ook gebruik maken van militaire vluchten en humanitaire transporten. Op diverse luchthavens (onder andere Erbil, Basra, Mosul, Kirkuk, Tikrit) is sprake van internationale (veelal goederen-) vluchten voor militaire en humanitaire doeleinden.

²²⁶ Trouw, 20 december 2005. Er hebben voorts in de verslagperiode vluchten plaatsgevonden van Amsterdam naar Erbil v.v. uitgevoerd door ARYA Travel (Sawan Airlines).

²²⁷ Elke maandag, woensdag en vrijdag gaat er een vlucht Dubai-Bagdad-Dubai vanaf Dubai International Airport.

Jordanië heeft evenwel verscherpte grenscontroles ingevoerd, teneinde op de smokkel van mensen en middelen ten behoeve van en naar opstandelingen in Irak te verminderen.^{228 229}

Syrië

Voor het personenverkeer tussen Irak en Syrië wordt gebruik gemaakt van de twee officiële grensovergangen tussen Syrië en Centraal-Irak.²³⁰ De meest zuidelijke grensovergang bij Al Tenf (Syrië) – Al Walid (Irak) en de noordelijke grensovergang bij Al Ya'urubiya (Syrië) – Al Sa'ida (Irak) zijn open, zij het dat sprake is van beperkt grensverkeer.²³¹ De grensovergang bij Al Qamishleh (Syrië) – Fish Khabour (Irak/KRG-gebied) is niet langer in gebruik voor regulier personenverkeer. De grensovergang bij Abu Kamal (Syrië) – Al Qa'im (Irak) is gesloten.

De wekelijkse treinverbinding tussen Irak (Mosul) en Syrië (Aleppo) is in verband met de onzekere veiligheidssituatie momenteel buiten gebruik gesteld. Syrian Airlines vliegt sinds kort drie keer per week op Bagdad.

Er zijn berichten die duiden op illegaal grensverkeer tussen Syrië en Irak.

Irakezen hebben, net als andere Arabische staatsburgers, geen visum nodig om Syrië in te reizen. Men mag, na het verkrijgen van een inreisstempel, maximaal drie maanden in Syrië verblijven. Na drie maanden is men verplicht aanvraag te doen voor voortgezet verblijf, men kan dan een verlenging voor drie maanden verkrijgen, waarna regulier verblijf naar Syrische regelgeving en formaliteiten dient te worden verkregen.²³² Voor zover bekend komt het geregeld voor dat

---

²²⁸ Washington Post, 11 februari 2006.

²²⁹ Eind maart berichtten UNHCR, Amnesty International en media dat ruim 80 Palestijnen zijn gestrand de Jordaans-Iraakse grens ter hoogte van Trebeel. In april was deze groep inmiddels gegroeid tot circa 181 personen. Naar verluidt is deze groep Palestijnen gevlucht uit Bagdad, maar niet toegelaten in Jordanië, Amnesty International, MDE 14/014/2006, 27 maart 2006; UNHCR, News Stories, 24 maart 2006; UNHCR Briefing Notes 24 maart en 21 maart 2006; RFE/RL vol. 10, no. 52, 21 maart 2006; New York Times, 21 maart 2006. Eind april zou Syrië echter hebben aangegeven deze 181 Palestijnen op te willen nemen. UNHCR News Stories en UN News, 25 april 2006. In Irak verblijven momenteel tussen de 34.000 en 35.000 Palestijnen. Verscheidene bronnen melden dat hun situatie in toenemende mate verslechtert. Enerzijds hadden Palestijnen onder Saddam een bevoorrechte positie. Het lijkt erop dat deze nu gewroken wordt. Anderzijds maken zij geen deel uit van een bepaalde religieuze groep of stam, waardoor zij – zo wordt gesteld – gemakkelijker doelwit worden van geweld. Zie ook Daily Star, 4 april 2006.

²³⁰ Onder Centraal-Irak wordt het deel van Irak ten zuiden van de KRG-gebieden verstaan.

²³¹ Het zou hier sluitingen van enkele dagen en soms enkele weken betreffen. Voorts zou het gaan om sluitingen door de Iraakse autoriteiten.

²³² Begin 2006 zouden de Syrische autoriteiten de handhaving van de immigratiewetgeving aanzienlijk hebben versterkt. De Syrische autoriteiten zouden zijn gestart met uitzettingen

Irakezen dit nalaten. Irakezen kunnen zonder problemen een verlenging van verblijf krijgen, indien zij aantonen werk te hebben in Syrië.

Turkije

Via de grensovergang bij Habur (Turkije) - Ibrahim Khalil (Irak), bemand door de KDP, vindt personen- en goederenverkeer plaats alsmede verkeer van humanitaire konvoien en konvoien van de coalitie. De controle aan Turkse zijde is intensief. Sinds eind december 2005 wordt eens per week door Fly Air vanaf Istanbul naar Erbil gevlogen. Deze vlucht wordt naar verluidt veelvuldig gebruikt door het Turkse bedrijfsleven.²³³

Irakezen die naar Turkije willen reizen, dienen daartoe een Turks visum aan te schaffen. Dit visum kan worden aangevraagd bij de Turkse ambassade te Bagdad. Inwoners van de KRG-gebieden kunnen een dergelijk visum ook aanvragen bij de KRG/KDP- autoriteiten of het Iraqi Turkmen Front (ITF) te Erbil. Visa worden in deze gevallen aan de grens afgegeven op basis van eerdere goedkeuring.

Irakezen die reizen op een ander reisdocument dan een paspoort²³⁴ dienen voor hun reis naar Irak vanuit Turkije toestemming te vragen bij het Turkse ministerie van Buitenlandse Zaken.

Iran

Er zijn drie officiële grensovergangen: tussen Mundhiriyya (Irak) en Khusravi (Iran), tussen Badra (Irak) en Mehran (Iran) bij de plaats Zurbatia, en tussen Basra en Khoramshahr (Iran) bij de plaats Shalamche (Iran).²³⁵ De grensovergangen tussen Iran en Noord-Irak zijn in principe gesloten.²³⁶

Er vindt veel (illegaal) personenverkeer tussen Iran en Irak plaats. Reguliere grensovergangen worden daarbij grotendeels vermeden. Irakezen die Iran willen

---

van Irakezen, die illegaal in Syrië verblijven. Daarnaast zouden grensposten personen in de leeftijdscategorie van 25 tot 40 jaar strikter controleren op het hebben van een verblijfsadres in Syrië. Ook alleenstaande vrouwen in deze leeftijdscategorie worden meer in de gaten gehouden, met het oog op mensenhandel. Indien geen regulier verblijf in Syrië kan worden bewerkstelligd dient betrokkene het land te verlaten. Deze personen zouden thans meer kans lopen om uitgezet te worden. Zij kunnen dan echter wel opnieuw Syrië inreizen en toestemming krijgen om de volgende periode van 6 maanden te blijven.

²³³ Trouw, 20 december 2005.

²³⁴ Ongeacht of dit een Iraaks reisdocument anders dan een paspoort is danwel een reisdocument van een andere nationaliteit.

²³⁵ Deze liggen aan Iraakse zijde allen in Centraal-Irak.

²³⁶ De grensovergangen bij Shalamche en Piranshahr zijn in de verslagperiodes gebruikt voor gefaciliteerde terugkeer vanuit Iran. Een onofficiële grensplaats, Peshwin in KDP/PUK-gebied, was in het verleden geopend voor verkeer. De huidige stand van zaken voor wat betreft Peshwin is onbekend. Zie ook 4.1.

inreizen, kunnen een visum aanvragen bij de Iraanse ambassade te Bagdad. Iraakse vluchtelingen die willen terugkeren naar Irak hebben een laissez-passer van de Iraanse autoriteiten nodig. Dit wordt afgegeven door de BAFIA (Bureau of Aliens and Foreign Immigrants Affairs) te Teheran. UNHCR geeft, in het geval van vrijwillige terugkeer, een 'voluntary repatriation form' uit, waarmee men gemakkelijker de hulp van UNHCR en andere instanties in Irak kan verkrijgen.

Saoedi-Arabië

Er is geen legaal personenverkeer over land mogelijk tussen Saoedi-Arabië en Irak daar de grens bij Arar gesloten is. De grens is wel tijdelijk open geweest voor pelgrims op reis naar Mekka en Medina. Het Iraakse paspoort (S-serie) wordt door de Saoedische autoriteiten erkend. Oude paspoortseries zonder aantekening van de interimregering worden niet erkend.

Koeweit

Er vindt op zeer beperkte schaal civiel personenverkeer plaats tussen Koeweit en Irak bij Al Abdaly. De in- en uitreis mogelijkheden voor Irakezen zijn zeer beperkt. Er kan alleen naar Koeweit worden gereisd op uitnodiging, bijvoorbeeld voor handelsdoeleinden of familiebezoek. Het wordt uitgesloten geacht dat Irakezen met louter een reisdocument via deze grens naar Koeweit kunnen reizen.

Documenten^{237 238}

Paspoorten²³⁹

Thans zijn de volgende typen Iraakse nationale paspoorten in gebruik: de H-serie, de M-serie, de N-serie, sinds 1 juli 2004 de S-serie en sinds 11 april 2006 de G-serie.

De paspoorten van de series H, M en N blijven geldig tot de datum van verstrijking (de geldigheidsduur) zoals genoteerd in het paspoort. Nadien kunnen deze niet worden verlengd.²⁴⁰ Paspoorten van de S-serie, afgegeven vanaf 1

---

²³⁷ Zie ook bijlage 6.

²³⁸ Er blijkt een grote verscheidenheid aan documenten te bestaan, zoals oude identiteitskaarten (met een foto, die zeker 10 jaar of ouder is), nieuwe identiteitskaarten die naar verluidt op vrij eenvoudige wijze van de huidige autoriteiten kunnen worden verkregen en nationaliteitscertificaten. Er bestaat onduidelijkheid of de verplichting bestaat om de oude documenten te vernieuwen, doch uit de documenten die worden overlegd valt af te leiden dat het geen probleem is om oude documenten (afgegeven door voormalige autoriteiten) te gebruiken. Ook zouden de gegevens op documenten niet altijd overeen komen met de werkelijkheid.

²³⁹ De CPA heeft de regelgeving inzake reisdocumenten aangepast met het uitvaardigen van verordening 16 van 27 juni 2003 inzake 'temporary control of Iraqi borders, ports and airports'. Zie ook het algemeen ambtsbericht Irak, 3 juni 2004.

²⁴⁰ Veel paspoorten uit de M- en N-serie zijn tot 1 juli 2004 verlengd met twee (indien het paspoort was verlopen) danwel vier (indien het nog geldig was) jaar. De H-serie paspoorten

januari 2005 hebben een geldigheidsduur van twee jaar. Paspoorten van de S-serie, afgegeven vóór 1 januari 2005 zijn geldig voor de duur van een jaar en kunnen verlengd worden met een periode van twee jaar.²⁴¹

Vrouwen kunnen in principe zelfstandig een paspoort aanvragen en ontvangen.²⁴² In het algemeen dienen bij de aanvraag van een paspoort de volgende documenten te worden overgelegd: nationaliteitskaart, identiteitsbewijs, voedselrantsoenkaart, bewijs van woonplaats en enkele kleurenpasfoto's.

Tijdelijk reisformulier

Sinds oktober 2003 werden tijdelijke CPA-reisformulieren²⁴³ afgegeven waarmee Iraakezen kunnen uitreizen. Dit reisdocument blijft geldig tot de datum van verstrijking van elk afzonderlijk document. Dit document kan niet worden verlengd en wordt sinds de machtsoverdracht op 28 juni 2004 ook niet meer afgegeven.

Illegale en valse documenten

Gebleken is dat Iraakse documenten op eenvoudige wijze illegaal verkrijgbaar zijn.²⁴⁴ Het betreft hier veelal na 9 april 2003 uit Iraakse overheidsinstellingen gestolen authentieke documenten, die aan alle vormvereisten, met uitzondering van de wijze van afgifte, voldoen. Handelaren zijn veelal ook in het bezit van de officiële stempels en zegels. Verder komt het voor dat door corruptie binnen Iraakse overheidsinstellingen documenten onrechtmatig afgegeven worden. Meer informatie is thans, als gevolg van beperkte onderzoeksmogelijkheden, niet beschikbaar.

Afgifte

Het 'Bureau of Nationality and Civil Affairs' is verantwoordelijk voor de afgifte en verlenging van Iraakse paspoorten, reisdocumenten, identiteitskaarten of nationaliteitsakten,²⁴⁵ evenals de registratie van geboorten en sterfgevallen. Identiteitsdocumenten, nationaliteitsakten, geboortebewijzen en dergelijke documenten worden door de meeste dependances van het 'Bureau of Nationality

---

zijn geldig voor acht jaar en zijn afgegeven tussen medio 2002 en 9 april 2003. Deze series zullen dus nog enige jaren in omloop zijn. Naar verluidt zullen de Iraakse autoriteiten de eendaags paspoorten uit de N-, H-, en S-serie niet langer verlengen. Data zijn nog niet bekend. Het paspoort uit de M-serie wordt niet langer door Nederland geaccepteerd.

²⁴¹ Het is onbekend in hoeverre Iraakse nationaliteitsbewijzen en identiteitsbewijzen ook door Iraakse ongedocumenteerden in Nederland verkregen kunnen worden.

²⁴² De situatie in de praktijk kan afhangen van plaatselijke omstandigheden en de positie van de vrouw in kwestie.

²⁴³ Zie algemeen ambtsbericht Irak, 3 juni 2004.

²⁴⁴ Onder meer in Jordanië en Syrië zijn aanzienlijke hoeveelheden valse paspoorten aangetroffen, met name paspoorten van de S-serie.

²⁴⁵ Zie voor de afgifte van nationaliteitsdocumenten 3.1.2.

and Civil Affairs' in Irak weer afgegeven.²⁴⁶ Deze instellingen functioneren vooralsnog in beperkte mate. De autoriteiten in de KRG-gebieden volgen thans, ten aanzien van regelgeving inzake Iraakse reisdocumenten, de instructies uit Bagdad. Sinds 1 juli 2004 werd ook in KRG-gebieden het S-paspoort afgegeven.²⁴⁷

Irakezen in het buitenland die legaal terug willen keren naar Irak met Iraakse documenten hebben voor hun inreis een geldig Iraaks paspoort of een ander geldig reisdocument nodig. De meeste Iraakse ambassades in Europa, waaronder de vertegenwoordiging in Nederland, geven weer Iraakse paspoorten af. Bij de Iraakse ambassade in Nederland dient men daartoe, naast pasfoto's, een nationaliteitsbewijs en identiteitskaart te overleggen. Met ingang van 1 december 2004 erkent Nederland het Iraakse S-paspoort.²⁴⁸

3.3.5 Rechtsgang

Het Iraakse rechtssysteem²⁴⁹ is gebaseerd op het Franse model ('Code Napoléon') in combinatie met islamitische regels, zoals vastgelegd in de shari'a.

In algemene zin kunnen drie rechtsgangen onderscheiden worden:

- civielrechtelijke procedures,²⁵⁰
- strafrechtelijke procedures,²⁵¹
- familierechtelijke procedures.²⁵²

In deze drie rechtsgangen zijn er drie niveaus: eerste aanleg, hoger beroep en beroep in cassatie.²⁵³

---

²⁴⁶ Documenten zoals nationaliteitsbewijzen en identiteitskaarten dienen naar verluidt in Irak altijd in persoon te worden aangevraagd. Deze documenten kunnen eventueel wel door derden worden opgehaald. Een paspoort moet worden aangevraagd in de provincie waarin de aanvrager woonachtig is.

²⁴⁷ Het is onbekend of en in hoeverre de KRG ook het nieuwe G-paspoort afgeeft.

²⁴⁸ Bij de afronding van dit algemeen ambtsbericht was nog geen besluit genomen over de erkenning van het nieuwe G-paspoort door Nederland.

²⁴⁹ De 'Law of Judicial Organization' (no. 160, 1979) en 'Law of Public Prosecution' (no. 159, 1979) zijn van toepassing op het Iraakse rechtssysteem. Zie ook 3.1.2.

²⁵⁰ Civiele rechtbanken behandelen civielrechtelijke procedures in eerste aanleg, welke betrekking hebben op commerciële en burgerlijk rechtelijke geschillen alsmede op familiezaken die een niet-islamitisch persoon betreffen.

²⁵¹ Zie ook 3.1.2.

²⁵² Deze zaken worden behandeld door de 'Personal Status Court'. Religieuze raadsmanen, civiele rechters en zogenaamde 'qadi's' (islamitische rechters) kunnen in deze rechtbank een rol spelen. Zie ook 3.1.2.

²⁵³ Zie voor een overzicht van de rechterlijke macht onder de nieuwe grondwet 2.1.3.

Sinds begin oktober 2003 is de 'Iraqi Council of Judges' wederom werkzaam, nadat Saddam Hoessein deze raad had ontbonden in 1979.²⁵⁴ De raad opereert onafhankelijk van het ministerie van Justitie en dient toezicht te houden op de onafhankelijkheid, kwaliteit en integriteit van het gerechtelijke apparaat.²⁵⁵ Voorts is de raad verantwoordelijk voor de benoeming van rechters en openbare aanklagers. De raad staat onder leiding van de voorzitter van het hooggerechtshof en bestaat uit acht personen. Tegen beslissingen van de raad staat bezwaar open. De uitspraak op bezwaar is echter onherroepelijk en bindend.

Tijdens de verslagperiode is verder gewerkt aan de hervorming van de rechterlijke macht. De effectiviteit van de rechterlijke macht is nog altijd aan beperkingen onderhevig als gevolg van capaciteitsproblemen en de algehele instabiele situatie in Irak.²⁵⁶ Het rechtssysteem heeft, net als andere instellingen in de nog prille Iraakse staatsinrichting, te kampen met corruptie²⁵⁷ en gebrekkige transparantie.²⁵⁸ Tribale banden en familienetwerken staan eveneens in voorkomende gevallen de onafhankelijkheid van rechters in de weg. De rechterlijke macht is veelal niet in staat zaken binnen de gestelde termijn af te handelen. Ook verloopt de samenwerking tussen de rechterlijke macht, politie en het gevangeniswezen niet optimaal. Enkele problemen waarmee de strafrechtsprocedure thans kampt zijn overbelaste rechtbanken, beperkte capaciteit van rechters die leidt tot procedurele vormfouten, en gebrek aan ondersteunend forensisch onderzoek voor bewijsvergaring.

Amnesty International en Human Rights Watch hebben zich eerder kritisch uitgelaten over het feit dat veel verdachten geen of beperkte toegang hadden tot een advocaat.²⁵⁹

---

²⁵⁴ RFE/RL Iraq Report, 'Council of judges reestablished', vol. 6, no. 42, 9 oktober 2003.

²⁵⁵ Zie voor de definiëring van de taken van de Council of Judges het Algemeen Ambtsbericht Irak december 2005. Zie ook UNHCR Country of Origin Information, oktober 2005, p. 125.

²⁵⁶ Het Iraakse rechtssysteem kampt ook met een grote achterstanden, toegenomen criminaliteit en een kennisachterstand. Gebleken is dat de kennis van veel Iraakse juristen beperkt is door het isolement van de Iraakse rechtspraak en advocatuur van internationale ontwikkelingen.

²⁵⁷ Reeds voor de machtsoverdracht eind juni 2004 is een anticorruptiecommissie ingesteld, de 'Commission on Public Integrity'. Deze onderzoekt klachten over corruptie en machtmisbruik en kan geconstateerde schendingen doorgeven aan de bevoegde rechterlijke macht. Ook is de commissie bezig een telefonisch corruptiemeldpunt op te zetten. Voorts dienen een 'Board for Supreme Audit' en een systeem van inspecteurs-generaal transparantie binnen de hele overheid te bevorderen.

²⁵⁸ US Department of State, Iraq Country report on human rights practices, 28 februari 2005; Amnesty International, 'Iraq. Memorandum on concerns relating to law and order', juli 2003.

²⁵⁹ Onder andere: Human Rights Watch, 'The new Iraq? Torture and ill-treatment of detainees in Iraqi custody', januari 2005, vol. 17, no 1 (E); Amnesty International, AI Index MDE 14/030/2004, June 2004.

Onofficiële rechtbanken

In de Iraakse strafprocedures bestaat de mogelijkheid om buiten de rechter om geschillen tussen partijen op een andere wijze op te lossen. Het Iraakse Wetboek van Strafvordering definieert wanneer in plaats van of naast de strafrechtelijke procedures, alternatieve geschillenbeslechting mag worden toegepast. Deze procedure wordt conciliatie genoemd.²⁶⁰

Een andere vorm van alternatieve geschillenbeslechting geregeld bij wet is de mogelijkheid van strafkwijtschelding op verzoek van de benadeelde welke meestal plaatsvindt nadat de rechter een vonnis heeft geveld.²⁶¹

In Irak komt ook tribale geschillenbeslechting voor. Onenigheden tussen leden van dezelfde stam of geschillen tussen leden van verschillende clans worden veelal door een neutrale stamoudste of sjeik beslecht. Regels ten aanzien van de eerder beschreven alternatieve geschillenbeslechting zijn analoog van toepassing, maar vaak wordt de tussenkomst van een rechter, ook daar waar wettelijk verplicht, vermeden.²⁶²

Veel zaken worden nooit gerapporteerd, maar worden exclusief afgehandeld tussen de families en stammen. Geografisch gezien zou tribale geschillenbeslechting meer voorkomen in de zuidelijke provincies van Irak en rurale gebieden elders in Irak. Er zijn aanwijzingen dat sinds de val van Saddam Hoessein, in grotere mate wordt teruggevallen op tribale geschillenbeslechting,

---

²⁶⁰ Conciliatie mag worden toegepast indien de gedupeerde 'private right of action' heeft, d.w.z. dat de start van de procedure afhangt van de gedupeerde (bijvoorbeeld door het indienen van een klacht of doen van een aangifte). Dit is het geval bij delicten als overspel, laster, schade aan eigendom etc. Ook andere delicten zoals diefstal en verkrachting (door een familielid van het slachtoffer) behoren tot de categorie 'private right of action'. Bij minder ernstige delicten kan een beslissing worden genomen tussen partijen zonder tussenkomst van een rechter. Bij zwaardere delicten is nog steeds een rol voor de rechter weggelegd, die ervoor moet zorgdragen dat de overeenkomst gesloten tussen beide partijen definitief is en geen additionele condities zullen worden gesteld. Ook moet de rechter beoordelen of het resultaat tot stand is gekomen zonder onbehoorlijke of overmatige druk.

²⁶¹ Kwijtschelding ('pardon') is alleen toegestaan in zaken waar conciliatie mogelijk is. In conciliatiezaken waarbij tussenkomst van een rechter niet noodzakelijk is, moet de rechter het verzoek om kwijtschelding inwilligen. In overige zaken kan de rechter bepalen of het verzoek wordt gehonoreerd en kan het leiden tot kwijtschelding van de straf of het restant ervan.

²⁶² In 90% van de tribale geschillenbeslechting omvat de uitspraak een vorm van economische compensatie of financiële vergoeding. Compensatie kan ook plaatsvinden middels gearrangeerde huwelijken, UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p.123-124. Hiervan wordt over het algemeen alleen gebruik gemaakt bij misdrijven van seksuele aard (verkrachting) of bij moord. Het komt voor dat meisjes worden uitgehuwelijkt aan veel oudere mannen. Bij de categorieën van delicten waarbij conciliatie of pardon mogelijk is, wordt naar schatting 50% tussen stammen en families onderling opgelost. Daarnaast zou volgens experts 30% van de delicten die niet onder definitie van conciliatie vallen, toch buiten de gerechtelijke procedure om in tribaal verband opgelost worden. In de meeste gevallen als er sprake is van moord.

ook in de stedelijke gebieden. Dit heeft deels te maken met het gebrek aan vertrouwen in de nieuwe rechtsorde en in de rechterlijke macht, maar ook omdat vanuit een meer traditioneel oogpunt hiermee problemen tussen verschillende stammen en families kunnen worden voorkomen. Ook in de KRG-gebieden komen alternatieve vormen, in tribaal of familieverband, van geschillenbeslechting voor.

In deze onofficiële procedures is het moeilijk om een eerlijke en objectieve procedure voor zowel de verdachte als de benadeelde te garanderen. Er bestaan geen openbare en geschreven regels en/of procedurevoorschriften die consistent kunnen worden toegepast.

Rechters

De 'Judicial Review Committee' doet onderzoek naar de achtergrond van rechters en hun mogelijke betrokkenheid bij mensenrechtenschendingen ten tijde van het voormalige regime. Alle ruim 800 rechters die momenteel werkzaam zijn in de rechterlijke macht zouden door deze commissie zijn onderzocht.²⁶³ Sinds de val van Saddam Hoessein wordt in Irak ook gewerkt met rechters die werkzaam waren onder het bewind van Saddam Hoessein, aangezien het opleiden van nieuwe rechters teveel tijd in beslag neemt. Op basis van onderzoek naar het arbeidsverleden van de rechters wordt bepaald of een benoeming van de rechter in kwestie wenselijk is.²⁶⁴ Voorts werd verder gewerkt aan de training van Iraakse rechters, advocaten en openbare aanklagers die zich bezighouden met wetgeving inzake mensenrechten.^{265 266}

3.3.6 Arrestaties en detenties

In Irak bestaan detentiecentra onder de verantwoordelijkheid van de MNF en van verschillende Iraakse ministeries, zoals die van Binnenlandse Zaken, van Justitie en van Defensie.²⁶⁷ Er zijn indicaties dat naast de circa 450 officiële detentiecentra ook niet-officiële detentiecentra zouden bestaan.²⁶⁸

---

²⁶³ Zie ook 3.4.6.
²⁶⁴ Andrew Marshall, 'Prisons and courts in Iraq's Basra back by June 1', Reuters, 23 mei 2003.
²⁶⁵ Zie ook vorige ambtsberichten Irak, laatstelijk juli 2005. Tijdens de verslagperiode is EUJUST LEX, de Europese missie die training verschaft aan circa 700 Iraakse rechters en rechters-plaatsvervangers, van start gegaan (Factsheet EUJUST Lex, June 2005). Tevens richt de missie zich op het trainen/opleiden van het hoger politiekader en leden van het gevangeniswezen.
²⁶⁶ Uit vorige verslagperiodes zijn gevallen bekend waarin ook rechters met enige regelmaat doelwit van aanslagen waren, Reformatorisch Dagblad, 26 januari 2005; ANP, '2 maart 2005; AP, 2 maart 2005.
²⁶⁷ Ook militias zouden hun eigen locaties hebben waar mensen worden vastgehouden en/of verhoord.
²⁶⁸ BBC, 27 maart 2006; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 8 maart 2006.

Ook in deze verslagperiode hebben de Iraakse autoriteiten en de MNF (vermeende) strijders en criminelen gearresteerd.²⁶⁹ In de aanloop naar de verkiezingen in december 2005 zijn grote groepen mensen in hechtenis genomen.²⁷⁰ De MNF en Iraakse veiligheidsorganisaties hebben naar verluidt nog steeds ruim 29.000 mensen in hechtenis in Irak.²⁷¹

In verschillende mensenrechtenrapporten en in de media wordt nog altijd gewezen op zorgelijke arrestatie- en detentie-omstandigheden in Irak. Zo wordt onder meer melding gemaakt van willekeur bij arrestaties, mishandeling van arrestanten, eenzame opsluiting, incommunicado-detentie en slechte detentiefaciliteiten.^{272 273} Het is voorgekomen dat gedetineerden ten gevolge van deze omstandigheden zijn overleden.²⁷⁴ Eerder is gebleken dat in veel gevallen de zogeheten 24-uursregeling²⁷⁵ niet in acht wordt genomen en dat de arrestant onrechtmatig wordt vastgehouden.²⁷⁶

Amnesty International publiceerde in maart 2006 een rapport waarin ook werd gewezen op het grote aantal gedetineerden in Irak, die naar verluidt reeds meer dan twee jaar vast zitten zonder werkelijk rechtsmiddel tegen of mogelijkheid van herziening van hun detentie.²⁷⁷

---

²⁶⁹ New York Times, 6 februari 2006.

²⁷⁰ UNAMI Human Rights Report, 1 november – 31 december 2005, p. 4. Uit de pers werd vernomen dat in de twee weken voorafgaand aan de verkiezingen in januari 2005 circa 1400 personen waren gearresteerd (AP, 8 maart 2005).

²⁷¹ UNAMI Human Rights Report, 1 januari – 28 februari 2006, p. 6. Zie ook BBC, 21 april 2006; AP, 21 april 2006.

²⁷² US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 8 maart 2006; UNAMI Human Rights Report, 1 november – 31 december 2005, p. 3 e.v.; Washington Post 24 april 2006; New York Times, 6 februari 2006; Washington Post, 'Informants Decide Fate of Iraqi Detainees', 12 september 2005; Amnesty International, MDE 14/013/2005. Zie ook 3.3.6. US Department of State, Iraq Country report on human rights practices, 28 februari 2005; HRW, 'The new Iraq? Torture and ill-treatment of detainees in Iraqi custody', januari 2005, vol. 17, no 1 (E). Eerder hebben onder andere de VN Hoge Commissaris voor de Mensenrechten en Amnesty International gemeld dat gedetineerden gebrekkige toegang hadden tot familieleden en/of advocaten. (Report of the High Commissioner for Human Rights, The present situation of human rights in Iraq, juni 2004. Zie ook 3.3.6.

²⁷³ De detentie omstandigheden in de KRG-gebieden zouden overigens beter zijn dan in de rest van Irak.

²⁷⁴ Schattingen lopen op tot tientallen onder MNF-verantwoordelijkheid; ANP, 22 februari 2006; Human Rights First, 'Command's Responsibility', februari 2006, p. 5-28.

²⁷⁵ Zie verder in deze onder 'Procedures'.

²⁷⁶ UNAMI Human Rights Report 1 July-31 August 2005, paragraaf 10. In de vorige verslagperiode zouden tevens aanzienlijke aantallen Arabieren en Turkmene uit Kirkuk onrechtmatig zijn gedetineerd in KRG-gebied Reuters, 15 juni 2005. Zie ook 3.4.3.

²⁷⁷ Amnesty International, MDE 14/001/2006, Beyond Abu Ghraib: Detention and Torture in Iraq, 6 maart 2006; Amnesty International, MDE 14/005/2006.

Uit onderzoek, uitgevoerd door het 'Judicial Reconstruction and Assessment Team', is gebleken dat veel politiecellen niet aan internationaal geaccepteerde standaarden voldeden. Uit de pers werd echter ook vernomen, dat kleine verbeteringen in de algemene detentie-omstandigheden zijn waargenomen.²⁷⁸ Voorts is het ministerie van Mensenrechten vertegenwoordigd in de Abu Ghraib-gevangenis ten behoeve van toezicht op de bescherming van de mensenrechten.²⁷⁹ De situatie in de Shaiba gevangenis zou verbeterd zijn. Het 'International Committee of the Red Cross' (ICRC) heeft deze gevangnissen bezocht.²⁸⁰ De Verenigde Staten hebben besloten de Abu Ghraib gevangenis over te dragen aan de Iraakse autoriteiten.²⁸¹

In vorige verslagperiodes hebben zich enige malen gewelddadige incidenten voorgedaan in of rondom detentiecentra. Zie hierover het algemeen ambtsbericht Irak van december 2005. Op 21 maart 2006 werd een aanval uitgevoerd op een detentiecentrum in Miqdadiya, nabij Baquba, waarbij circa 30 gedetineerden ontkwamen.²⁸²

In deze verslagperiode zijn enkele honderden gevangen vrijgelaten.²⁸³ Tijdens de verslagperiode is voor zover bekend geen nieuwe amnestiewetgeving uitgevaardigd.²⁸⁴

---

²⁷⁸ RFE/RL vol. 10, no 30, 16 februari 2006. Daarnaast is al in een vorige verslagperiode een commissie aangesteld die zich buigt over wie vrijgelaten dient te worden (IRIN, 'Detainee board approves prisoner release', 30 september 2004. IRIN, 'Prison tour highlights some positive changes', 20 juli 2004. IRIN, 'New prison in Basra eases overcrowding', 7 juli 2004; IRIN, 'Human rights officials visit security detainees', 19 juli 2004.).

²⁷⁹ Report of the High Commissioner for human rights, 'The present situation in Iraq', juni 2004. IRIN, 'Human rights officials visit security detainees', 19 juli 2004.

²⁸⁰ Momenteel bezoekt het ICRC de Abu Graib gevangenis niet.

²⁸¹ NOS, 10 maart 2006; NRC Handelsblad en the Guardian, 10 maart 2006, Reuters, 9 maart 2006.

²⁸² Bij deze aanval naar verluidt door opstandelingen kwamen 18 mensen om, BBC, 21 maart 2006; AFP, 21/03/06.

²⁸³ AFP, 27 februari 2006; AFP, 23 februari 2006; DPA, 22 februari 2006; Washington Post, 26 januari 2006; RFE/RL vol. 10, no 15, 26 januari 2006; Aljazeera.net, 15 januari 2006. Ruim 3000 gedetineerden zouden sinds januari 2005 zijn vrijgelaten.

²⁸⁴ De Iraakse interimregering voerde in augustus 2004 een amnestiewet in voor daders van 'kleine criminaliteit' (wapenbezit, verbergen van terroristen, achterhouden van informatie over aanslagen). Daders kregen dertig dagen de tijd om zich aan te geven en onder de amnestie vrijuit te gaan. Personen die zich schuldig gemaakt hadden aan moord kwamen niet in aanmerking voor de amnestie. (AP, 'Iraqi government passes amnesty for those convicted of minor crimes', 7 augustus 2004. BBC News, 'Iraqi amnesty targets insurgents', 7 augustus 2004. ANP, 8 augustus 2004).

Procedures²⁸⁵

Het Wetboek van Strafvordering van 1971 geldt als het enige wetboek inzake procesrecht en biedt formeel rechtswaarborgen.²⁸⁶ Zo is er de 24-uursregeling²⁸⁷ en mogen verdachten 72 uur na arrestatie juridische bijstand inschakelen. Verder is vastgelegd dat verdachten recht hebben op bezoek van vertegenwoordigers van het ‘International Committee of the Red Cross’ (ICRC).

De periode die verdachten in voorarrest doorbrengen, wordt afgetrokken van de eventuele gevangenisstraf.

3.3.7 Mishandeling en foltering

Tijdens de verslagperiode was op grote schaal sprake van ernstige gewelddadigheden. Zowel militairen van de MNF, Iraakse diensten belast met de handhaving van de openbare orde (zoals de politie), ‘non-state actors’ als militieën en andere vergelijkbare organisaties en groeperingen als ook gewapende individuen hebben geweldplegingen begaan, waarbij ook mishandelingen zouden zijn gepleegd.^{288 289} Verschillende rapporten stellen dat foltering is voorgekomen in Irak.²⁹⁰ Zo meldde Human Rights Watch eerder onder meer foltering van gevangenen door Iraakse veiligheidsorganisaties.²⁹¹ Amnesty International heeft in maart 2006 zorgen geuit over de voortdurende meldingen van mishandeling en foltering in detentiecentra onder de controle van de Iraakse autoriteiten. Daarnaast is Amnesty verontrust dat naar hun mening noch de MNF, noch de Iraakse

---

²⁸⁵ CPA Memorandum 3. ‘Criminal procedures’, 18 juni 2003.

²⁸⁶ Repressieve bepalingen uit dit wetboek, toegevoegd na 1971, zijn komen te vervallen.

²⁸⁷ Deze regeling schrijft voor dat arrestanten binnen 24 uur voor een onderzoeksrechter/rechter-commissaris moeten worden gebracht. De onderzoeksrechter wijst dan de verdachte op zijn rechten. Op basis van een eerste feitenanalyse bepaalt de onderzoeksrechter/rechter-commissaris vervolgens of de verdachte wordt vrijgelaten, of er borg wordt gesteld, of dat de verdachte in voorarrest blijft.

²⁸⁸ BBC, 21 april 2006; New York Times, 6 februari 2006; Human Rights Watch, World Report 2006, p. 450-451; Human Rights First, ‘Command’s Responsibility’, februari 2006, p. 5-20.

²⁸⁹ NRC Next, 20 maart 2006; New York Times 19 maart 2006; Ook is in deze verslagperiode nieuw beeldmateriaal in de publiciteit gekomen waaruit onmenselijke en de vernederende behandeling in de Abu Ghraib-gevangenis in 2003 zou blijken, RFE/RL vol. 10, no 30, 16 februari 2006.

²⁹⁰ UNAMI Human Rights Report 1 July-31 August 2005, paragraaf 5; Zie ook voetnoot 286.

²⁹¹ Tijdens de vorige verslagperiode medio november 2005 werden ruim 170 gevangenen gevonden in een gebouw van het Iraakse ministerie van Binnenlandse Zaken. De gevangenen, voor het grootste gedeelte soennieten, waren veelal ondervoed; een aantal vertoonde tekenen van foltering; IRIN News, 17 november 2005; BBC News 16 november 2005. Op 11 december 2005 werd een detentiecentrum onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken ontdekt, waar circa 600 gevangenen in een heel kleine ruimte waren opgesloten en er zeker 13 tekenen vertoonden van marteling en ernstige mishandeling. New York Times, 12 december 2005, Washington Post 12 december 2005. Overigens ontkende de Iraakse autoriteiten volgens de New York Times (13 december 2005) dat deze marteling of mishandeling had plaatsgevonden. Zie verder het Algemeen Ambtsbericht Irak van december 2005.

autoriteiten voldoende waarborgen hebben gesteld tegen mishandeling en foltering van gedetineerden.²⁹²

Er wordt tevens melding gemaakt van mishandeling en buitensporig geweld door veiligheidstroepen buiten de – al dan niet wederrechtelijke – vrijheidsbeneming.²⁹³

3.3.8 Verdwijningen

Ontvoeringen kwamen tijdens de verslagperiode veelvuldig voor.²⁹⁴ Het betrof zowel ontvoeringen in ruil voor losgeld door criminelen en/of bendes als politiek gemotiveerde ontvoeringen.²⁹⁵ Zowel Irakezen als buitenlanders zijn het slachtoffer geweest van ontvoeringen. Het betrof bijvoorbeeld burgers in dienst van hulporganisaties of buitenlandse bedrijven, en hun kinderen, en journalisten. Ook waren Iraakse militairen en politiefunctionarissen geregeld het slachtoffer van ontvoeringen.²⁹⁶ Met de gijzelingen van buitenlanders beoogden de daders veelal terugtrekking van de MNF of buitenlandse organisaties en werknemers te bespoedigen. In een aantal gevallen zijn gegijzelden mettertijd vrijgelaten. Van een aantal gegijzelden is bekend dat zij om het leven zijn gebracht.²⁹⁷ Voor enkele ontvoeringen is de verantwoordelijkheid opgeëist door islamitische groeperingen, zoals de ‘Tawhid wal Jihad’, thans bekend als ‘Tanzeem Qaedat Al-Jihad Fi Bilad Al-Rafidain’ van Abu Mussab Al-Zarqawi, de Martelaren Brigade en de Brigades van de Goddelijke Woede.²⁹⁸

3.3.9 Buitengerechtelijke executies en moorden

Met enige regelmaat worden stoffelijke overschotten gevonden, vaak in groepen omgebracht, met duidelijke aanwijzingen van buitengerechtelijke executie.^{299 300}

---

²⁹² Amnesty International, MDE 14/001/2006, Beyond Abu Ghraib: Detention and Torture in Iraq, 6 maart 2006; zie ook Reuters/ANP, 24 april 2006.

²⁹³ New York Times, 6 februari 2006; UNAMI Human Rights Report 1 July-31 August 2005, paragraaf 5.

²⁹⁴ UNAMI Human Rights Report, 1 november – 31 december 2005, p 1-2.

²⁹⁵ Zo werden in januari 2006 onder meer een bankier in Bagdad (BBC, 17 januari 2006), de Amerikaanse journaliste Jill Carroll (the Guardian, 10 februari 2006), 35 politierekruten ten noorden van Bagdad (AFP/ANP, 19 januari), de zus van de minister van Binnenlandse Zaken (ANP, 18 januari 2006) en twee Macedoniërs werkzaam voor een Duits bedrijf (ANP, 20 januari 2006) ontvoerd. Sommigen van hen werden vrijgelaten, anderen, zoals de 35 politierekruten zijn gedood teruggevonden. Zie ook Human Rights Watch World Report 2006, p. 446; IRINnews, 29 januari 2006.

²⁹⁶ Bijv. RFE/RL vol.10, no 28, 14 februari 2006; New York Times, 19 januari 2006.

²⁹⁷ Bekend is dat er minstens 45 buitenlandse gijzelaars zijn gedood, waarvan 13 in 2005. Er zouden enkele duizenden Irakezen ontvoerd zijn (geweest) sinds 2003, Reuters, 21 februari 2006. Zie ook ANP, 20 februari 2006; BBC, 20 februari 2006; ANP, 31 januari 2006.

²⁹⁸ De Telegraaf, 25 augustus 2004, RFE/RL Iraq Report, vol. 7, no. 32, 27 augustus 2004.

²⁹⁹ De slachtoffers zijn vaak geboeid, geblinddoekt en/of door het hoofd geschoten of zelfs onthoofd. Op 14 maart 2006 zijn er op een dag in totaal meer dan 80 lichamen gevonden, BBC 14 maart 2006. Zie verder BBC, 25 april 2006; BBC, 28 maart 2006; BBC, 27 maart

Ten gevolge van aanslagen, vuurgevechten en ongeregelde heden is een groot aantal doden gevallen, zowel onder Iraakezen als buitenlanders. Hierbij zijn veel burgerslachtoffers gevallen.³⁰¹ Voorts waren militairen, politiepersoneel, academici³⁰², politieke figuren, overheidsfunctionarissen en diplomaten het doelwit van moordaanslagen.³⁰³ Iraakse en buitenlandse werknemers die verondersteld werden samen te werken met de Iraakse interimregering/MNF of werkzaam te zijn voor buitenlandse bedrijven en internationale organisaties liepen eveneens een groot risico. Tevens zijn er aanwijzingen van tribale of etnische moorden of vereffeningen.³⁰⁴ Vaak vielen bij arrestaties dodelijke slachtoffers, zowel onder arrestanten, veiligheidspersoneel als omstanders.^{305 306}

2006; New York Times, 26 maart 2006; NRC Handelsblad; AFP, 16 maart; Reformatorisch Dagblad, 14 maart 2006; Reuters, 14 maart 2006; BBC, 10 maart, 8 maart en 2 maart 2006; UNAMI Human Rights Report, 1 januari – 28 februari 2006, ANP, 25 februari 2006; Washington Post 5 februari 2006; Reuters, 31 januari 2006; ANP, 31 januari 2006; BBC, 26 januari 2006; ANP, 23 januari 2006; Reuters 22 januari 2006; New York Times, 19 januari 2006; Washington Post, 7 oktober 2005; AP, 9 augustus 2005; AFP, 1 augustus 2005, BBC News 1 augustus 2005. Eind augustus 2005 zijn meer dan zeventig stoffelijke overschotten van soennieten ontdekt die waren geëxecuteerd, RFE/RL vol. 8, no. 30, 2 september 2005.

³⁰⁰ In februari en maart 2006 verschenen berichten in de media dat in Irak een of meer doodseskaders werkzaam zouden zijn, hetzij verbonden aan het ministerie van Binnenlandse Zaken, hetzij verbonden aan een van de talrijke vaak sji'itische militieën (zie hierover ook 2.3), BBC Monitoring, 7 maart 2006; RFE/RL vol.10, no 31, 17 februari 2006; Washington Post, 17 februari 2006; New York Times, 5 februari 2006.

³⁰¹ Exacte cijfers zijn niet bekend, maar schattingen lopen tot in de tienduizenden tot honderdduizend, met inbegrip van het militair ingrijpen van voorjaar 2003. Zie bijvoorbeeld: www.iraqbodycount.net. Op deze site werd het aantal burgerslachtoffers in februari 2006 geschat tussen ruim 28.000 en 32.000.

³⁰² UNHCR Guidelines for the Eligibility of Iraqi Asylum Seekers, oktober 2005, annex IV, p. 41 e.v. Human Rights Watch, 'A face and a Name: Civilian Victims of Insurgent Groups in Iraq', October 2005, Vol. 17, No. 9 (E), hoofdstuk X; NRC Handelsblad, 27 december 2004; US Department of State, Iraq Country report on human rights practices, 28 februari 2005. In vorige verslagperiodes werd uit de pers vernomen dat academici vlak na de val van Saddam Hoessein het slachtoffer waren van geweld vanwege hun (vermeende) banden met de Ba'athpartij. Voorts zijn academici slachtoffer geweest van ontvoeringen voor losgeld vanwege hun vermeende sociaal-economische positie. Ook zouden verzetsstrijders, die gericht zijn op het creëren van chaos en instabiliteit het gemunt hebben op personen die een bijdrage zouden kunnen leveren aan de wederopbouw van Irak. Zie ook 3.3.1.

³⁰³ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 8 maart 2006; de Volkskrant, 17 januari 2006; AlJazeera.net, 15 januari 2006; UNAMI Human Rights Report, 1 november – 31 december 2005, p. 2-3; BBC, 13 december 2005.

³⁰⁴ Trouw, 28 februari 2006; de Volkskrant 24 februari; BBC, 14 februari 2006.

³⁰⁵ ANP, 29 december 2004; BBC, 20 maart 2005; BBC, 23 maart 2005; AP, '16 Iraqis killed in insurgent attacks', 7 maart 2005; Report of the High Commissioner for human rights, The present situation in Iraq', juni 2004.

³⁰⁶ Op 22 februari 2006 zijn tien vermeende buitenlandse strijders die ervan werden verdacht deel uit te maken van het soennietisch verzet uit een gevangenis in Basra ontleend en

Schattingen van het aantal dodelijke slachtoffers onder Iraakse militairen lopen tot in de duizenden. In april 2006 bedroeg het aantal dodelijke slachtoffers sinds de interventie in 2003 onder Amerikaanse militairen 2.378.³⁰⁷

3.3.10 Doodstraf

Op 8 augustus 2004 hebben de Iraakse autoriteiten per direct de doodstraf ingevoerd, naar eigen zeggen ten behoeve van de stabiliteit van het land.³⁰⁸ De doodstraf zou gelden voor een dertigtal misdrijven.³⁰⁹ De wet heeft geen terugwerkende kracht.

Als de doodstraf wordt uitgesproken door een rechter wordt automatisch een beroep in cassatie ingesteld. Wordt in cassatie de doodstraf gehandhaafd dan zal de zaak worden doorgeleid naar de Presidentiele Raad die een decreet moet uitvaardigen waarin:

- de doodstraf wordt gehandhaafd, waarmee uitvoering ervan mogelijk wordt;
- óf de doodstraf wordt omgezet in levenslange gevangenisstraf;
- óf amnestie wordt verleend.³¹⁰

Voor zover bekend is de doodstraf sinds de herinvoering in 2004 meermaals uitgesproken. Op 22 mei 2005 zijn drie leden van de Ansar Al-Sunna beweging³¹¹ veroordeeld tot de doodstraf vanwege hun betrokkenheid bij moord, verkrachting en ontvoering. Op 1 september 2005 werden zij ter dood gebracht.³¹² Op 9 maart 2006 zijn 13 mannen opgehangen, die waren veroordeeld voor terroristische activiteiten.³¹³ Volgens een vertrouwelijke bron zouden tientallen verdachten van

---

vermoord. Media melden dat het een wraakactie zou betreffen voor de aanslag op de sji'itische Askariya moskee in Samarra. Ook in vorige verslagperiodes zijn in detentiecentra bij incidenten dodelijke slachtoffers gevallen Zie het algemeen ambtsbericht Irak van december 2005.

³⁰⁷ Reuters, 'Table of military deaths in Iraq', 19 april 2006.

³⁰⁸ De doodstraf was onder de CPA opgeschort. Zie verder algemeen ambtsbericht Irak, juni 2004.

³⁰⁹ De doodstraf kan onder meer worden uitgevaardigd in geval van moord, ontvoering, gewapend verzet tegen de strijdkrachten en drugshandel ten behoeve van de financiering van terroristische activiteiten; Reuters, 'Iraq reimposes death penalty', 8 augustus 2004; IRIN, 'AI criticises reinstatement of death penalty', 12 augustus 2004.

³¹⁰ In de KRG-gebieden dient een gelijke procedure te worden gevolgd met als uitzondering dat niet de presidentiële raad maar de president van de KRG-gebieden het decreet moet ondertekenen.

³¹¹ Zie ook 2.3.

³¹² ANP, 22 mei 2005; BBC News, 1 september 2005; Amnesty International MDE 14/031/2005, 2 september 2005. Dit betreft dezelfde zaak als genoemd in 3.4.6. De veroordeling en executie vonden plaats in Centraal Irak. Het motief van de plegers van deze verkrachting en moord is niet bekend.

³¹³ NRC Handelsblad, 10 maart 2006; Reuters/AFP/AP 9 maart 2006.

terroristische activiteiten wachten op een uitspraak van de rechter. Naar verluidt zijn in 2005 in Irak circa 50 mensen tot de dood veroordeeld.³¹⁴

In de KRG-gebieden is volgens PUK en KDP de doodstraf niet meer voltrokken sinds de ondertekening van de Washington-overeenkomst in 1998. In Sulaymaniya zijn in de vorige verslagperiode wel drie mannen ter dood veroordeeld voor de moord op een vrouw in september 2004. De doodstrafvonnissen worden omgezet in levenslange gevangenisstraffen.^{315 316}

3.4 Positie van specifieke groepen³¹⁷

3.4.1 Koerden

De positie van Koerden in Irak is verbeterd sinds de val van Saddam Hoessein. Koerden nemen sindsdien ook deel aan het nationale politieke proces.³¹⁸ In de TAL evenals in de nieuwe grondwet³¹⁹ is het Koerdisch naast het Arabisch opgenomen als officiële taal. De veiligheidssituatie in de KRG-gebieden was gedurende de verslagperiode relatief rustig in vergelijking met de rest van het land. Er doen zich in Irak echter nog steeds gewelddadigheden tegen Koerden voor.³²⁰

De terugkeer van Koerden die ten gevolge van de arabiseringspolitiek uit hun huizen verdreven waren, vormt nog altijd een bron van spanning in het noorden

---

³¹⁴ Amnesty International ACT 53/001/2006.

³¹⁵ IWPR's Iraqi Crisis Report, no 117, 17 maart 2005. Dit betreft niet de zelfde zaak als genoemd in 3.4.6. Media meldden begin april dat 12 leden van Ansar Al Sunna in de KRG-gebieden ter dood zouden zijn veroordeeld, ANP, 4 april 2006.

³¹⁶ Zie ook het algemeen ambtsbericht Noord-Irak, oktober 2002. De KRG-autoriteiten stelden in een eerdere verslagperiode na aanvaarding van een nieuwe grondwet te zullen bezien of de doodstraf zal worden afgeschaft. Van de zijde van de KRG-autoriteiten werd vernomen dat deze de doodstraf tijdelijk hebben opgeschort naar aanleiding van het besluit van de CPA de doodstraf af te schaffen.

³¹⁷ Recentelijk is vernomen dat een Iraakse Minderhedenraad (Iraqi Minorities Council) is opgericht. De raad behartigt de belangen van een aantal religieuze en etnische minderheidsgroeperingen in Irak, te weten de christenen, yezidi's, mandeeërs, Fayli Koerden, Assyrische Chaldeeërs, Armeniërs, Shabak en Turkmene. De Iraakse joden en Baha'i worden niet vertegenwoordigd, ook al behoren zij wel tot de minderheden. De reden is dat deze groepen relatief klein zijn.

³¹⁸ In de ITG worden acht kabinetsposten vervuld door Koerden. Ook vice-premier Rowsch Shaways is van Koerdische origine.

³¹⁹ Zie verder 2.1.3. en 3.1.2.

³²⁰ Voor zover bekend zijn in de eerste plaats Koerdische politici, politieke partijen en de politie doelwit van deze aanslagen, o.m. Human Rights Watch, Annual Report 2006, p. 450. Daarnaast werden in december enkele kantoren van de Kurdistan Islamic Union (KIU) onder meer in Dohuk aangevallen waarbij 4 leden van de KIU omkwamen. Dit geweld zou politiek gemotiveerd zijn. Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 november-31 december 2005, p.3, BBC, 13 december 2005.

van het land, in het bijzonder in Kirkuk.³²¹ In Arabische en Turkmeense kring bestond naar verluidt onvrede omdat door de terugkeer van Koerden naar Kirkuk de verkiezingen en het referendum aldaar oneerlijk beïnvloed zouden zijn.

3.4.2 Fayli-Koerden en Irakezen van Iraanse afkomst³²²

Het Saddam-regime heeft veel Fayli-Koerden hun Iraakse nationaliteit ontnomen. De RCC-decreten (onder meer decreet 666 van 1980), die de ontneming van het Iraakse staatsburgerschap betroffen, zijn met de inwerkingtreding van de TAL herroepen.³²³ De nieuwe concept-nationaliteitswet³²⁴ bevat voorwaarden om de nationaliteitsrechten van Fayli-Koerden te laten herleven. Ook is in de TAL en in de grondwet een aantal aspecten van de nationaliteitswetgeving opgenomen. De concept-nationaliteitswet is nog niet geheel voltooid.³²⁵

In het KRG-gebied geldt naar verluidt een speciale regeling voor het terugkrijgen van de Iraakse nationaliteit door Fayli-Koerden die oorspronkelijk afkomstig zijn uit een van de drie noordelijke provincies. In KDP-gebied vindt hiertoe een vraagesprek plaats bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. In het PUK-gebied is een commissie ingesteld die bevoegd is hierover te beslissen en die bestaat uit vertegenwoordigers van de gouverneur, van het ministerie van Binnenlandse Zaken alsmede een Fayli-Koerd.^{326 327}

Het is naar verluidt voor Fayli-Koerden in de praktijk niet mogelijk om de onder Saddam Hoessein geconfiscieerde eigendommen terug te krijgen via de IPCC.³²⁸ Teneinde aanspraak te maken op eigendommen dient men Iraakse

---

³²¹ Er zou in toenemende mate sprake zijn van geweld tegen Koerden in Kirkuk. Zie ook IRIN, 17 maart 2005. Zie ook ICG, 'Allaying Turkey's fears over Kurdish ambitions', Middle East Report no. 35, 26 januari 2005. Zie ook 3.1.2 over eigendomsrechten en 4.2 over binnenlands ontheemden.

³²² Zie ook het algemeen ambtsbericht Fayli-Koerden en Irakezen van Iraanse afkomst, 3 oktober 2001.

³²³ TAL, Artikel 11(e). UNHCR stelt dat mensen die op basis van het herroepen decreet 666 (1980) de Iraakse nationaliteit hebben verloren, op basis van de TAL vooralsnog slechts een Interim Civil Status Identity Card (via het Civil Status Office) kunnen verkrijgen, UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 138-139. Zie ook 3.1.2.

³²⁴ Zie 3.1.2.

³²⁵ Momenteel geldt nog de overgangswet van 1 juli 2004. Het is niet duidelijk of in de praktijk Fayli-Koerden, die bijvoorbeeld eerder vanuit Turkije zijn teruggekeerd, het Iraakse staatsburgerschap hebben herkregen.

³²⁶ UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 138-139. Naar verluidt verlenen de KRG-autoriteiten aan (terugkerende) Koerden in het algemeen het Iraakse staatsburgerschap slechts indien zij kunnen aantonen van Koerdische afkomst te zijn.

³²⁷ Er is uit de verslagperiode geen nadere informatie bekend over terugkeer van Fayli-Koerden naar Irak.

³²⁸ Zie 3.1.2.

identiteitsdocumenten te overleggen. Dergelijke documenten zijn de Fayli-Koerden in het verleden veelal ontnomen.^{329 330}

Nog circa 2000 Koerden van Iraanse afkomst verblijven in het Al Tash-kamp in de buurt van Ramadi. In oktober 2005 gaf UNHCR aan dat de levensomstandigheden en de veiligheidssituatie in dit kamp zijn verslechterd.^{331 332}

3.4.3 Turkmenen

Iraakse Turkmenen kunnen in geheel Irak hun politieke stem laten horen.³³³ De Turkmeense gemeenschap in Irak is politiek verdeeld. Er zijn tenminste vijf Turkmeense politieke organisaties bekend, met het Iraqi Turkmen Front (ITF) als grootste partij. Deze Turkmeense lijst heeft één zetel in het nationale parlement verworven.³³⁴ Gesteld wordt dat wellicht veel Turkmenen bij de verkiezingen van december 2005 langs religieuze en minder langs etnische lijnen hebben gestemd.

---

³²⁹ Twee partijen ('Islamic Union of Iraqi Faily Kurds' en 'Free Faily Kurdish Organisation') wierpen zich tijdens de verkiezingen van januari 2005 op als belangenbehartigers van Fayli-Koerden, IWPR's Iraqi Crisis Report, no. 100, 25 januari 2005; RFE/RL Iraq Report, vol. 8, no. 3, 24 januari 2005. Tijdens de verkiezingen in december 2005 leek ook de Kurdistan Coalition list zich voor de Fayli Koerden op te werpen. Andersom ondersteunde de Iraqi Fayli Kurdish Party (Al-Hizb al-Kurdi al-Fayli al-Iraqi) de Kurdistan Coalition list. RFE/RL, 6 december 2005.

³³⁰ Bronnen melden overigens ook dat Fayli-Koerden, die met name in Bagdad verblijven, naar aanleiding van hun betere financiële positie ook wel de "10.000 dinar-Koerden" zouden worden genoemd.

³³¹ Duizenden Koerden van Iraanse afkomst zijn in dit kamp opgevangen na de revolutie in Iran in 1979. Velen zijn op eigelegenheid reeds vertrokken, UN News, 11 oktober 2005. Een deel van hen is hervestigd, een aantal is naar verluidt naar het KRG-gebied vertrokken, een andere groep zou zijn teruggekeerd naar Iran. Schattingen van het aantal mensen dat in kamp Al Tash is gebleven, lopen uiteen van 2000 tot ruim 3000 mensen. UNHCR schat het totale aantal Iraanse Koerden in Irak op circa 7000 personen. UNHCR Country of Origin Information Iraq, Oktober 2005, p. 25 e.v. Zie ook UNHCR global Report 2004, p. 328.

³³² In het niemandsland tussen Irak en Jordanië bevinden zich volgens UNHCR nog circa 200 Iraans-Koerdische vluchtelingen. Zij krijgen geen toegang tot Jordanië. De leefomstandigheden in het kamp zijn volgens de VN gevaarlijk; UN-Iraq Humanitarian Update, November 2005; zie ook 4.1.

³³³ De Turkmeense gemeenschap heeft vertegenwoordigers in de interimregering en interimraad. In provincie- en districtsraden van Nineveh en Kirkuk nemen Turkmenen zitting. In Tall-Afar, Altun Kopri en Tuz Khormatu zetelen Turkmeense burgemeesters. Voorts zijn in Turkmeense kring diverse nieuwe organisaties en mediakanalen opgericht.

³³⁴ De Turkmenen hadden in totaal dertien zetels, vijf procent van het totale aantal zetels, verworven in de TNA. Deze zetels waren verdeeld over verschillende partijen, te weten vijf binnen de UIA, vier binnen de Koerdische Alliantie, één binnen de Iraakse Lijst en drie binnen het ITF. Vanuit Turkmeense kring zou na afloop van de verkiezingen in januari 2005 bij de Independent Election Commission of Iraq (IECI) zijn geklaagd over fraude tijdens de verkiezingen. Over specifiek Turkmeense klachten naar aanleiding van de verkiezingen in december 2005 is geen nadere informatie.

In de TAL en in de nieuwe grondwet is opgenomen dat Irakezen het recht hebben op overheidsscholen onderwijs te volgen in hun moedertaal. Er zijn verschillende Turkmeense scholen in de KRG-gebieden. Ook zou een Turkmeense school zijn opgericht in Kirkuk.

Tijdens de verslagperiode is melding gemaakt van spanningen tussen Turkmenen en Koerden.³³⁵ Dergelijke spanningen vloeiden vaak voort uit de terugkeer van Koerden die onder de arabiseringspolitiek van Saddam Hoessein waren verdreven en onvrede onder Turkmenen over mogelijke ‘koerdisering’ van Kirkuk.³³⁶ Veel Koerden zouden naar Kirkuk zijn getrokken om de demografische verhoudingen in de stad te beïnvloeden. Niet alleen in Kirkuk, maar ook onder de grote groep binnenlands ontheemden rondom deze stad bevinden zich Turkmenen.^{337 338} Hoewel sprake zou zijn van gevallen van intimidatie jegens Turkmenen in KRG-gebied, zouden zij in dit gebied niet structureel worden lastiggevallen. Andere berichten wijzen echter wel degelijk op verslechterde omstandigheden voor Turkmenen in de drie noordelijke provincies.³³⁹

3.4.4 Dienstplichtigen / militairen

Tijdens de verslagperiode zijn rekruten en militairen van het nieuwe Iraakse leger alsook Iraakse politiefunctarissen met grote regelmaat het slachtoffer geworden van aanslagen en ontvoeringen.³⁴⁰ Uit eerdere berichtgeving bleek dat aanslagen

---

³³⁵ UNAMI Human Rights Report 1 november – 31 december 2005, p.2; Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005, p. 12

³³⁶ Zie ook 3.1.2. over de Iraqi Property Claims Commission.

³³⁷ Naar verluidt bevinden zich meer dan 100.000 binnenlands ontheemden (Koerden, Arabieren en Turkmenen) rondom de stad Kirkuk. UNHCR stelt overigens ook dat enkele duizenden Koerden en Turkmenen sinds de val van Saddam Hoessein zijn teruggekeerd naar Kirkuk, UNHCR Country of Origin Information p.76. Zie verder 4.2.

³³⁸ Naar verluidt zijn in de vorige periode enkele honderden Arabieren en Turkmenen in Kirkuk door politie en veiligheidsdiensten opgepakt en in strijd met de Iraakse wet gedetineerd in KRG-gebied. De officiële reden voor deze arrestaties is niet bekend. Een groot aantal Turkmenen geeft aan dat zij onderworpen is aan een gerechtelijk onderzoek of arrestatie door de KRG-autoriteiten in verband met de oprichting van een organisatie genaamd ‘The Turkmen community’. Deze organisatie zou de eerbiediging van de fundamentele rechten van de Turkmenen willen bevorderen. Zie ook Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005, p. 12 Onder meer de Koerdische inlichtingendienst Asayesh zou verantwoordelijk zijn geweest voor deze actie. Reuters, 15 juni 2005. Zie ook 3.3.6 en 3.3.8.

³³⁹ Er zou bijvoorbeeld tevens sprake zijn van wederrechtelijk onteigening van Turkmeense eigendommen, Zie ook Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005, p. 12.

³⁴⁰ Het aantal omgekomen Iraakse militairen sinds het begin van het militair ingrijpen in 2003 werd in februari 2006 geschat tussen de 4895 en 6370 (Reuters, ‘Table of military deaths in Iraq’, 8 februari 2006). Uit cijfers van het Brookings Institution komt naar voren dat tussen juni 2003 en 12 februari 2006, 4101 Iraakse soldaten en politiefunctarissen zijn gedood (Brookings Institution, Iraq Index, 13 februari 2006).

op militairen in de loop der tijd steeds beter georganiseerd zijn en dat waarschijnlijk sprake is van infiltratie door plegers van aanslagen.³⁴¹ Militante islamitische groeperingen hebben de verantwoordelijkheid voor verschillende moorden en aanslagen op Iraakse militairen opgeëist. Andere blijven onopgehelderd.³⁴²

Eerder is uit de pers vernomen dat in het nieuwe Iraakse leger sprake is geweest van desertie.³⁴³ Volgens artikel 11 van CPA-verordening 23 'Creation of a Code of Military Discipline for the New Iraqi Army' kan een deserteur zeven dagen vrijheidsstraf opgelegd krijgen of moet hij een boete betalen, extra taken verrichten of kan hij in rang worden teruggezet.³⁴⁴

Dienstplicht

De dienstplicht is door de CPA afgeschaft. Indiensttreding is vrijwillig. Thans is in Irak sprake van een beroepsleger. De minimumleeftijd voor toetreding is 18 jaar. Er zijn tijdens de verslagperiode geen voornemens geuit tot invoering van de dienstplicht. Men mag na toetreding niet politiek actief zijn en men dient zich te onthouden van politieke uitlatingen. In vrijwel alle Iraakse steden zijn rekruteringsbureaus waar men zich kan melden voor opname in het nieuwe Iraakse leger.

3.4.5 Vrouwen

Sinds de val van Saddam Hoessein is gewerkt aan de verbetering van de positie van vrouwen wat regelgeving betreft. Volgens de TAL en de nieuwe grondwet zijn alle Iraakezen gelijk voor de wet ongeacht hun geslacht. De wet- en regelgeving kunnen op basis van de nieuwe grondwet echter slechts tot stand komen indien zij niet in strijd zijn met de gevestigde islamitische regels.³⁴⁵ Daarnaast zijn op basis van de grondwet aanhangers van elke religie vrij hun persoonlijke

---

³⁴¹ Edward Wong, 'Ambush kills 50 Iraqi soldiers execution style', The New York Times, 25 oktober 2004). Zie ook de Volkskrant, 31 januari 2006

³⁴² Zie bijv. ANP, 23 januari 2006; BBC 22 januari 2006; Reuters, 22 januari 2006; New York Times, 19 januari 2006, AFP; ANP/AFP, 19 januari 2006; de Volkskrant 17 januari 2006; Aljazeera.net, 15 januari 2006.

³⁴³ Dit bleek het geval toen het Iraakse leger trachtte het sji'itisch verzet te beteugelen in augustus 2004 (Reformatorisch Dagblad, 17 augustus 2004.) Ook tijdens de gewelddadigheden tussen verzetstrijders en het leger in september 2004 in Tall Afar zouden circa 150 Iraakse militairen zijn overgelopen.

³⁴⁴ Er zijn indicaties dat PUK-Peshmerga's met een hoge rang, met name voormalige leden van de Dazgai Zaniary, die vóór 2003 deserteerden en op dit moment zouden terugkeren naar Irak, vervolgd zouden kunnen worden voor desertie. Zij zouden tot lange gevangenisstraffen kunnen krijgen of zelf tot de dood kunnen worden veroordeeld. Er zijn geen indicaties dat KDP-Peshmerga's die voor 2003 deserteerden en nu zouden terugkeren direct zouden worden vervolgd. Wel zou een onderzoek naar hen worden ingesteld.

³⁴⁵ Grondwet, artikel 2 lid 1 sub a.

aangelegenheden te regelen volgens hun eigen geloof of doctrine.³⁴⁶ Gevreesd wordt dat de uitwerking in de praktijk van deze bepalingen een beperking behelst van de rechten van de vrouw.³⁴⁷ De TAL en de grondwet schrijven echter wel voor dat 25% van het totale aantal zetels in het nationaal parlement ingenomen dient te worden door vrouwen.³⁴⁸ Er zijn sinds het voorjaar van 2003 diverse vrouwenorganisaties opgericht en er worden vele initiatieven genomen ten behoeve van een betere positie van vrouwen in Irak.³⁴⁹

Vrouwen nemen deel aan het arbeidsproces. Het aandeel van vrouwen in het arbeidsproces is in de voorgaande verslagperiodes, zo is uit vertrouwelijke bron vernomen, geschat op circa 20%.³⁵⁰ Vrouwen zouden vooral werkzaam zijn in het onderwijs en de gezondheidszorg.³⁵¹ In de ITG hebben zes vrouwen zitting. Strenge leefregels, danwel conservatieve normen en waarden hebben de deelname van vrouwen aan politieke activiteiten echter wel beïnvloed.³⁵² Toegang tot de

---

³⁴⁶ Grondwet, artikel 39.

³⁴⁷ Er zijn geen verdere wijzigingen uit deze verslagperiode bekend in de civielrechtelijke rechtspositie van vrouwen in het algemeen. Zie verder de Volkskrant, 'Irak, de lelijkste democratie ter wereld', 29 september 2005; The Guardian, 'Chewing on meaningless words', 17 augustus 2005; Nederlands Dagblad, 'Hirshi Ali hekelt vrouwenrechten Iraakse grondwet', 17 augustus 2005; BBC News, 'Iraqi women fear for their rights', 26 juli 2005; Human Rights Watch, 'Iraqi Constitution Must Not Erode Women's Rights', 28 juli 2005,

³⁴⁸ Grondwet, artikel 48 lid 4. Dit is overigens een inspanningsverplichting en geen resultaatsverplichting. Deze regel is niet van toepassing op de verkiezingen voor het Koerdische parlement noch voor de provincieraden. Zie ook BBC, 20 januari 2006.

³⁴⁹ Zoals 'The Independent Women Organisation', 'Women Association under the Constitutional Monarchy', 'Democratic Iraqi Women Society' en 'Kurdistan Women Federation'. Inmiddels zouden reeds enkele honderden vrouwenorganisaties in Irak bestaan. In het midden en zuiden van Irak en op het platteland zouden vrouwen in mindere mate georganiseerd zijn vergeleken met de KRG-gebieden en de steden. In verschillende steden zijn 'women centres' opgericht waar cursussen (in leesvaardigheid, gezondheid, voedingsleer, computercursussen etc.) worden gegeven en informatiebijeenkomsten worden gehouden.

³⁵⁰ In een rapport van de International Crisis Group werd geschat dat 20-25 % van de beroepsbevolking uit vrouwen bestond. (ICG Middle East Report no. 30, 2 september 2004). Het 'US Bureau of International Information Programs' gaf lagere schattingen van 16 en 19 %. (Bureau of International Information Programs, 'Iraqi women raise their political voices, says minister Berwari', 11 maart 2004. Bureau of International Information Programs, 27 februari 2004).

³⁵¹ RFE/RL Iraq Report, vol. 8, no. 25, 1 augustus 2005. Voormalig minister van Vrouwenzaken Nisrin Berwari stelde eerder dat meer dan 60 % van de tandartsen, apothekers en onderwijzers, en meer dan 30 % van de artsen, universitair docenten en technische docenten uit vrouwen bestaat. Bij de overheid zou meer dan 30 % van de directeursfuncties vervuld zijn door vrouwen (Bureau of International Information Programs, 'Iraqi women raise their political voices, says minister Berwari', 11 maart 2004).

³⁵² In de praktijk is gebleken dat vrouwen die zitting hebben in raden niet altijd volledige bewegingsvrijheid genieten. Het is voorgekomen dat een verkozen vrouw alleen vergezeld

arbeidsmarkt wordt daarnaast belemmerd door de onzekere veiligheidssituatie en de hieraan gerelateerde beperkte bewegingsvrijheid, ook voor vrouwen.

Decennia van oorlog hebben tot gevolg gehad dat er relatief veel 'female-headed' huishoudens zijn. Alleenstaande vrouwen zijn over het algemeen kwetsbaarder.³⁵³ Gesteld wordt dat de soms noodgedwongen rol van de vrouw als kostwinner of verantwoordelijke voor het gezin niet altijd wordt geaccepteerd in de sociale structuur waar deze vrouwen zich in bevinden. Daarnaast melden bronnen dat steeds meer meisjes niet langer onderwijs kunnen volgen, omdat zij in het huishouden moeten meehelpen, als de vrouw voor het inkomen moet zorgen.

Conservatieve normen en waarden zijn in bepaalde gebieden, waaronder het door sji'ieten gedomineerde zuiden, van grotere invloed dan voorheen.³⁵⁴ Vanuit islamitische kring is gepleit voor strengere kledingvoorschriften voor vrouwen en een scheiding van de seksen in openbare ruimtes. Uit veiligheidsoverwegingen en om intimidatie en commentaar te vermijden dragen steeds meer vrouwen een hoofddoek in het openbaar.³⁵⁵

Geweld

Diverse media melding van (huiselijk) geweld jegens vrouwen.³⁵⁶ De gebrekkige veiligheidssituatie voor vrouwen hangt nauw samen met de algehele verslechterde veiligheidssituatie en gebrekkige ordehandhaving. Voor vrouwen wordt het steeds

---

van haar echtgenoot andere mannelijke gesprekspartners mocht spreken. Vanwege beperkte onderzoeksmogelijkheden is thans niet meer bekend.

³⁵³ Geschat wordt dat ongeveer 20 % van de burgerslachtoffers van het geweld vrouwen en kinderen zijn; UNAMI Human Rights Report, 1 november – 31 december 2005, p.2.

³⁵⁴ NGO's hebben zorgen geuit over het toenemende aantal tijdelijke huwelijken, de zogenaamde 'Muta'a', met name in het sji'itische zuiden van Irak. In principe kan dit huwelijkscontract, dat wordt gesloten tegen betaling door de man van ongeveer 1000 USD, van heel korte en van heel lange duur zijn. Meer dan 300 van dit soort overeenkomsten zouden per dag worden gesloten. Met name vrouwen die hun man zijn verloren en nauwelijks nog inkomen hebben, zouden hun toevlucht zoeken in dit soort tijdelijke huwelijken. Berichten duiden op misbruik van vrouwen die genoodzaakt zijn deze huwelijkscontracten te sluiten. Deze vorm van huwelijk was onder het Saddam-regime niet toegestaan, IRINnews, 26 januari 2006.

³⁵⁵ The Middle East, maart 2005; BBC News, 'Iraqis living with kidnap terror', 24 maart 2005; US Department of State, Iraq Country report on human rights practices, 28 februari 2005; Amnesty International, 'Iraq. Decades of suffering, now women deserve better', AI Index MDE 14/001/2005, februari 2005.

³⁵⁶ Zie ook Amnesty International, 'Iraq. Decades of suffering, now women deserve better', AI Index MDE 14/001/2005, februari 2005. US Department of State, Iraq Country report on human rights practices, 28 februari 2005. Er zijn uit deze verslagperiode geen verdere wijzigingen bekend in de rechtspositie van vrouwen in het kader van het strafrecht ten aanzien van hun aangedaan geweld, waaronder eerwraak. Ook de maatschappelijke positie van vrouwen in deze gevallen lijkt ongewijzigd. Zie ook UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 34 e.v.

moeilijker zonder begeleiding van een mannelijk familielid te reizen, gezien het gevaar van geweld en ontvoering. Ook zijn vrouwenactivisten bedreigd, en in een aantal gevallen gedood, vanwege hun inspanningen voor de verbetering van de positie van de vrouw. Voor zover bekend is dit soort incidenten hoofdzakelijk voorgekomen in Centraal-Irak. Het is niet bekend in hoeverre dergelijke voorvallen hebben plaatsgevonden in de KRG-gebieden.³⁵⁷

Een dader van verkrachting, seksueel geweld of aanranding kan nog steeds strafvermindering krijgen indien hij met het slachtoffer trouwt.³⁵⁸

Amnesty International meldde eerder dat Iraakse vrouwen stellen tijdens hun gevangenschap in Amerikaanse detentiecentra in Irak door gevangenispersoneel te zijn geslagen, vernederd en bedreigd met verkrachting.³⁵⁹

Er zijn tijdens de vorige verslagperiodes enkele berichten over vrouwenbesnijdenis verschenen. Vrouwenbesnijdenis zou overwegend in het Koerdische deel van Irak voorkomen.³⁶⁰ Volgens Amnesty International komt vrouwenbesnijdenis vooral voor op het platteland in Noord-Irak. De mensenrechtenorganisatie stelt voorts dat vrouwenbesnijdenis gebruikelijk is in (de omgeving van) Halabja, Germian en Kirkuk. Volgens Amnesty International zou het gebruik de laatste jaren zijn afgenomen. Het besnijden vindt vooral plaats op jonge leeftijd. Verschillende organisaties ontplooiën in Noord-Irak activiteiten om vrouwenbesnijdenis tegen te gaan.³⁶¹

---

³⁵⁷ Er is geen additionele informatie bekend over de positie van vrouwenactivisten in KRG-gebied. Zie voor enkele bekende incidenten het algemeen ambtsbericht Irak van december 2005. IRIN, 31 maart 2005; Amnesty International, AI Index MDE 14/001/2005, februari 2005. Voorts werd eind april 2005 een vrouwelijk parlementslid vermoord.

³⁵⁸ Report of the High Commissioner for human rights, 'The present situation in Iraq', juni 2004. Echter, op 1 september 2005 zijn drie mannen geëxecuteerd, na op 22 mei 2005 ter dood te zijn veroordeeld wegens onder meer moord, ontvoering en verkrachting van vrouwen. Dit betreft dezelfde zaak als genoemd in 3.3.10.

³⁵⁹ Naast de bedreiging met verkrachting, zouden ook de mogelijke gevolgen van dit seksueel misbruik in een later stadium, zoals eerwraak, als dwangmiddel bij verhoren worden gebruikt. UNHCR Country of Origin Information p. 35 e.v. Amnesty International Report 2005, p. 137. Amnesty International, 'Iraq. Decades of suffering, now women deserve better', AI Index MDE 14/001/2005, februari 2005.

³⁶⁰ Er zijn geen indicaties om aan te nemen dat deze situatie gewijzigd zou zijn. IWPR's Iraqi Crisis Report, no. 120, 13 april 2005; Amnesty International, 'Iraq. Decades of suffering, now women deserve better', AI Index MDE 14/001/2005, februari 2005. IRIN, 6 januari 2005. Naast de genoemde rapporten zijn geen gevallen van vrouwenbesnijdenis in Dohuk of Erbil bekend.

³⁶¹ Amnesty International, 'Iraq. Decades of suffering, now women deserve better', AI Index MDE 14/001/2005, februari 2005. IRIN, 6 januari 2005. Zie ook www.wadinet.de.

Bloed- en eerwraak

Aangenomen wordt dat bloed-³⁶² en eerwraak in heel Irak voorkomt.³⁶³ Aantallen zijn niet bekend.

Met eerwraak beoogt de dader de eer van de familie te herstellen door het ongewenste gedrag van een vrouwelijk en in uitzonderlijke gevallen eveneens een mannelijk familielid te bestraffen. Eerwraak kan bestaan uit het lijfelijk straffen, maar in sommige gevallen komt doden voor.³⁶⁴ In geval van moord zijn rechters doorgaans geneigd om bij strafoplegging rekening te houden met eerwraak als motief en strafverlichting toe te passen. Er zijn gevallen bekend van moord uit eerwraak waarbij een lichte veroordeling werd uitgesproken, bijvoorbeeld één jaar of een voorwaardelijke straf. Voor eerwraak kan echter ook de doodstraf worden opgelegd.³⁶⁵

Er zijn verschillende berichten die erop duiden dat moorden vanwege eerwraak in verschillende delen van Irak voorkomen, waarschijnlijk meer in het zuiden en op het platteland.^{366 367} Personen (het betreft meestal vrouwen) die voor eerwraak moeten vrezzen kunnen niet of nauwelijks terecht in opvanghuizen.

---

³⁶² Over bloedwraak dient het volgende. Het komt voor dat de familie van een vermoorde persoon bij de politie aandringt op opheffing van detentie van de moordenaar danwel de van moord verdachte persoon, opdat de bloedwraak kan worden voltrokken. Het is eveneens mogelijk dat de familie van het slachtoffer bij de rechter verzoekt om strafvermindering of amnestie als tussen families een schikking (bloedgeld) is vastgesteld. Rechters kunnen hiermee rekening houden. Nadere informatie met betrekking tot wetgeving hieromtrent is niet beschikbaar. Er is ten gevolge van beperkte onderzoeksmogelijkheden niet meer informatie over bloedwraak beschikbaar.

³⁶³ UNHCR Country of Origin Information, oktober 2005, p 33 e.v. Amnesty International Report 2005, p. 137; BBC News, 'Falluja deaths spark Shia anger', 15 juni 2004. Gesteld wordt dat eerwraak niet alleen religieus geïnspireerd of op religieus recht gebaseerd zou zijn, maar in Irak vaak ook sociaal geweld betreft, gebaseerd op tradities van een bepaalde groep of stam. Een bron stelt tevens dat door de verslechterde orde- en rechtshandhaving in Irak, eerwraak tegen vrouwen zonder veel weerstand kan worden voltrokken.

³⁶⁴ In hoeverre bloed- of eerwraak wordt uitgevoerd op andere wijze dan doden of door lijfelijke straffen is onbekend.

³⁶⁵ IRIN News, 'Focus on increasing cases of abused women', 14 september 2005.

³⁶⁶ Amnesty International, 'Iraq. Decades of suffering, now women deserve better', AI Index MDE 14/001/2005, februari 2005. Middle East, maart 2005; IRIN, 8 maart 2005; WADI, Association for Crisis Assistance and Development Co-operation, 'Assistance for women in distress in Iraq and Iraqi-Kurdistan'; Joint British Danish fact finding mission to Baghdad and Amman on conditions in Iraq, 1-8 september 2004; Vivienne Walk, 'Marked women', Time Magazine, 26 juli 2004.

³⁶⁷ Eerwraak kwam ook ten tijde van het bewind van Saddam Hoessein voor. Zie bijvoorbeeld het algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, november 2002 en Human Rights Watch, 'Climate of fear. Sexual violence and abduction of women and girls in Baghdad', vol. 15, no.7 (E), juli 2003.

In Bagdad en Kirkuk zouden opvangthuizen bestaan of hebben bestaan voor vrouwen die het slachtoffer zijn van (huiselijk) geweld in Irak.³⁶⁸ Voorts is bekend dat in Dohuk, Erbil en Sulaymaniya op kleine schaal opvang bestaat voor vrouwen die slachtoffer zijn van (huiselijk) geweld.³⁶⁹

Indien geen bescherming kan worden geboden in eigen kring, bestaat soms de mogelijkheid tot tijdelijke opvang op een politiebureau of in een gevangenis.³⁷⁰ Er zijn andere gevallen bekend waarbij vrouwen in een cel, badkamer of apart kamertje (in een vrouwendetentiecentrum of op een politiebureau) worden geplaatst totdat een schikking is getroffen met de familie of tussen families. Vervolgens kan een mannelijk familielid haar komen afhalen als de garantie wordt gegeven dat geen eerwraak zal worden uitgevoerd. Het komt voor dat deze belofte niet wordt nagekomen en de vrouw alsnog door haar familie wordt vermoord. Indien er geen bescherming bij de politie mogelijk is, dan wordt de hulp ingeroepen van de 'mukhtar' (semi-formeel wijk- of dorps hoofd), die haar in zijn huis kan opnemen. Ook kan ze bijvoorbeeld naar een andere regio worden gestuurd, waar ze als huishoudster of anderszins kan worden ondergebracht. Dergelijke opties voor bescherming zijn echter niet altijd mogelijk.³⁷¹

Hoewel individuele parlementsleden het onderwerp op de agenda trachten te zetten, is vooralsnog nog geen debat op gang gekomen. In de KRG-gebieden hebben de autoriteiten in 2002 de wetgeving inzake moorden vanwege eerwraak niettemin aangepast. De KRG/PUK heeft een wetwijziging doorgevoerd, zodat daders van eerwraak niet langer immuun zijn. In het gebied onder de KRG/KDP is in 2002 een wijziging op de wet aangenomen houdende dat eerwraak in dit gebied niet is toegestaan.³⁷² In Centraal-Irak kan de doodstraf voor eerwraak worden opgelegd.³⁷³ Niet bekend is of wetgeving inzake eerwraak, van kracht onder Saddam Hoessein, nog geldig is naast de bovengenoemde maximale strafmaat.

---

³⁶⁸ Er is weinig tot geen informatie beschikbaar inzake opvangthuizen in het midden en het zuiden van Irak. Zie verder Sabrina Tavernise, 'Shielding women from a renewal of domestic violence', *The New York Times*, 14 oktober 2004.

³⁶⁹ Wadi (www.wadinet.de, geraadpleegd op 15 februari 2006), Joint British Danish fact finding mission to Baghdad and Amman on conditions in Iraq, 1-8 september 2004; IRIN, 'Shelter in north helps vulnerable women', 3 juni 2004.

³⁷⁰ Precieze aantallen vrouwen en mannen die bescherming tegen eerwraak kunnen vinden zijn onbekend. Er is – mede vanwege de gevoeligheid van het onderwerp – geen verdere informatie inzake eerwraak gericht tegen mannen.

³⁷¹ Er zijn echter ook geluiden dat bijvoorbeeld de KRG-autoriteiten zo goed als geen bescherming bieden bij een dreiging van aan eerwraak gerelateerd geweld.

³⁷² Een bron geeft aan dat deze aanpassing weinig effect heeft gesorteerd. In KRG-gebied zijn NGO's op dit terrein actief, zoals de Kurdish Women Action Against Honour Killings (www.KWAHK.org, geraadpleegd op 15 februari 2006) en Wadi (www.wadinet.de, geraadpleegd op 15 februari 2006), zie verder algemeen ambtsbericht Noord-Irak, oktober 2002.

³⁷³ IRIN News, 'Focus on increasing cases of abused women', 14 september 2005.

Deze oude wetgeving biedt personen die zich schuldig hebben gemaakt aan eerwraak onder meer de mogelijkheid op strafvermindering.³⁷⁴

3.4.6 Leden van de voormalige Ba'athpartij

CPA-administrateur Paul Bremer voerde bij zijn aantreden in Irak in 2003 een nationaal beleid van de-Ba'athisering in.³⁷⁵ Functionarissen die behoorden tot de hoogste vier rangen van de voormalige Ba'athpartij³⁷⁶ werden uit hun functie ontheven. Het was hen niet toegestaan weer een overheidsfunctie³⁷⁷ te bekleden. Voorts dienden ze een veiligheidsonderzoek te ondergaan. Alle personen die functies bekleedden in de bovenste lagen van de overheid (met inbegrip van ziekenhuizen, scholen en universiteiten) dienden te worden ondervraagd naar hun partijverleden. Indien men in dergelijke functies Ba'athlid was geweest, diende ontslag te volgen.³⁷⁸ Onder de CPA werden alle militaire en civiele rangen, verleend onder het regime van Saddam Hoessein, ingetrokken. Echter, in de praktijk bleken familiebanden, tribale netwerken en vergelijkbare contacten soms belangrijker dan aanbevelingen van de de-Ba'athiseringsinstanties.³⁷⁹

Nadat in eerdere verslagperiodes het de-Ba'athiseringsbeleid niet altijd even strikt werd toegepast, is aangekondigd het beleid juist weer te intensiveren. De nieuwe Iraakse veiligheidsdiensten en andere overheidsinstellingen bleken te zijn geïnfiltreerd door (hoge) leden van de voormalige Ba'athpartij. In de verslagperiode is een steviger de-Ba'athiseringsbeleid gevoerd, mede onder druk

---

³⁷⁴ Het wetboek van strafrecht zou nog immer bepalingen (artikelen 128 en 130) bevatten die milde straffen toestaan als een misdaad is gepleegd met een 'eerbaar' oogmerk (UNHCR gebruikt het woord 'honourable'), UNHCR Country of Origin Information, oktober 2005, p. 33. Zie ook Algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, november 2002.

³⁷⁵ Order 1. De-Ba'athification of Iraqi society, 15 mei 2003.

³⁷⁶ Hiermee doelde de CPA op de rangen van divisielid, sectielid, afdelingslid en landelijk lid. Zie ook: actualisering algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, 28 februari 2003.

³⁷⁷ In de TAL is opgenomen dat personen die tot de vier hoogste rangen van de voormalige Ba'athpartij hebben behoord, niet verkozen kunnen worden voor het toekomstige parlement.

³⁷⁸ In aanvullende verordeningen was vastgesteld dat deze personen niet in aanmerking kwamen voor pensioen of andere betalingen van de overheid. Hierbij gold dat degene die tijdens het Ba'athbewind de militaire rang van kolonel of hoger (of equivalenten daarvan) vervulde, tenminste beschouwd werd als divisielid. Betrokkenen dienden in beginsel uit overheidsdienst te worden ontslagen. Het was mogelijk om bij de CPA hiertegen bezwaar te maken.

³⁷⁹ De uitvoering van de-Ba'athisering is onder meer in handen van de 'Supreme Commission for De-Ba'athification', de 'Higher National DeBa'athification Commission' (op het gebied van onderwijs) en de 'Judicial Review Committee' (op het gebied van de rechtspraak). Gebleken is dat in een aantal gevallen de invloed van de 'Supreme Commission for De-Ba'athification' beperkt was. Zie ook het algemeen ambtsbericht Irak, 3 juni 2004.

van het parlement, dat grotendeels uit sji'ieten bestaat.³⁸⁰ De de-Ba'athisering leverde eveneens problemen op voor de leden en medewerkers van het Iraakse Hoogerechtshof in Strafzaken dat Saddam Hoessein berecht. In totaal twintig medewerkers van dit tribunaal, waaronder de plaatsvervangend president van het Hof, rechters, rechters-commissaris en aanklagers zouden in het verleden (actief) lid van de Ba'ath-partij zijn geweest.³⁸¹

Uit vertrouwelijke bron is vernomen dat het is voorgekomen dat personen die voorheen te vreezen hadden van het regime van Saddam Hoessein, thans opnieuw te vreezen kunnen hebben van aanhangers van dit voormalige regime.

De positie van leden van de voormalige Ba'athpartij danwel van functionarissen verbonden aan het regime van Saddam Hoessein is niet in algemene zin vast te stellen. Een aantal leden zou betrokken zijn bij het plegen van moordaanslagen.³⁸² In eerdere ambtsberichten werd bericht dat ook wraakmoorden zijn gepleegd op leden van de voormalige Ba'athpartij.^{383 384} In veel gevallen van geweld tegen leden van de voormalige Ba'athpartij kan echter niet worden bevestigd dat er een direct verband bestaat met hun partijverleden, noch dat sprake is van een structurele ontwikkeling van geweld louter vanwege betrokkenheid bij de Ba'athpartij. Behalve wraakmotieven kunnen namelijk ook a-politieke, criminele motieven een rol spelen bij bijvoorbeeld ontvoeringen en geweld.

---

³⁸⁰ Vele hooggeplaatste ambtenaren op het ministerie van Binnenlandse Zaken (waaronder een aantal met de rang van generaal-majoor) en het Ministerie van Elektriciteit zijn gedurende de verslagperiode ontslagen, wegens banden met het voormalige regime.

³⁸¹ Reuters 20 januari 2006, AP, 27 juli 2005; AP, 28 juli 2005. Zie ook 3.1.2.

³⁸² Reuters, 12 juli 2005.

³⁸³ IWPR Iraqi Crisis Report, no. 50, 1 maart 2004. RFE/RL Iraq Report, 'Iraqi secret police operating in Al-Basra', vol. 7, no. 4, 30 januari 2004. Amnesty International, Press release, 'Iraq: Amnesty International in Basra – field update May 8 2003, MDE 14/110/2003', 8 mei 2003. Amnesty International, 'Iraq. The need for security', MDE/14/143/2003, juli 2003, p. 2 en 5-6. United Kingdom Home Office Country Information and Policy Unit, Asylum and Appeals Policy Directorate, 'Iraq Bulletin' 3/2003, juni 2003. Romesh Ratnesar, 'Vengeance has its day', Time Magazine, 1 december 2003, p.40-2.

³⁸⁴ US Department of State, Iraq Country report on human rights practices, 28 februari 2005. In het zuiden van Irak zou overigens een speciale eenheid verantwoordelijk zijn voor een aantal moorden op Ba'athleden. Ook zouden leden van de Badr-beweging de voorheen gewapende tak van SCIRI, betrokken zijn bij wraakmoorden op Ba'athleden. (Edward Wong, 'Iraqi militias resisting US pressure to disband', New York Times, 8 februari 2004. RFE/RL Iraq Report, 'Iraqi secret police operating in Al-Basra', vol. 7, no. 4, 30 januari 2004.) Exacte aantallen van wraakmoorden zijn niet bekend. Evenmin is vast te stellen of bij dergelijke wraaknemingen structureel onderscheid wordt gemaakt naar de rang die het Ba'athlid bekleedde. Zie bijvoorbeeld: United Kingdom Home Office Country Information and Policy Unit, Asylum and Appeals Policy Directorate, 'Iraq Bulletin', 8/2003, 15 december 2003. Uit deze informatie blijkt dat zowel leden van hogere als lagere rangen het slachtoffer zijn geweest van wraakmoorden. Ook is niet altijd vast te stellen of alleen het Ba'athverleden het motief heeft gevormd voor dergelijke moorden.

3.4.7 Religieuze groepen

3.4.7.1 Sji'ieten

Iraakse sji'ieten vormen geenszins een homogene gemeenschap en zijn politiek en religieus verdeeld.³⁸⁵ Enkele invloedrijke sji'itische actoren zijn groot-ayatollah Al-Sistani, de beweging van Muqtada Al-Sadr en partijen als SCIRI en Al-Da'wa.³⁸⁶

Sinds de val van Saddam Hoessein is de positie van sji'ieten sterk verbeterd. Veel sji'itische geestelijken zijn uit het buitenland teruggekeerd naar Irak. Met het wegvallen van het regime van Saddam Hoessein is de onderdrukking van het sji'itische leiderschap beëindigd.³⁸⁷ Zeventien kabinetsposten in de ITG werden door sji'ieten bekleed. Sji'ieten hebben ook in het nieuwe parlement de meerderheid.³⁸⁸ Er hebben zich evenwel tijdens de verslagperiode aanslagen voorgedaan op sji'itische doelen (zoals geestelijken, moskeeën, pelgrims, personen verbonden aan SCIRI), waarbij doden zijn gevallen.³⁸⁹ De verantwoordelijkheid voor aanslagen op deze sji'itische doelen is soms toegeschreven aan soennitische extremisten die verdeeldheid zouden willen zaaien.³⁹⁰ De spanningen tussen sji'ieten en soennieten zijn deze verslagperiode hoog opgelopen.³⁹¹ Er zou tevens sprake zijn van groeiende onlusten tussen sji'ieten onderling.³⁹²

---

³⁸⁵ De diversiteit onder sji'ieten uit zich in de verschillende religieuze scholen, stamlijnen, etnische achtergronden, politieke voorkeuren en sociale strata. Zie voor een algemene beschrijving van sji'ieten in Irak ook het algemeen ambtsbericht (Centraal-)Irak, november 2002. Zie ook het Economist Intelligence Unit (EIU) Country Report, september 2005, p. 16; Aanwijzingen bestaan dat geweld tussen de sji'ieten onderling – zoals tussen aanhangers en tegenstander van SCIRI meer in het bijzonder tussen leden van de Badr-Brigade en aanhangers van Muqtada El Sadr – steeds meer voorkomt, Washington Post, 9 oktober 2005; RFE/RL Newline, vol. 9, no. 161, Part III, 25 augustus 2005; AP, 'Shiite groups clash in Iraq', 25 augustus 2005.

³⁸⁶ Zie voor meer J. Boom, Ayatollah Abdel Aziz al-Hakim, leider van de sterkste sji'itische partij in Irak, laat steeds vaker zijn ware gezicht zien.', de Groene Amsterdammer, 2 september 2005; en bijvoorbeeld International Crisis Group (ICG) 'Iran in Iraq: How much influence?' 21 maart 2005; IGC, 'Iraq: Can local governance save central government?', 27 oktober 2004.

³⁸⁷ Zie algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, november 2002.

³⁸⁸ Zie verder 2.2.

³⁸⁹ Zie 2.3. Zie ook Human Rights Watch World Report 2006, p. 450; Reuters, 8 februari 2006; US Department of State, Iraq Country report on human rights practices, 28 februari 2005.

³⁹⁰ UNAMI Human Rights Report 1 November-31 December 200, p.2.

³⁹¹ Zie 2.3. Zie ook New York Times, 18 februari 2006; EIU Country Report December 2005, p. 23. Huwelijken tussen sji'ieten en soennieten, die voorheen als normaal werden beschouwd, worden steeds problematischer, de Groene Amsterdammer, 'de contouren van een burgeroorlog', 3 maart 2006.

³⁹² Hierbij valt te denken aan geweld tussen de Sadr en Badr milities.

3.4.7.2 Soennieten

De soennitische gemeenschap in Irak is, net als de sji'itische, heterogeen. Zo is er sprake van etnische verschillen onder soennieten, zoals het onderscheid tussen soennitische Arabieren en Koerden. Soennitische Arabieren hangen verschillende politieke stromingen aan.³⁹³ Verder bestaan er verscheidene religieuze stromingen zoals het soefisme, het hanafisme, het salafisme en het conservatieve wahhabisme. De opkomst onder soennieten voor de parlementsverkiezingen in januari 2005 was gering.³⁹⁴ Vijf kabinetsposten in de ITG zijn toebedeeld aan soennieten. Ook bekleedt een soenniet de functie van vice-premier. Voor een beschrijving van de pogingen de soennieten meer te betrekken bij het opstellen van de nieuwe grondwet wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht van december 2005. Aan het grondwetsreferendum en aan de verkiezingen in december 2005 heeft een groter deel van de soennitische bevolking deel genomen dan aan de verkiezingen in januari 2005.³⁹⁵ Het belangrijkste soennitische blok, het Tawafoq Iraqi Front heeft 44 zetels in het nieuwe parlement.³⁹⁶

Er hebben zich tijdens de verslagperiode enige incidenten voorgedaan, soms met dodelijke gevolgen, waarbij soennitische geestelijken, politici en moskeeën doelwit waren.^{397 398} Er is sprake van een voortdurende en verhoogde spanning tussen sji'ieten en soennieten, maar ook tussen soennieten onderling.³⁹⁹

---

³⁹³ Bijvoorbeeld internationaal islamitisch (Moslimbroeders / 'Muslim Brotherhood'), nationalistisch, seculier, communistisch of monarchistisch.

³⁹⁴ Het merendeel van de soennitisch-Arabische organisaties had zich tegen de verkiezingen van januari 2005 gekeerd. Ook kan de beperkte opkomst onder soennieten in januari 2005 worden toegeschreven aan de instabiele veiligheidssituatie in de gebieden waar overwegend soennitisch-Arabische Irakezen woonachtig zijn. In de TNA nemen zeventien soennieten zitting. Sinds de val van Saddam Hoessein waren soennitische Arabieren in beperkte mate georganiseerd in politieke partijen of groeperingen zoals Ahl Al-Sunnah wa Al-Jammah, Hay'at Al-Ulama Al-Muslimin ('Muslim Scholar's Association'), Moslimbroeders en organisaties rond seculiere Arabische soennieten. Zie voor de beschrijving van deze organisaties het algemeen ambtsbericht Irak, 3 juni 2004.

³⁹⁵ O.m. Washington Post, 16 december 2005.

³⁹⁶ Het Tawafoq Iraqi Front wordt in de pers ook aangeduid met het Iraqi Accord Front. Een andere partij, Hewar National Iraqi Front, geleid door de soenniet Saleh al-Mutlaq, heeft 11 zetels behaald.

³⁹⁷ Zie ook 2.3. Zie ook New York Times, 19 januari 2006; BBC, 13 december 2005. De verantwoordelijkheid is soms toegeschreven aan groeperingen die verdeeldheid willen zaaien. Voorts beschuldigde medio mei 2005 een soennitische geestelijke de sji'itische Badr-organisatie van betrokkenheid bij de moord op soennitische geestelijken. De Badr-organisatie ontkende enige betrokkenheid hierbij (AlJazeera.net, 19 mei 2005; New York Times, 19 mei 2005).

³⁹⁸ Tijdens de vorige verslagperiode zijn bijvoorbeeld twee soennitische leden van de constitutionele commissie op 20 juli omgebracht. Soennitische opstandelingen worden verantwoordelijk gehouden voor deze executies, AP, 20 juli 2005; ANP, 20 juli 2005.

³⁹⁹ New York Times, 18 februari 2006; EIU Country Report December 2005, p. 23; de Volkskrant 17 januari 2006. Zie ook bijlage 3.

3.4.7.3 Christenen

Het aantal christenen in Irak wordt geschat op circa 3 % van de bevolking (700.000 - 800.000 personen), maar zou aan het afnemen zijn.⁴⁰⁰ De situatie voor christenen in Irak is in de laatste jaren wat wetgeving betreft verbeterd. Sinds de val van Saddam Hoessein kunnen christelijke partijen⁴⁰¹ deelnemen aan het politieke proces in heel Irak. De christelijke Al Rafedain List heeft één zetel in het parlement⁴⁰² Ook is het onder de TAL voor Assyrische christenen mogelijk onderwijs te volgen in de eigen taal (Sureth), hetgeen onder Saddam Hoessein niet was toegestaan.^{403 404}

Ook in deze verslagperiode hebben verschillende incidenten, zoals moorden en ontvoeringen, gericht tegen christenen plaatsgevonden.⁴⁰⁵ In januari 2006 zijn bomaanslagen gepleegd tegen zes kerken en tegen de diplomatieke vertegenwoordiging van het Vaticaan in Irak.⁴⁰⁶ De verantwoordelijkheid voor dergelijke aanslagen wordt wel toegeschreven aan extremistische islamitische organisaties.⁴⁰⁷ Ook zouden ‘buitenstaanders’, die verdeeldheid tussen religieuze groeperingen willen zaaien, achter deze aanslagen schuilen.

De vermeende betere sociaal-economische positie van christenen heeft er tevens toe geleid dat christenen in Irak het slachtoffer worden van geweld en ontvoering met geldelijk gewin als doel. Religieuze motieven zouden hierbij geen rol spelen.

Islamisering

In verschillende delen van Irak is nog steeds sprake van spanningen tussen christenen en moslims ten gevolge van toenemende islamisering van het openbare

---

⁴⁰⁰ Reuters, 3 februari 2006.

⁴⁰¹ Enkele zijn ‘Assyrian Democratic Movement’, ‘Beit Nahreen’, ‘Assyrian Patriotic Movement’ en ‘Khaldean Democratic Movement’. Zie algemeen ambtsbericht Irak, 3 juni 2004.

⁴⁰² Christenen nemen zitting in de ITG. Ook op lokaal niveau zijn christenen vertegenwoordigd in het bestuur.

⁴⁰³ Thans is een vakgroep Aramese talen (waartoe het Sureth behoort) geopend op de Letterenfaculteit aan de Universiteit van Bagdad. Zie ook 2.1.1.

⁴⁰⁴ Zie over positie van christenen ook UNHCR Country of Origin Information Oktober 2005, p. 160 e.v.; Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005, p. 9 e.v.

⁴⁰⁵ Human Rights Watch World Report 2006, p. 450. Aanzienlijke aantallen christelijke families zouden inmiddels naar de buurlanden zijn vertrokken, met name naar Syrië, RFE/RL Iraq Report, vol. 8, no. 22, 11 juli 2005; US Department of State, Iraq Country report on human rights practices, 28 februari 2005. Het overgrote deel van de asielaanvragen die UNHCR in Turkije ontvangt, zouden worden ingediend door Assyrische christenen.

⁴⁰⁶ Reuters, 3 februari 2006; RFE/RL Iraq Report, vol.10, no. 17, 30 januari 2006, UNnews 30 januari 2006.

⁴⁰⁷ RFE/RL Iraq Report, vol.8, no. 22, 11 juli 2005; Middle East International, 6 Augustus 2004; Al-Jazeera.net, ‘Iraqi Muslims, Christians stress unity’, 2 augustus 2004.

leven.^{408 409} Er zijn berichten dat christenen religieuze ceremonies en festiviteiten zouden hebben afgelast uit angst slachtoffer te worden van religieuze intolerantie.⁴¹⁰ Ook is vernomen dat sommige christelijke vrouwen zich gedwongen voelen gesluierd over straat te gaan.⁴¹¹

Mede uit angst voor islamitisch extremisme zijn christenen vanuit het zuiden naar Bagdad⁴¹² alsook naar het noorden van Irak getrokken. Ook zouden veel christenen naar omringende landen zijn vertrokken.⁴¹³ Aangenomen wordt dat de verslechterende omstandigheden voor christenen in het hele land gelden, hoewel in de KRG-gebieden de situatie voor christenen stabiel is.⁴¹⁴ Christenen zouden echter ook in Noord-Irak in toenemende mate worden gediscrimineerd.⁴¹⁵ Hierbij zou sprake zijn van landonteigening en intimidatie van kiezers ten tijde van de verkiezingen.^{416 417}

3.4.7.4 Mandeeërs⁴¹⁸

De positie van mandeeërs in het zuiden van Irak is sinds de val van het regime van Saddam Hoessein verslechterd. Er zou sprake zijn van toenemende discriminatie

---

⁴⁰⁸ Zie ook eerdere ambtsberichten Irak over toegenomen islamisering.

⁴⁰⁹ Gevreesd werd dat de aanslagen op de kerken en de diplomatieke vertegenwoordiging van het Vaticaan mede een reactie waren op de spotprenten die in september 2005 in een Deense krant waren verschenen. Christenen zouden daarbij overigens ook geassocieerd worden met het niet altijd populaire westen; Reuters, 3 februari 2006; RFE/RL Iraq Report, vol.10, no. 17, 30 januari 2006.

⁴¹⁰ UNAMI Human Rights Report, 1 november – 31 december 2005, p. 2.

⁴¹¹ KerkNet/CathNews/ANP, 26 augustus 2005. In maart zouden leden van de militia van Al-Sadr studenten gewelddadig hebben bejegend vanwege onder andere hun westerse manier van kleden. IWPR, Iraq Crisis Report 130, 8 juni 2005. Zie ook 3.4.5.

⁴¹² Voor christenen in Bagdad geldt, net als voor andere personen in Bagdad, dat er sprake is van een algemene instabiele veiligheidssituatie.

⁴¹³ RFE/RL Iraq Report, vol. 8, no. 22, 11 juli 2005; Reuters, 25 december 2004.

⁴¹⁴ Niettemin zijn er ook andersluidende berichten die wijzen op de vermeende Koerdiseringspolitiek van de KRG. Christenen zouden gedwongen worden de KRG gebieden te verlaten.

⁴¹⁵ Er zijn aanwijzingen dat (Arabische) christenen in de streek tussen Erbil en Kirkuk in toenemende mate te maken krijgen met – al dan niet terugkerende – Koerden, waardoor zij worden gedwongen een andere woonplaats te zoeken. Zie ook IWPR, Iraq Crisis Report 130, 8 juni 2005. Voorts zijn er berichten die erop duiden dat circa 150 christelijke families uit angst voor hun veiligheid vanuit Mosul zijn vertrokken naar andere delen van Nineveh, UNAMI Human Rights Report, 1 januari – 28 februari 2006, p. 5.

⁴¹⁶ Dit laatste zou overigens gelden voor meerdere kandidaten van minderheidsgroeperingen, Zie ook US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 8 maart 2006;

⁴¹⁷ De uitnodiging van de KRG-autoriteiten aan Assyriërs en andere christenen om zich in KRG gebied te vestigen indien het voor hen onveilig zou zijn in Centraal Irak, wordt veelal afgedaan als een poging door de KRG het aantal personen te vergroten die kunnen worden geregistreerd als Koerd.

⁴¹⁸ Zie voor algemene informatie over mandeeërs het algemeen ambtsbericht Irak, 3 juni 2004.

(ontslag uit overheidsdienst, verwijdering van scholen) en intimidatie (beschadigen van mandeese heiligdommen, dwang voor meisjes en vrouwen om zich te sluiëren, gedwongen besnijdenis van pasgeboren jongens, gedwongen bekering). Ook zijn mandeërs slachtoffer geworden van ontvoeringen en geweldsmisdrijven.⁴¹⁹ Aangenomen wordt dat ontvoeringen, geweldsmisdrijven en andere vormen van intimidatie niet zozeer om etnische of religieuze redenen plaatsvinden; vanwege hun doorgaans goede sociaal-economische positie zijn mandeërs een aantrekkelijk doelwit voor ontvoeringen en het eisen van losgeld. Diverse mandeërs zijn reeds vanuit het zuiden naar Bagdad – waar ruim de helft van de mandeese gemeenschap woonachtig is – verhuisd.⁴²⁰

3.4.7.5 Yezidi's

De positie van yezidi's lijkt sinds de val van het regime van Saddam Hoessein niet significant verbeterd. De yezidi's, die zich met name in de gebieden nabij de Syrische grens bevinden, vormen evenals de christenen en mandeërs een religieuze minderheid in Irak. Zij ondervinden min of meer de zelfde gevaren, bedreigingen en belemmering als bovengenoemde groepen om hun geloof vrij uit te oefenen. Volgens UNHCR zijn in de afgelopen drie jaar om religieuze redenen meer dan 25 yezidi's vermoord en hebben meer dan 50 geweldplegingen met religieus motief tegen yezidi's plaatsgevonden in Irak.

Yezidi's zouden evenals andere religieuze minderheden zich in toenemende mate moeten houden of zich gedwongen voelen zich te moeten houden aan islamitische voorschriften met betrekking tot kleding e.d.⁴²¹

3.4.8 Homoseksuelen

Er rust, net als in andere Arabische landen, een sociaal taboe op homoseksualiteit. Over het algemeen wordt homoseksualiteit verborgen gehouden voor de omgeving

---

⁴¹⁹ Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005, p. 10 e.v.
IWPR Iraqi Crisis Report, no 45, 22 januari 2004.

⁴²⁰ Een groot aantal fatwa's tegen de mandeërs zou zijn uitgesproken door geestelijken van de organisatie van Moqtada El Sadr in Basra, in het zuiden van Irak. Deze fatwa's zouden de mandeërs als onrein aanmerken en moslims oproepen mandeërs tot de islam te bekeren. Zie ook UNHCR Hintergrundinformation zur Gefährdung von Angehörigen religiöser Minderheiten im Irak, oktober 2005, p. 5 en 6. Zie verder: 'Correspondents Report - Ancient religion under threat in Iraq', 25 september 2005; BBC-News, 'Iraq chaos threatens ancient faith', 20 september 2005; ABC, 'Correspondents Report - Ancient religion under threat in Iraq', 25 september 2005. UNHCR stelt dat de mandeërs weinig bescherming wordt geboden noch door overheden, noch door derden, Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005, p. 10 e.v.

⁴²¹ UNHCR Hintergrundinformation zur Gefährdung von Angehörigen religiöser Minderheiten im Irak, Oktober 2005, p. 7 en 8. Zie verder ook Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005, p. 10 e.v.

aangezien de eer van de familie bij openbaring zou worden aangetast.⁴²² Homoseksuele contacten komen evenwel in vele geledingen van de Iraakse samenleving voor.⁴²³ Aangenomen wordt dat men in het algemeen afwijzend staat tegenover homoseksualiteit indien men er openlijk mee wordt geconfronteerd. Het is mogelijk dat daar waar homoseksuele geaardheid wordt vermoed, de betrokkene in een sociaal isolement geraakt, bijvoorbeeld doordat deze beschimpt, vernederd of vermeden wordt. In de pers is melding gemaakt van geweld tegen homoseksuelen,⁴²⁴ waaronder van een vijftiental gevallen van moord op homoseksuelen met als beweegreden eerwraak in Bagdad en omgeving in de afgelopen twee jaar.^{425 426}

Een verbod op homoseksualiteit is niet in het Iraakse wetboek van Strafrecht opgenomen. Homoseksuele handelingen tegen de wil van de andere man of vrouw en homoseksuele handelingen met personen jonger dan 18 jaar, met hun instemming, zijn strafbaar en kunnen worden bestraft met gevangenisstraf.⁴²⁷ Het is niet bekend of en in hoeverre in deze verslagperiode mensen voor homoseksualiteit zijn vervolgd of veroordeeld door officiële of onofficiële rechterlijke instanties in Irak.

---

⁴²² IRINnews, 5 februari 2006. Bronnen geven aan dat de kwestie homoseksualiteit in het algemeen binnenskamers wordt opgelost. Een bron gaf aan te vermoeden dat sommige van deze mensen gewoon verdwijnen.

⁴²³ Het betreft hier contacten zowel tussen mannen onderling als tussen vrouwen onderling. Deze contacten worden in het algemeen discreet en veelal binnenshuis onderhouden. Overigens betekenen deze contacten niet dat betrokkenen homoseksueel geaard zijn of zichzelf als homoseksueel beschouwen. De beperkte mogelijkheden voor seksueel verkeer tussen man en vrouw voorafgaand aan het huwelijk en de grote mate van sociale controle op contact tussen ongehuwden spelen hierbij een rol. Overigens zou het taboe op seksueel contact tussen niet-gehuwden of overspel groter zijn dan dat op homoseksuele contacten.

⁴²⁴ Onder meer de BBC beschreef eind april 2006 een aantal gevallen van mannen die vermoord zouden zijn vanwege hun homoseksualiteit en van homoseksuelen die om deze reden in angst zouden leven of zouden zijn gevlucht, BBC News, 17 april 2006.

⁴²⁵ IRINnews, 5 februari 2006.

⁴²⁶ Er kan vanuit worden gegaan dat overheidsinstanties noch derden bescherming bieden aan homoseksuelen die slachtoffer van eerwraak zouden zijn geworden of zouden dreigen te worden.

⁴²⁷ Artikel 393 lid 1 van het Iraaks wetboek van Strafrecht dat een ieder die homoseksuele handelingen verricht met een man of met een vrouw zonder zijn of haar toestemming wordt gestraft met een gevangenisstraf van maximaal 15 jaar. In lid 2 zijn enkele strafverzuwarende omstandigheden opgenomen, zoals de jonge leeftijd van het slachtoffer, dood van het slachtoffer, medeplegen etc. Artikel 394 lid 1 van het Iraakse wetboek van Strafrecht stelt dat een ieder die homoseksuele handelingen verricht met een man of een vrouw met zijn of haar instemming, en deze daad vond plaats op het moment dat het slachtoffer wel de leeftijd van 15 maar niet die van 18 jaar had bereikt, zal worden gestraft met gevangenisstraf van maximaal 7 jaar. De straf zal maximaal 10 jaar bedragen indien het slachtoffer jonger is dan 15 jaar.

Bekend is wel dat in de KRG-gebieden een aantal mannen is of was gedetineerd vanwege homoseksuele activiteiten. Naar verluidt zou op basis van aangifte en onderzoek of als personen op heterdaad worden betrapt een gerechtelijke procedure tegen de actieve partij kunnen worden gestart.⁴²⁸

---

⁴²⁸

UNHCR vermeldt dat homoseksualiteit onder shari'a-recht strafbaar is, Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005, p. 21 e.v. UNHCR verwijst hierbij naar het artikel 'Iraq: focus on boys trapped in commercial sex trade', gepubliceerd op 8 augustus 2005 door IRINnews. Overigens wordt in de TAL, artikel 12 en in de grondwet, artikel 14, bij het gelijkheidsbeginsel seksuele geaardheid niet genoemd. Artikel 17 van de grondwet stelt dat een ieder recht heeft op persoonlijke levenssfeer of privé-leven voor zover dit niet in strijd komt met rechten van anderen en met de publieke moraal. Vooralnog is niet duidelijk wie de publieke moraal bepaalt en of en zo ja welke rechterlijke toetsing a posteriori mogelijk is.

4 Migratie

4.1 Migratiestromen en -motieven

Irak heeft te maken met verschillende stromen van vluchtelingen. Uitstroom naar buurlanden en bijvoorbeeld westerse landen vindt plaats, terwijl ook sprake is van terugkeer.^{429 430} Voorts zijn er nog altijd ruim anderhalf miljoen binnenlands ontheemden.

Vrijwillige, zelfstandige terugkeer vindt voornamelijk plaats vanuit Iran, Syrië en (via Koeweit) Saoedi-Arabië en Turkije.⁴³¹ De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) faciliteert de terugkeer van Irakezen, waaronder ex-asielzoekers, vanuit verschillende landen (Nederland, Duitsland, VK, Denemarken, Noorwegen, Libanon, Pakistan).

De vorige Iraakse regering keerde zich tegen terugkeer vanwege onder meer de veiligheidssituatie, gebrekkige levensomstandigheden en beperkte absorptiecapaciteit.⁴³² Er zou sprake zijn van onderhandelingen en afspraken door de huidige ITG met westerse landen inzake de terugkeer. Voor de huidige ITG heeft terugkeer en eventueel beleid hieromtrent evenwel geen prioriteit.

UNHCR ontraadt gedwongen terugkeer naar Irak in het licht van de onzekere situatie in Irak.⁴³³ De organisatie heeft een beroep op staten gedaan (uitgeprocedeerde) asielzoekers vooralsnog niet terug te sturen naar Irak of naar landen in de regio, maar een vorm van tijdelijke bescherming te verlenen.⁴³⁴

---

⁴²⁹ Op heel beperkte schaal vindt tevens tijdelijke terugkeer van Irakezen plaats onder het UNDP/IOM Iraqis Rebuilding Iraq programma; UN-Iraq Reconstruction and Development Update – November 2005.

⁴³⁰ Voor personen die oorspronkelijk niet afkomstig zijn uit het noorden van Irak is het naar alle waarschijnlijkheid moeilijk zich daar voor langere tijd te vestigen, tenzij zij kunnen aantonen daar familie te hebben. Zie ook 3.3.4. en Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005, p. 22 e.v. en p. 48 e.v.

⁴³¹ UNHCR schat dat tussen 2003 en 2005 meer dan 310.000 mensen terugkeerden naar Irak, UN-Iraq Humnitarian Update December 2005 and January 2006, p.3.

⁴³² US Department of State, Iraq Country report on human rights practices, 28 februari 2005. Voor de huidige ITG heeft (gedwongen) terugkeer en eventueel beleid hieromtrent geen prioriteit.

⁴³³ UNHCR raadt tevens gedwongen terugkeer naar KRG-gebieden af, mede gelet op de gebrekkige integratiemogelijkheden.

⁴³⁴ UNHCR Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005; UNHCR 'Return advisory regarding Iraqi asylum seekers and refugees', 27 september 2005. Zie ook UNHCR Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005; UNHCR, Update to the international protection response to asylum seekers from Iraq, 1 maart 2004.

Hoewel UNHCR de omstandigheden met betrekking tot veiligheid, onderdak en infrastructuur in Irak sowieso niet geschikt acht voor terugkeer,⁴³⁵ meent de organisatie, mede met het oog op het recht op terugkeer, dat het beter is in deze te faciliteren dan vluchtelingen zonder begeleiding terug te laten gaan. UNHCR heeft daarom vrijwillige terugkeer van Irakezen vanuit buurlanden gefaciliteerd.⁴³⁶

Er is geen Terug- en Overname Verdrag tussen Nederland en Irak noch voor zover bekend tussen Irak en zijn buurlanden. De Nederlandse regering is in overleg met de Iraakse autoriteiten over mogelijke terugkeer naar Irak.

Syrië

UNHCR schat dat er circa 500.000 Irakezen in Syrië verblijven.⁴³⁷ Voor de val van Saddam Hoessein werd dat aantal geschat tussen 70.000 en 100.000 personen. Van die circa 500.000 personen hebben zich ongeveer 26.000 bij UNHCR als vluchteling laten registreren.⁴³⁸ Op grond hiervan krijgen ze tijdelijke bescherming van de zijde van UNHCR en zal UNHCR – indien bekend met een voorgenomen uitzetting – interveniëren bij de Syrische autoriteiten.⁴³⁹

Syrië heeft recentelijk een achttiental Palestijnen, die maandenlang in het niemandsland tussen Irak en Syrië hadden verbleven, een toevluchtsoord geboden in kamp Al Hawl (nabij AL Hasakah).⁴⁴⁰

Incidenteel vindt terugkeer naar Irak vanuit Syrië plaats. IOM in Syrië assisteert af en toe bij de transit door Syrië van vrijwillig terugkerende Irakezen.

Voor terugkeer via Syrië naar de KRG-gebieden reist men ook wel via de grensplaats Al Ya'urubiya – Al Sa'ida.⁴⁴¹ De grensovergang met KRG-gebied bij

---

⁴³⁵ Ook redenen als eigendomsconflicten, documentatieproblemen, huisvesting- en scholingsproblemen alsmede gebrek aan adequate gezondheidszorg en werkgelegenheid leiden aldus UNHCR en IOM tot dit standpunt.

⁴³⁶ Van de in totaal circa 253.000 terugkeerders zijn ruim er 23.000 tussen 2003 en 2005 vanuit de buurlanden teruggekeerd naar Irak met tussenkomst van UNHCR, UNHCR Briefing Notes, 27 september 2005.

⁴³⁷ Andere schattingen lopen uiteen van 400.000 tot 700.000 personen van Iraakse herkomst.

⁴³⁸ Deze registratie staat los van de vaststelling van de individuele vluchtelingenstatus van Irakezen. UNHCR heeft in een heel beperkt aantal uitzonderingsgevallen de individuele vluchtelingenstatus van Irakezen vastgesteld. Circa de helft van de aangemelde vluchtelingen uit Irak in Syrië geeft aan christen te zijn. zie ook 3.4.8.3.

⁴³⁹ UNHCR in Syrië onderneemt tevens activiteiten met het oog op de ontwikkeling van een regionaal steunpunt ten behoeve van hervestiging van vluchtelingen. Zie ook 4.3.

⁴⁴⁰ Eind april zou Syrië echter hebben aangegeven de 181 Palestijnen, die aan de grens tussen Irak en Jordanië waren gestrand, op te willen nemen. UNHCR News Stories en UN News, 25 april 2006. Zie ook 3.3.4.

⁴⁴¹ Al-Sa'ida ligt in Centraal-Irak. Men reist dan via Centraal-Irak door naar de KRG-gebieden. In september 2005 hebben Amerikaanse toestellen aanvallen uitgevoerd op bruggen en

Al Ya'urubiya – Fish Ghabour is niet meer in gebruik. De grensovergang bij Abu Kamal – Al Qa'im is gesloten.

Turkije

In deze verslagperiode zijn geen Irakezen vrijwillig teruggekeerd naar de KRG-gebieden met behulp van UNHCR.⁴⁴² In Turkije bevinden zich geen vluchtelingenkampen voor Irakezen. Er zijn asiolverzoeken gedaan bij UNHCR door personen uit Irak die al enige tijd illegaal in Turkije verbleven.⁴⁴³ De meest gebezigde route van Turkije over land naar Noord-Irak is via de grenspost Habur – Ibrahim Khalil (Irak). Door Fly Air wordt eens per week van Istanbul naar Erbil gevlogen.

Jordanië

IOM heeft een terugkeerprogramma naar Irak via Jordanië voor Iraakse ex-asielzoekers vanuit enkele westerse landen. In de 2005 heeft IOM in totaal 2435 Irakezen ondersteund bij hun terugkeer.⁴⁴⁴

IOM biedt terugkeerders de mogelijkheid te reizen per bus vanuit Amman, via de grens Karameh – Trebeel naar Bagdad. Personen die met tussenkomst van IOM willen terugkeren naar de KRG-gebieden reizen veelal via Bagdad om vervolgens over land door te reizen. Het is niet bekend op welke schaal dit voorkomt.⁴⁴⁵ IOM begeleidt de terugkeer in Irak door middel van een netwerk van lokale NGO's. Verschillende luchtvaartmaatschappijen vliegen sinds kort vanuit Amman naar Erbil.⁴⁴⁶

Het aantal Irakezen in Jordanië is de afgelopen jaren toegenomen.^{447 448} Slechts een fractie van de Irakezen die in Jordanië verblijven, meldt zich bij UNHCR. Op

---

verbindingswegen naar Syrië teneinde te voorkomen dat buitenlandse strijders en munitie Irak worden ingebracht, AP 9 september 2005.

⁴⁴² Berichten in de media over gedwongen terugkeer vanuit Turkije naar Irak kunnen niet worden bevestigd. Exacte getallen met betrekking tot zelfstandige vrijwillige terugkeer zijn niet beschikbaar.

⁴⁴³ Er zijn tevens gevallen bekend van Irakezen die Turkije gebruiken als doorreisland en illegaal bijvoorbeeld naar West-Europa reizen. Zie onder meer ANP, 4 juli 2005.

⁴⁴⁴ De grootste groepen waren afkomstig uit Duitsland (641), en het Verenigd Koninkrijk (769). In de tweede helft van 2005 vond ook begeleide vrijwillige terugkeer plaats vanuit Jordanië naar Erbil.

⁴⁴⁵ Zie ook 3.3.4.

⁴⁴⁶ Bijvoorbeeld Kurdistan Airlines en Royal Jordanian Airlines.

⁴⁴⁷ Officiële cijfers van de toename van het aantal Irakezen in Jordanië zijn niet bekend.

⁴⁴⁸ In het niemandsland tussen Irak en Jordanië bevinden zich volgens UNHCR nog circa 190 Iraans-Koerdische vluchtelingen. Zij krijgen geen toegang tot Jordanië. De leefomstandigheden in het kamp zijn volgens de VN hachelijk; UN-Iraq Humanitarian Update, November 2005

dit moment beroepen zich circa 12.000 Irakezen op de tijdelijke beschermingsmaatregel van UNHCR in Jordanië.⁴⁴⁹

Iran

Vanuit Iran vindt nog altijd zelfstandige, spontane terugkeer plaats.⁴⁵⁰ Tijdens de verslagperiode was ook af en aan sprake van gefaciliteerde terugkeer van Iraakse Koerden vanuit Iran naar KRG-gebied via Haj Omran. Er zijn geen aanwijzingen dat gedwongen terugkeer vanuit Iran plaatsvindt.

Saoedi-Arabië

Van de oorspronkelijke vluchtelingenpopulatie van circa 5200 in Rafta-kamp is het overgrote deel inmiddels met behulp van de Saoedische autoriteiten gerepatriëerd naar Irak. Er zouden inmiddels nog ruim 300 vluchtelingen in Rafta-kamp verblijven. Repatriëring geschiedt op vrijwillige basis. De animo onder de resterende bewoners in het kamp om terug te keren lijkt te zijn afgenomen ten gevolge van de instabiele veiligheidssituatie.

Koeweit

In Koeweit wonen circa 50.000 Irakezen, die over een reeks van jaren naar Koeweit zijn gekomen. Velen van hen zijn het Saddam-regime ontvlucht en hebben in Koeweit asiel gekregen. Hoewel de geldigheidsduur van hun verblijfsvergunning in veel gevallen is verlopen, blijft de overheid van Koeweit hun verblijfsvergunning verlengen, omdat voor hen terugkeer naar Irak nog te gevaarlijk wordt geacht. Gedwongen terugkeer van Irakezen vindt vanuit Koeweit niet plaats. Voorzover bekend zijn na de val van het Saddam-regime geen asielaanvragen in Koeweit door Irakezen gedaan.

Libië

Uit vertrouwelijke bron is vernomen dat geen gedwongen terugkeer plaatsvindt vanuit Libië naar Irak. Het aantal Irakezen in Libië bedraagt naar schatting enkele duizenden. Veel van deze Irakezen beschikken over een verblijfsvergunning voor Libië.

4.2 Binnenlands ontheemden

In 2005 werd het aantal binnenlands ontheemden in heel Irak geschat op ruim anderhalf miljoen personen. De grootste groep onder hen bestaat uit pre-2003

---

⁴⁴⁹ Inmiddels zouden er zo'n 700.000 Irakezen in Jordanië verblijven. Een deel van hen verblijft er illegaal.

⁴⁵⁰ Sinds de val van Saddam Hoessein zijn naar schatting 107.000 Irakezen, op een totaal van circa 200.000 Irakezen in Iran, teruggekeerd. Deze gefaciliteerde terugkeer vindt plaats via de officiële grensovergangen en is tijdelijk ook verlopen via de onofficiële grens bij Haj Omran. Reliefweb, 14 december 2005; IRIN, 2 december 2004. Zie ook 3.3.4.

ontheemden (bijna een miljoen personen).⁴⁵¹ De overigen zijn ontheemd geraakt na de val van Saddam Hoessein in 2003. De grootste groepen post-2003 binnenlands ontheemden zijn gevestigd in Diyala en Salah Al Din. Dit betreft met name Arabieren die in het kader van de arabiseringspolitiek werden gedwongen zich elders te vestigen en die nu worden gedwongen deze gebieden weer te verlaten. Daarnaast zijn er binnenlands ontheemden die gevechten als in Najaf, Falluja, Al Qa'im, Tall Afar en Husaybah zijn ontvlucht.⁴⁵² Deze mensen keren over het algemeen weer terug zodra de situatie het toelaat. Door de recente onlusten na de bomaanslag op de Gouden Moskee in Samarra, is een nieuwe stroom binnenlands ontheemden op gang gekomen. Schattingen lopen uiteen van 30.000 tot 40.000 mensen.⁴⁵³ Gevreesd wordt dat het sektarisch geweld een nieuw soort binnenlands ontheemden heeft gecreëerd, ontheemden die niet meer terug zullen (willen) keren naar hun oorspronkelijke woonplaats.

Een deel van de binnenlands ontheemden verblijft in openbare gebouwen, zoals scholen en kantoren. Naar verluidt worden zij echter met enige regelmaat verplaatst, indien bijvoorbeeld de overheid de gebouwen weer in gebruik wenst te nemen. Ook vinden binnenlands ontheemden onderdak bij (gast)families.⁴⁵⁴ Na de val van Saddam Hoessein is het voorgekomen dat teruggekeerde Koerden hun oorspronkelijke woningen hebben teruggeëist van Arabische bewoners.⁴⁵⁵ De KRG-autoriteiten hebben Koerden gestimuleerd terug te keren naar de omgeving van Kirkuk naar verluidt met het oog op het vergroten van de Koerdische politieke

---

⁴⁵¹ De grootste concentraties van pre-2003 IDP's zijn te vinden in de KRG-gebieden en in Kerbala, Basra, Missan en Thi'Qar. Het betreft hier met name Arabische en Koerdische slachtoffers van het arabiseringprogramma. Zie voor algemene informatie over binnenlands ontheemden bijvoorbeeld: Global IDP Project, 'Iraq: continued insecurity adds to vulnerability of over 1 million IDPs', geraadpleegd op 27 september 2005. Zie ook UNHCR Global Appeal 2006, p. 232.

⁴⁵² Amerikaanse MNF-militairen voerden begin mei 2005 in het westen van Irak een militaire operatie uit. Veel families uit Falluja zijn tengevolge van de militaire operatie daar naar Bagdad gevlucht. Begin mei 2005 werd het aantal inwoners in Falluja tussen de 90.000 en 150.000 geschat. Oorspronkelijk telde Falluja circa 240.000 inwoners. IRIN, 12 mei 2005. De operaties in Tall Afar veroorzaakten een stroom van ongeveer 20.000 binnenlands ontheemden. Naar verluidt hebben lokale leiders hier voor de mogelijkheid van terugkeer gezorgd. Zie ook UN News Service, 23 september 2005. Zie ook UN-Iraq Humanitarian Update november 2005. Uit Husaybah zouden enkele honderenden mensen gevlucht zijn; Reformatorisch Dagblad, 7 november 2005. Ook bij recente operaties in Al-Anbar zou een grote stroom mensen op gang zijn gekomen. In de stad Al Qa'im zouden 5700 huizen zijn beschadigd, waarvan circa 680 volledig zouden zijn verwoest.

⁴⁵³ Zie o.m. ANP, 29 maart 2006

⁴⁵⁴ Gesteld wordt dat de stijgende aantallen binnenlands ontheemden leiden tot groeiende sociale spanning in de plaatsen waar zij momenteel verblijven.

⁴⁵⁵ Zie ook HRW, 'Claims in conflict: Reversing ethnic cleansing in Northern Iraq', augustus 2004.

rol in het gebied.⁴⁵⁶ Mede ten gevolge hiervan is in Kirkuk sprake van een gespannen sfeer.⁴⁵⁷

Gesteld wordt tevens dat een aantal vluchtelingen na terugkeer naar Irak binnenlands ontheemd is geraakt.⁴⁵⁸

UNHCR en IOM bieden binnenlands ontheemden in Irak assistentie.⁴⁵⁹

4.3 Activiteiten van internationale organisaties

Op basis van Veiligheidsraadresolutie 1546 (2004), bieden de Verenigde Naties humanitaire hulp in Irak. De VN ondersteunen voorts de wederopbouw, onder meer door activiteiten op het gebied van civiele en sociale diensten, bevordering van de mensenrechten en versterking van de 'rule of law'.⁴⁶⁰ Tijdens het opstellen van de nieuwe grondwet en in de aanloop naar het referendum hierover richtten de VN zich met name op de institutionele steun enerzijds en de mediacampagne en publieksparticipatie door middel van de zogenoemde 'Public Outreach' anderzijds.⁴⁶¹ Tevens assisteerden VN-medewerkers in de voorbereiding van en tijdens de verkiezingen van 15 december 2005.⁴⁶² De VN werkten zowel met

---

⁴⁵⁶ In de omgeving van betwiste stad Kirkuk bevonden zich gedurende de verslagperiode meer dan 100.000 binnenlands ontheemden van Kurdische, Arabische en Turmeense afkomst.

⁴⁵⁷ Zie ook 3.1.2. voor de 'Iraqi Property Claims Commission'.

⁴⁵⁸ In het zuiden zou bijvoorbeeld 35% van de teruggekeerde vluchtelingen binnenlands ontheemd zijn geraakt. Redenen hiervoor zouden zijn het gebrek aan huisvesting, anderszins infrastructuur of aan werkgelegenheid, waardoor bewoning niet langer betaalbaar is.

⁴⁵⁹ Vanaf november 2005 heeft UNHCR in totaal 206 families overgebracht van een opvangkamp in Al-Anbar naar een nieuwe locatie in Erbil, UN-Iraq Humnitarian Update December 2005 and January 2006, p.3.

⁴⁶⁰ In augustus 2005 werd het mandaat van de 'United Nations Assistance Mission for Iraq' (UNAMI), verantwoordelijk voor de invulling van deze taken, met 12 maanden verlengd. (VNVN-resolutie 1619 (2005), 11 augustus 2005). Zie ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/766, 7 december 2005, p. 8 e.v.; UNAMI Human Rights Report, 1 november – 31 december 2005, p 6; UN-Iraq Humanitarian Update november 2005.

⁴⁶¹ De VN hebben de taak op zich genomen om vijf miljoen exemplaren van de grondwet onder de bevolking te verspreiden. Daarnaast voorzagen de VN in technische ondersteuning van het referendum. Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/766, 7 december 2005, p. 7 e.v. Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/585, 7 september 2005, p. 5 e.v.

⁴⁶² VN-medewerkers werkten samen met vertegenwoordigers van IFES (International Foundation for Election Systems) en van de EU in het zogenaamde 'International Electoral Assistance Team'. Zie o.m. Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/766, 7 december 2005, p. 7 e.v. Zie ook www.IFES.org. Zie over de verkiezingen in december 2005 verder 2.2.

nationale als met internationale staf in Irak.⁴⁶³ Tijdens de verslagperiode hadden de VN naast het hoofdkantoor in Bagdad ook kantoren in Basra en Erbil.⁴⁶⁴

In het licht van de instabiele veiligheidssituatie en de ontvoeringen van Iraakse en internationale hulpverleners, hebben veel hulporganisaties hun activiteiten gestaakt.^{465 466} Enkele organisaties hebben op zeer beperkte schaal nog internationaal personeel in Irak.⁴⁶⁷ Waar mogelijk zijn lopende projecten van VN-organisaties en internationale NGO's ook voortgezet met behulp van lokaal personeel. Daarnaast zijn er lokale NGO's in Irak actief, soms in samenwerking met nog aanwezige internationale NGO's.⁴⁶⁸

In de KRG-gebieden lijken de activiteiten van NGO's en buitenlandse bedrijven weer op gang te komen.

4.4   Beleid andere Europese landen

België

Iraakse aanvragen worden in behandeling genomen. België maakt geen onderscheid naar speciale categorieën aanvragen en past evenmin een vorm van aanvullende bescherming toe. Vanuit België vindt momenteel geen gedwongen terugkeer plaats, vanwege van de onveilige situatie in Irak in het algemeen. Wel is sprake van vrijwillige terugkeer, gefaciliteerd door IOM. Het is voorgekomen dat asielzoekers afkomstig uit Syrië, Jordanië en Turkije zich hebben voorgedaan als Iraakse asielzoekers.

Denemarken

Iraakse aanvragen worden in behandeling genomen. Er wordt geen onderscheid gemaakt naar speciale categorieën aanvragen. Denemarken acht Irak veilig genoeg

---

⁴⁶³ De VN hebben besloten het aantal internationale stafleden terug te brengen van 90 naar 60 personen. Als reden hiervoor wordt gegeven de overdracht door de MNF-troepen aan de Iraakse veiligheidsorganisaties van de bescherming van het al-Racheed hotel, waar veel VN-medewerkers verblijven. De VN heeft circa 1000 Iraakse medewerkers

⁴⁶⁴ IRIN, 24 maart 2005; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/585, 7 september 2005, p. 14. Activiteiten van UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq) worden ook vanuit Koeweit en Jordanië verricht.

⁴⁶⁵ Human Rights Watch Annual Report 2006, p. 446; BBC news, 'Major aid organization quits Iraq', 19 november 2004; Persbericht Artsen zonder Grenzen, 4 november 2004; BBC News, 'Agency halts aid projects in Iraq', 20 oktober 2004.

⁴⁶⁶ Veel organisaties hadden reeds eerder hun internationale medewerkers (tijdelijk) teruggetrokken in verband met de voortdurende gewelddadigheden en de recente gijzelingen. (ACT news update Iraq 05/04, 27 augustus 2004. Zie het algemeen ambtsbericht Irak, 3 juni 2004).

⁴⁶⁷ Zie bijvoorbeeld ICRC News 05/70, 16 september 2005 en ICRC Press Article 'Iraq: the ICRC carries on scaled back activities', 20 juli 2005; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2004/959, 8 december 2004; AP,

⁴⁶⁸ IRIN, 'New local NGO's set to play greater role', 25 maart 2004.

voor vrijwillige terugkeer, maar gedwongen terugkeer vindt thans niet plaats. Het komt heel weinig voor dat aanvragers uit andere landen pretenderen afkomstig te zijn uit Irak.

Verenigd Koninkrijk

Aanvragen uit Irak worden in behandeling genomen. Het Verenigd Koninkrijk kent geen speciaal beleid voor bepaalde groepen, maar analyseert wel voortdurend situatie en beoordeelt gevallen op basis van actuele informatie. Het Verenigd Koninkrijk maakt wel een onderscheid tussen Centraal-Irak en Noord-Irak.

Het VK acht Irak veilig genoeg voor gedwongen terugkeer, mede gezien het feit dat vrijwillige terugkeer reeds plaats vindt. In januari 2005 hebben het VK en de Iraakse interim-minister voor Ontheemden en Migratie Mw. Isho, ondanks haar openlijk geuite bezwaren tegen gedwongen terugkeer, een Memorandum of Understanding getekend inzake terugkeer, waaronder gedwongen terugkeer. Het VK heeft in november 2005 een kleine groep personen gedwongen laten terugkeren.

Zwitserland

Aanvragen worden in behandeling genomen. Er wordt individueel beslist. Indien nodig wordt nader onderzoek gedaan. Afhankelijk van het gebied waar men vandaan komt, wordt bekeken of men terugkeer naar Irak veilig acht. Een specifiek onderscheid tussen Centraal-Irak en Noord-Irak wordt echter niet gemaakt. Daarbij worden beschouwd als groepen die een groter risico lopen: vrouwen, personen die samenwerken met de nieuwe Iraakse regering of met de MNF-troepen, voormalig vertegenwoordigers van het Saddam regime, en bepaalde handelaren of winkeliers, zoals verkopers van alcohol. Sinds zomer 2003 zijn ruim 300 Irakezen vrijwillig teruggekeerd met medewerking van IOM. Het komt zelden voor dat aanvragers van andere landen zich voordoen als Irakezen.

5 Samenvatting

De Iraakse staatsinrichting verkeert in een overgangsfase. Op 15 december 2005 zijn verkiezingen gehouden voor het Iraaks parlement dat voor het eerst sinds de val van Saddam in principe een volledige termijn van vier jaar zou moeten zitten. Op 16 maart is het parlement voor het eerst in een inaugurele zitting bijeengekomen. Gedurende deze verslagperiode bestuurde de demissionaire 'Iraqi Transitional Government' (ITG), aangevoerd door premier al-Ja'afari, het land. Het nieuwe Iraakse parlement heeft op 22 april 2006 Jawad al-Maliki als nieuwe minister-president gekozen. Een nieuwe regering is tijdens deze verslagperiode nog niet gevormd. PUK-leider Talabani is in die zelfde zitting van het parlement herkozen als president van Irak.

Op 15 oktober 2005 vond in heel Irak het referendum inzake de nieuwe ontwerp-grondwet plaats. De bevolking stemde in met de nieuwe grondwet. Belangrijke kenmerken van de nieuwe grondwet ten opzichte van de TAL zijn de plaats van de islam als fundamentele rechtsbron, de integriteit van Irak, het federalisme in de Iraakse staatsstructuur, en de nationale/Arabische identiteit.

Tijdens de verslagperiode was de veiligheidssituatie onverminderd van grote zorg in bepaalde delen van het land. In de KRG-gebieden is de veiligheidssituatie rustiger in vergelijking met de rest van het land.

Het geweld doet zich, net als in de vorige verslagperiode, overwegend in het midden, maar ook in bepaalde delen van het noorden en zuiden van het land voor. Het geweld concentreert zich in (de omgeving van) Bagdad, Falluja, Ramadi, Samarra, Baquba, Tikrit, Kirkuk en Mosul. Ook in delen van het zuiden, bijvoorbeeld in en bij Basra is sprake van een instabiele veiligheidssituatie. Er zijn echter ook gebieden, in het bijzonder de KRG-gebieden, waar het relatief rustig is en beduidend minder aanslagen voorkomen.

Er vinden veel aanslagen plaats gericht tegen Irakezen die zichtbaar samenwerken met de interimregering en / of de Multi National Force (MNF). Hierbij valt onder meer te denken aan Iraakse politieke figuren, ambtenaren, personeel van het veiligheidsapparaat (vooral politie en leger), tolken of Irakezen die op andere wijze voor de interimregering, internationale organisaties en bedrijven in Irak werken alsook Iraakse journalisten en personen die voor hen werken. Ook is het geweld gericht tegen buitenlanders, al dan niet (verondersteld) verbonden (te zijn) aan de interimregering en / of de MNF. Gesteld wordt tevens dat het geweld in toenemende mate langs etnische en/of religieuze lijnen loopt. Behalve aanslagen vinden ook veel ontvoeringen, zowel uit politieke motieven als voor losgeld, plaats. In het huidige klimaat van wetteloosheid komen politiek gemotiveerde aanslagen voor, maar vindt ook veel reguliere criminaliteit plaats.

De Iraakse veiligheidsorganisaties en de MNF bleken veelal niet in staat voldoende bescherming te bieden aan burgers. Functionarissen van de Iraakse veiligheidsorganisaties en MNF zijn zelf veelvuldig doelwit geweest van aanslagen.

De internationale staf van de VN was tijdens de verslagperiode weer aanwezig in Irak met enkele tientallen medewerkers. In de KRG-gebieden lijken de activiteiten van de VN, NGO's en buitenlandse bedrijven weer op gang te komen.

De Law of Administration for the State of Iraq for the Transitional Period (of kortweg Transitional Administrative Law, TAL) en de nieuwe grondwet bieden op papier een waarborg voor een aantal fundamentele vrijheden zoals vrijheid van meningsuiting, vrijheid van vereniging en vergadering, vrijheid van godsdienst en overtuiging. Het Wetboek van Strafrecht van 1969 en het Wetboek van Strafvordering van 1971 zijn, volgens CPA-verordening 7 van 9 juni 2003, onverminderd van toepassing, met uitzondering van enkele onderdelen. Deze wetgeving zal waar nodig worden aangepast naar internationale maatstaven. Sinds de val van Saddam Hoessein is voor het eerst sinds ruim dertig jaar sprake van vrijheid van meningsuiting in geheel Irak. Vrijheid van vergadering, bijeenkomst, demonstratie en openbare meningsuiting is gegarandeerd mits aan een aantal administratieve en logistieke voorwaarden is voldaan. De TAL en de grondwet garanderen vrijheid van godsdienst. Er hebben zich evenwel aanslagen op geestelijken, politici verbonden aan religieuze partijen, pelgrims, moskeeën en kerken voorgedaan in de verslagperiode. In verschillende mensenrechtenrapporten en in de media wordt nog altijd gewezen op zorgelijke arrestatie- en detentie-omstandigheden in Irak en worden zorgen geuit over de voortdurende meldingen van mishandeling en foltering in detentiecentra.

Irak heeft te maken met verschillende stromen van vluchtelingen. Uitstroom naar buurlanden en bijvoorbeeld westerse landen vindt plaats, terwijl ook terugkeer plaatsvindt. Voorts zijn er nog altijd ruim anderhalf miljoen binnenlands ontheemden.

Voor de ITG heeft (gedwongen) terugkeer en eventueel beleid hieromtrent geen prioriteit. UNHCR keert zich tegen gedwongen terugkeer naar Irak in het licht van de onzekere situatie in Irak. De organisatie heeft een beroep op staten gedaan (uitgeprocedeerde) asielzoekers een vorm van tijdelijke bescherming te verlenen. Hoewel UNHCR de omstandigheden met betrekking tot veiligheid, onderdak en infrastructuur in Irak niet geschikt acht voor terugkeer, meent de organisatie, mede met het oog op het recht op terugkeer, dat het beter is in deze te faciliteren dan vluchtelingen zonder begeleiding terug te laten gaan. UNHCR heeft daarom vrijwillige terugkeer van Irakezen vanuit buurlanden gefaciliteerd.

In een aantal Europese landen worden Iraakse asielaanvragen in behandeling genomen. Er is nog altijd sprake van vrijwillige terugkeer vanuit Europese landen, gefaciliteerd door IOM. Het VK heeft in november 2005 een kleine groep personen gedwongen laten terugkeren naar Irak.

Bijlage 1. Koerden / Talen

Door Koerden worden onder meer de volgende vier talen gesproken: Gorani, Zaza, Kurmanji en Luri.

Gorani en Zaza

Gorani en Zaza behoren tot dezelfde taalgroep. Gorani wordt primair gesproken in Turks-Koerdistan. In Irak wordt Gorani gesproken door de Shabak. De ongeveer 20.000 personen tellende Shabak-gemeenschap woont in de regio rondom Mosul. In de regio rondom Halabja wordt ook Gorani gesproken.

Zaza wordt gesproken in Turks-Koerdistan, met name in de regio's Dersim en Diyarbakir.

Sprekers van beide talen kunnen elkaar goed verstaan. Gorani en Zaza-sprekers zullen echter meer moeite hebben om Kurmanji en Luri te begrijpen. Kurmanji en Luri verschillen significant van Gorani en Zaza. Kurmanji en Luri zijn aan elkaar verwant.

Kurmanji

Het Kurmanji is opgedeeld in Noord- en Zuid-Kurmanji.

Noord-Kurmanji

Binnen het Noord-Kurmanji onderscheidt men het Badinani/Badini, Botani, Hakari en Bayezidi.

In de regio rondom Zakho en Sinjar spreekt men veelal het Botani.

In de regio Duhok - Amadiyya - Ain Sifi - Aqra (het gebied tot de noordelijke grens van de Grote Zabrivier) spreekt men veelal Badinani/Badini.

Door Iraakse yezidi's (in de buurt van Sinjar, Sheikan en Ain Sifni) wordt veelal Botani gesproken.

Zuid-Kurmanji

In het Zuid-Kurmanji onderscheidt men het Sorani, Baban en Erdelani.

In de regio tussen de Grote en Kleine Zabrivier (Erbil, Rawanduz, Salahuddin, Shaqlawa, Koj Sanjak, Ranya, Makhmur) spreekt men Sorani.

In de regio ten zuiden van de Kleine Zabrivier (Kirkuk, Sulaymaniyya, Chamchamal, Dokan, Kifri, Kalar) spreekt men Baban.

Luri

Binnen het Luri onderscheidt men onder meer het Fayli en Kelhuri. Fayli wordt gesproken door Fayli-Koerden. Fayli wordt ook gesproken in de regio's Khanaqin en Mandali.

Bijlage 2. Samenstelling Iraakse Interimregering (ITG)

Premier	Ibrahim Al-Ja'afari (sji'iet)
Vice-premier	Rowsh Nouri Shaways (Koerd)
Vice-premier	Ahmad Chalabi (sji'iet)
Vice-premier	Abed Mutaq Al-Juburi (soenniet)
Vice-premier	vacant
Ministers:	
Binnenlandse Zaken	Baqir Jabr Solagh al-Zubaidi (sji'iet)
Buitenlandse Zaken	Hoshyar Zebari (Koerd)
Financiën	Ali Allawi (sji'iet)
Defensie	Sa'dun Al- Dulaymi (soenniet)
Elektriciteit	Muhsin Shalash (soenniet)
Industrie en Mineralen	Usama Al-Nujaifi (soenniet)
Huisvesting en Opbouw	Jassem Mohd Jaafar (sji'iet)
Onderwijs	Abdul Falah Hassan (sji'iet)
Hoger onderwijs	Sami Al-Mudafar (sji'iet)
Gezondheid	Abdel Mutalib Mohammed Ali (sji'iet)
Planning en	
Ontwikkelingssamenwerking	Barham Salih (Koerd)
Communicatie	Jowan Fouad Massoum (Koerd, vrouw)
Handel	Abdel Basit Karim Mawloud (Koerd)
Olie	Ibrahim Bahr Al-Ulum (sji'iet)
Landbouw	Ali Al-Bahadli (sji'iet)
Justitie	Abdel Hoessein Shandal (sji'iet)
Werkgelegenheid en	
Sociale Zaken	Idris Hadi (Koerd)
Water	Adbul Latif Rashid (Koerd)
Transport	Salam Al-Maliki (sji'iet)
Cultuur	Nouri Farhan Al-Rawi (soenniet)
Wetenschap en technologie	Basima Youssef Butros (christen, vrouw)
Ontheemden en migratie	Suhaila Abed Jaafar (sji'iet, vrouw)
Jeugd en Sport	Talab Aziz Zaini (sji'iet)
Milieu	Nermin Othman (Koerd, vrouw)
Publieke Werken en Gemeenten	Nasreen Berwari (Koerd, vrouw)
Minister van Mensenrechten	Nermin Othman (Koerd, vrouw) a.i.
Staatsministers:	
Nationale Veiligheid	Abdul Karim Al-Anzi (sji'iet)
Parlements zaken	Safaeddin Al-Safi (sji'iet)
Maatschappelijke Zaken	Alaa Habib Kadhim (sji'iet)

Algemeen ambtsbericht Irak
april 2006

Vrouwenzaken
Gouvernoraten
Toerisme en Archeologie

Azhar Al-Sheikhli (soenniet, vrouw)
Saad Naif Al-Hardan (soenniet)
Hashim Al-Hashimi (soenniet)

Bijlage 3. Zetelverdeling in het parlement

Partij(combinatie)	Zetels (275 totaal)
<i>Unified Iraqi Coalition</i> (voorheen: <i>United Iraqi Alliance</i>) (religieuze sji'ieten: SCIRI, Daawa, Sadr, Islamic Union for Iraqi Turkomans, Turkoman Loyalty Movement)	128
<i>Kurdistan Gathering</i> (Koerden: KDP, PUK, en Turkman Brotherhood Party...)	53
<i>Tawafiq Iraqi Front</i> (religieuze soennieten: Iraqi Islamic Party)	44
<i>National Iraqi List</i> (seculieren: Allawi, Pachachi, al-Yawar)	25
<i>Hewar National Iraqi Front</i> (seculieren, ex-Ba'athisten, soennieten)	11
<i>Islamic Union of Kurdistan</i> (religieuze Koerden)	5
<i>Liberation and Reconciliation Gathering</i> (seculiere soennieten)	3
<i>Mithal al-Aloosi List for Iraqi Nation</i> (seculiere soennieten)	1
<i>Iraqi Turkoman Front</i> (Turkmenen)	1
<i>Progressives (Risaliyun)</i> (onafhankelijke Sadr-lijst)	2
<i>Al Ezediah Movement for Progress and Reform</i> (Yazidi's)	1
<i>Al Rafedain List</i> (christenen)	1

Bijlage 4. Landkaart

Bijlage 5. Incidenten

Tijdens de verslagperiode was de veiligheidssituatie onverminderd van grote zorg. In de KRG-gebieden is de veiligheidssituatie rustiger in vergelijking met de rest van het land. Het hierna volgende overzicht van enkele grootschalige incidenten tijdens de verslagperiode is niet uitputtend.

Op 4 januari 2006 kwamen 36 mensen om het leven bij beschietingen op de aanwezigen bij een begrafenis in Midadiya, 100 kilometer ten noorden van Bagdad. Op de zelfde dag verloren zeven mensen het leven door een autobom in de wijk al-Doura in Bagdad. Zeker 60 sji'itische pelgrims kwamen om bij een zelfmoordaanslag bij het Imam Hussein heiligdom in Kerbala op 6 januari 2006. Bij twee gecombineerde zelfmoordaanslagen op 9 januari 2006 bij het Iraakse ministerie van Binnenlandse Zaken werden minstens 28 mensen gedood. Op 18 januari 2006 kwamen in Bagdad 10 mensen om bij een aanval op een konvooi van een bedrijf in mobiele telefoons. Op 19 januari 2006 werden 15 mensen gedood bij een dubbele bomaanslag in Bagdad. Bij een bomaanslag op een snoepwinkel in Iskindiraya ten zuiden van Bagdad op 29 januari 2006 stierven 11 mensen. Bij een aanslag op een Deense patrouille in Basra vielen op 30 januari 2006 vijf burgerslachtoffers. Op 1 februari kwamen bij een zelfmoordaanslag in Bagdad acht mensen die stonden te wachten langs de kant van de weg om. Twee gecoördineerde autobommen doodden 16 mensen op een markt en bij een tankstation in Bagdad op 3 februari 2006. Op 7 februari 2006 werden circa zeven mensen gedood bij een dubbele bomaanslag bij een muziekwinkel in Bagdad. Op 10 februari 2006 kwamen circa zeven mensen om door een autobom in de wijk al-Doura in Bagdad, veel van hen waren sji'ieten die de Iskan Al Sha'abi moskee voor het vrijdaggebed bezochten. In Bagdad werden op 13 februari 2006 minstens zeven mensen gedood bij een zelfmoordaanslag. Op de zelfde dag werden vier mensen doodgeschoten bij een aanval in Baquba. Op 14 februari 2006 zijn een sji'itisch stamhoofd en tien van zijn familieleden doodgeschoten in Balad, ten noorden van Bagdad. Zeven mensen verloren het leven door twee autobommen in Bagdad op 16 februari 2006. Vier mensen werden gedood tijdens een gewelddadige ontvoering van een bankier en zijn zoon in Bagdad op 17 februari 2006. Op 19 februari 2006 zijn zeventien mensen gedood bij verscheidene aanvallen, waaronder de eigenaar van een ijswinkel in Bagdad, vier vrachtwagenchauffeurs ten noorden van Taji, een hoge politiefunctionaris in Kirkuk en vier omstanders op een markt in Baquba. Bij een zelfmoordaanslag in een bus in Bagdad op 20 februari 2006 kwamen 12 mensen om. Op dezelfde dag werden vijf mensen gedood bij een bomaanslag in een restaurant in Mosul. Op een markt in al-Doura, Bagdad, kwamen 22 mensen om door een autobom op 21 februari 2006. Op 27 februari 2006 werden vier mensen gedood door twee bomaanslagen nabij een soennietische moskee in het oosten van Bagdad en verloren 4 mensen het leven bij een morteraanval op Shola, een sji'itische wijk in

Bagdad. Een autobom op een markt in Kerbala op 25 februari 2006 kostte acht mensen het leven. Op 28 februari 2006, een dag nadat het uitgaansverbod vanwege het opgelaaide geweld in de stad was opgeheven, kwamen 24 mensen om bij een zelfmoordaanslag nabij een tankstation in Bagdad en werden 18 mensen gedood bij een aanslag met twee autobommen eveneens in Bagdad. Later op de zelfde dag vonden 23 mensen de dood door een autobom nabij een sji'itische moskee in de wijk Hurriya in Bagdad. Op 1 maart 2006 kwamen zeker 23 mensen om bij een aanslag op een checkpoint in Bagdad. Op 5 maart 2006 werden zeven mensen gedood bij een explosie, vermoedelijk veroorzaakt door een bom of door een mortiergranaat. Vijf mensen kwamen om bij door een autobom in Baquba op 6 maart 2006. Op 10 maart zijn zeven mensen gedood bij een bomaanslag op een checkpoint in Falluja, en doodden twee autobommen drie mensen in Samarra. Bij zes autobommen in Bagdad zijn op 12 maart 2006 zeker 46 mensen overleden. Op 15 maart 2006 overleden twee mensen bij een zelfmoordaanslag door een fietser in Baquba en werden twee sji'itische pelgrims in Bagdad doodgeschoten. Zeker 13 mensen lieten het leven op 20 maart 2006 bij bomaanslagen in Bagdad en Kirkuk. Op 24 maart kwamen vijf mensen om bij een bomaanslag nabij een soennietische moskee in Khalis, in Bagdad. Op dezelfde dag werden vier mensen doodgeschoten in een bakkerij in Bagdad. Op 27 maart 2006 vielen bij een aanslag op Iraakse legerrekruten in Mosul zeker 30 doden. Op 29 maart 2006 schoten overvallers in uniformen van een speciale Iraakse politie-eenheid in een elektronikawinkel in Bagdad negen mensen dood. Op 30 maart 2006 werden acht werklieden doodgeschoten in een hinderlaag in Baiji. In Baquba kwamen op 31 maart 2006 zeker vijf mensen om toen hun auto beschoten werd. Op 2 april 2006 kwamen vijf mensen waaronder drie kinderen om bij een vuurgevecht in Ramadi. Op 3 april 2006 werden in Bagdad zeker tien mensen gedood bij een zware autobom nabij een sji'itische moskee. Op 4 april 2006 verloren zeven mensen het leven bij een autobom in het oosten van Bagdad. Bij een autobom in Najaf kwamen op 6 april 2006 circa tien mensen om. Op 7 april 2006 werden minstens 70 mensen gedood bij drie zelfmoordaanslagen bij een sji'itische moskee in Bagdad. Zes pelgrims kwamen om door een autobom op 8 april 2006 in Musayib. Op 11 april werden vijf mensen in een restaurant in Bagdad gedood door een autobom. Bij een aanslag met een autobom bij een moskee in Howaydir op 12 april 2006 kwamen zeker 20 mensen om. Circa dertien mensen werden gedood door een autobom op 13 april 2006 in een buitenwijk van Bagdad. Op 14 april 2006 zijn zeven medewerkers van een bouwbedrijf vermoord in Basra. Bij twee bomaanslagen in Bagdad op 16 april 2006 kwamen zeven mensen om. Op dezelfde dag werden in Mosul zeven werklieden vermoord, kwamen vijf mensen om toen in Baquba hun busje onder vuur werd genomen en overleden in Mahmudiya zeker elf mensen bij een zelfmoordaanslag. Op 18 april 2006 werden zes mensen gedood bij een bomaanslag bij een café in Bagdad. Op 19 april 2006 schoten onbekenden vijf mensen dood in Rashad. Op 23 april 2006 kwamen zes mensen om bij een mortieraanval in Bagdad. Een aantal autobommen doodden zeker acht mensen in

Algemeen ambtsbericht Irak
april 2006

Bagdad op 24 april 2006. Ook op 24 april 2006 kwamen vijf mensen om bij een dubbele aanslag met autobommen in Bagdad. Op 25 april werden 10 mensen gedood bij een serie bomaanslagen in Bagdad.

Bijlage 6. Documenten

In aanvulling op de informatie in paragraaf 3.3.4. volgt hieronder informatie over enkele documenten.

Nationaliteitsbewijs

Het Iraakse nationaliteitsbewijs ('shihada al-jinsiyya al-'iraqiyya', verkort: 'al-jinsiyya') wordt doorgaans aangevraagd op ongeveer 14- tot 18-jarige leeftijd. Hiervoor zijn de nationaliteitsbewijzen en identiteitskaarten van de ouders nodig, de voedselrantsoenkaart en het bewijs van woonplaats. Daarnaast moeten enkele pasfoto's worden overgelegd en een klein bedrag. Afgifte in Irak vindt plaats bij het 'Bureau of Nationality and Civil Affairs' (Ministerie van Binnenlandse Zaken). Vanaf 18 jaar is het de facto verplicht om deze kaart te bezitten, aangezien deze bij de meeste overheidsinstellingen/-handelingen moet worden overlegd.

Identiteitskaart

Voor de Iraakse identiteitskaart ('bitaqa al-shachsiyya' of 'huwwiyya al-ahwal al-madaniyya')⁴⁶⁹ moeten de volgende documenten worden overgelegd: geboortebewijs ('shihada wilada'), identiteitskaarten van de ouders, voedselrantsoenkaart en bewijs van woonplaats. Soms moeten ook de nationaliteitsbewijzen van de ouders worden getoond. Afgifte in Irak vindt plaats bij het 'Bureau of Nationality and Civil Affairs' (Ministerie van Binnenlandse Zaken). Om in aanmerking te kunnen komen voor voedselbonnen is het nodig dat een identiteitskaart wordt overlegd. In de praktijk betekent dit dat zo goed als alle Irakezen vanaf hun geboorte over een identiteitskaart beschikken, ook al is het wellicht wettelijk niet verplicht er een te hebben.

Bewijs van woonplaats

Deze 'residential card' heet in het Arabisch 'bitaqa al-sakan', soms ook wel 'bitaqa al-ma'lumat' genoemd naar het kantoor dat de kaarten uitgeeft: 'maktab ma'lumat'. Dit staat voor informatiebureau of -kantoor, dat naar verluidt vaak in of nabij een politiebureau is gevestigd. De kaart heeft net als de voedselrantsoenkaart betrekking op een huishouden en staat meestal op naam van het gezinshoofd, in Irak meestal de man/(groot)vader. Voor afgifte moeten de identiteitsbewijzen van alle gezinsleden worden overgelegd, alsmede de voedselrantsoenkaart en enkele pasfoto's.

Voedsel(rantsoen)kaart

Voor de 'bitaqa tamwin' (ook wel 'tamwiniyya' of 'al-bitafa al-ghida'iyya' genoemd) dient men te overleggen: identiteitskaarten van alle gezinsleden en het

---

⁴⁶⁹

De laatste twee woorden staan voor 'burgerlijke status'.

bewijs van woonplaats. Het voedselrantsoenkantoor ('maktab tamwin') geeft de voedselrantsoenkaart per huishouden af. Het kantoor valt onder het ministerie van Handel.

Literatuurlijst

Naast de in de inleiding genoemde bronnen is gebruik gemaakt van de volgende bronnen en publicaties:

ABC News Online

Algemeen Dagblad

Al-jazeera.net

Amnesty International, 'Iraq. Memorandum on concerns relating to law and order', juli 2003

Amnesty International, 'Iraq. The need for security', MDE 14/143/2003, juli 2003

Amnesty International, Press release, 'Iraq: Amnesty International in Basra – field update May 8 2003, MDE 14/110/2003, 8 mei 2003

Amnesty International, AI Index MDE 14/030/2004, June 2004

Amnesty International, 'Iraq. Decades of suffering, now women deserve better', AI Index MDE 14/001/2005

Amnesty International Report 2005

Amnesty International, MDE 14/001/2006, Beyond Abu Ghraib: Detention and Torture in Iraq, 6 maart 2006

BBC News

Brookings Institution, 'Iraq Index', 21 maart 2005, 27 april 2005, 18 mei 2005, 3 oktober 2005

N.J. Brown, 'Iraq's Constitutional Process Plunges Ahead', *Carnegie Endowment for International Peace*, juli 2005

Christian Science Monitor

CIA World Fact Book

Council on Foreign Relations

Algemeen ambtsbericht Irak
april 2006

Country and Information & Policy Unit, Immigration & Nationality Directorate, Home Office, UK, Iraq Country Report, april 2005

CPA regelgeving, verordeningen, memoranda:
<http://www.cpa-iraq.org/regulations/index.html#Orders>

The Daily Star

Danish Immigration Service & United Kingdom Home Office, Joint British Danish fact finding mission to Baghdad and Amman on conditions in Iraq, 1-8 september 2004

The Economist

The Economist Intelligence Unit, Country Reports Iraq

Gereformeerd Dagblad

Global IDP Project, 'Iraq: continued insecurity adds to vulnerability of over 1 million IDPs', 24 november 2004

www.globalsecurity.org

de Groene Amsterdammer

The Guardian

Human Rights First, 'Command's Responsibility', februari 2006

Human Rights Watch World Report 2006.

Human Rights Watch, 'Claims in conflict. Reversing ethnic cleansing in Northern Iraq', augustus 2004, vol 16, no 4 (E)

Human Rights Watch, 'The new Iraq? Torture and ill-treatment of detainees in Iraqi custody', januari 2005, vol 17, no 1 (E)

Human Rights Watch (HRW), 'A face and a Name: Civilian Victims of Insurgent Groups in Iraq', October 2005, Vol. 17, no 9 (E)

The Independent

International Crisis Group, Middle East Report no. 38, 'Iran in Iraq: How much influence?', 21 maart 2005

Algemeen ambtsbericht Irak
april 2006

International Crisis Group, Middle East Report no. 50, 'In Their Own Words: Reading the Iraqi Insurgency', 15 februari 2006

International Crisis Group, Middle East Report, no 52, 'The Next Iraqi War, Sectarianism and Civil Conflict', 27 februari 2006

International Federation of Journalists

International Herald Tribune

IRIN Iraq

IWPR Iraq Crisis Report

Kurdistan Observer

Law of administration for the state of Iraq for the transitional period, 8 maart 2004

Middle East Intelligence Bulletin

Middle East International

Middle East Media Research Institute (MEMRI), Inquiry and Analysis Series, nr. 258, 21 december 2005

Middle East Online

Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer inzake verzetsgroepen in Irak, 4 april 2006

Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie aan de Tweede Kamer inzake het verloop en de uitslagen van de parlementsverkiezingen in Irak in december 2005, het proces van regeringsvorming en de ontwikkelingen in de veiligheidssituatie, 17 februari 2006.

Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie aan de Kamer inzake de ontwikkelingen in Irak en de Nederlandse deelneming aan de NAVO-trainingsmissie, 10 februari 2006.

Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer inzake actuele ontwikkelingen in Irak, DAM-231/05, 10 juni 2005.

Newsweek

*Algemeen ambtsbericht Irak
april 2006*

National Geographic, januari 2006.

The New York Times

Nederlandse Omroep Stichting

NRC Handelsblad

Oxford Analytica

Reformatorisch Dagblad

Reliefweb

Reporters without borders

RFE/RL Iraq Report

der Standard

The Syrian Times

De Telegraaf

Time Magazine

Times of India, 'Honour killings haunt Iraqi women', 19 juli 2004

Trouw

United Kingdom Home Office, Country Information and Policy Unit, Asylum and Appeals Policy Directorate, 'Iraq Bulletin', juni 2003

United Kingdom Home Office Country Information and Policy Unit, Asylum and Appeals Policy Directorate, 'Iraq Bulletin' 8/2003, 15 december 2003

UN Assistance Mission in Iraq, 'Iraq Situation Report, week in review, 4 – 17 oktober 2004

UNAMI Human Rights Report, 1 januari – 28 februari 2006

UN News Service

*Algemeen ambtsbericht Irak
april 2006*

United Nations, Report of the High Commissioner for human rights, The present situation in Iraq, juni 2004

UNHCR Briefing Notes: 'UNHCR requests extension of moratorium on forcible return', 4 juli 2003

UNHCR News Stories, 'Iraq still volatile, so Iraqis abroad need continued protection, says UNHCR', 14 november 2003

UNHCR Briefing Notes, 'Iraqi asylum seekers: UNHCR urges continued temporary protection until further notice', 14 november 2003

UNHCR, 'Update to the international protection response to asylum-seekers from Iraq, 1 maart 2004

UNHCR, Country of origin information Iraq, augustus 2004

UNHCR Return advisory regarding Iraqi asylum seekers and refugees, september 2004

UNHCR Global Report 2004

UNHCR Briefing Notes, 27 september 2005

UNHCR 'Return advisory regarding Iraqi asylum seekers and refugees', 27 september 2005

UNHCR News, 'New group of Palestinians in no-man's land between Iraq and Syria', 7 oktober 2005.

UNHCR Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005

UNHCR Country of origin information Iraq, oktober 2005

United Nations Security Council, Resolution 1557 (2004), 12 augustus 2004

United Nations Security Council, Resolution 1637 (2004), 8 november 2005

United Nations, Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), SS/2004/710, 14 september 2004

Statement by SRSQ Qazi to the Security Council, 14 september 2004

*Algemeen ambtsbericht Irak
april 2006*

United Nations Security Council, Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2004/959, 8 december 2004

United Nations Security Council, Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/141, 7 maart 2005

Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/585, 7 september 2005

Statement by SRSQ Qazi to the Security Council, 13 september 2005

Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2005/766, 7 december 2005

Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2006/137, 3 maart 2006

United States Bureau of International Information Programs

De Volkskrant

US Department of State, Iraq Country report on human rights practices, 28 februari 2005

US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 8 maart 2006

WADI, Association for Crisis Assistance and Development Co-operation, 'Assistance for women in distress in Iraq and Iraqi-Kurdistan
(www.wadinet.de/projekte/newiraq/women/shelters.htm)

Washington Post

Die Welt

De Wereldomroep

White House Report, 'Bush discusses progress on Iraqi police force with Kerik', 3 oktober 2003

The World Bank Iraq Trust Fund Newsletter, december 2005

Persbureaus: AFP, ANP, AP, DPA, Reuters,